

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1925.

Första kammaren.

Nr 18.

Lördagen den 14 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet *Möller* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 91, med förslag till lag om ändrad lydelse av 14 § i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring;

nr 92, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 3 § i lagen den 8 juni 1915 om övergångsbestämmelser i anledning av lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring;

nr 97, angående inlösen för statsverkets räkning av elektrisk anläggning å landsfiskalsboställe;

nr 100, angående statsbidrag till uppförande av och driftkostnaderna vid en för Norrbottens län avsedd tuberkulossjukvårdsanstalt (centralsanatorium);

nr 101, angående anslag till uppehållande under budgetåret 1925—1926 av verksamheten vid statens uppfostringsanstalt för sinnesslöa flickor; samt

nr 105, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 40 § 1 mom. i lagen den 14 juni 1918 om fattigvården.

Upplästes följande till kammaren inkomna protokoll:

År 1925 den 13 mars sammanträdde kamrarnas valmän för utseende av kommitterade för tryckfrihetens vård; och befunnos efter valförrättningens slut hava blivit till kommitterade utsedda:

f. d. bibliotekarien, Svenska Akademiens ständige sekreterare Erik Axel Karlfeldt	med 12 röster,
f. d. justitierådet Ernst Trygger	» 12 »
f. d. professorn Johan Henrik Emil Schüek	» 12 »
advokaten Jonas Eliel Löfgren	» 12 »
professorn Nils Fredrik Stjernberg	» 12 »
fil. doktorn Erik Hedén	» 12 »

Oscar N. Olsson.

Eric Hallin.

Adolf Wallerius.

Ivan Pauli.

På gjord proposition beslöt kammaren, att det nu upplästa protokollet skulle läggas till handlingarna ävensom att riksdagens kanslideputerade skulle genom utdrag av protokollet underrättas om detta val samt anmodas låta uppsätta och till kamrarna avgiva förslag till dels förordnanden för de valda, dels ock paragraf rörande valet i riksdagsbeslutet.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtande nr 8 och bevillningsutskottets betänkande nr 17.

Herr statsrådet *Möller* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 80, angående godkännande av en mellan Sverige och Tyskland avslutad skiljedoms- och förlikningskonvention.

Ang. beviljandet av rättigheter till rusdrycksförsäljning. Föredros ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 16, i anledning av väckta motioner om beredande åt kommunerna av behörigt inflytande på beviljandet av rättigheter till rusdrycksförsäljning inom närliggande kommuner.

I två likalydande, till bevillningsutskottet hänvisade motioner, väckta den ena inom första kammaren, nr 152, av herr *Bergman* m. fl., och den andra inom andra kammaren, nr 226, av herr *Ljunggren* m. fl., hade hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville verkställa utredning angående sådan ändring i gällande bestämmelser angående rusdrycksförsäljningen, att kringliggande kommuner tillerkändes behörigt inflytande på beviljandet av försäljningsrättigheter i viss kommun och villkoren därför, samt för riksdagen framlägga det förslag, som av utredningen föranleddes.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motioner I: 152 av herr *Bergman* m. fl. och II: 226 av herr *Ljunggren* m. fl., om beredande åt kommunerna av behörigt inflytande på beviljandet av rättigheter till rusdrycksförsäljning inom närliggande kommuner, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits

1) av herrar *Bärg*, *Pers* och *Olsson* i Gävle, vilka yrkat, att utskottet skulle hemställa, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning och förslag, innefattande ändring i gällande rusdrycksförsäljningsförrättning i sådan riktning, att det skulle åläggas Konungens befallningshavande att före beviljandet av rätt till detaljhandel med rusdrycker inom viss kommun infordra yttrande från stadsfullmäktige eller kommunalstämma i kringliggande kommuner; samt

2) av herrar *Bergman*, *Alexis Björkman* och *Elof Ljunggren*, vilka ansett, att utskottets betänkande borde haft det innehåll, som i reservationen angivits, och avslutats med en hemställan, att riksdagen måtte, med bifall till förevarande likalydande motioner I: 152 och II: 226, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville verkställa utredning angående sådan ändring i gällande bestämmelser angående rusdrycksförsäljningen, att kringliggande kommuner tillerkändes behörigt inflytande på beviljande av försäljningsrättigheter i viss kommun och villkoren därför, samt för riksdagen framlägga det förslag, som av utredningen föranleddes.

Herr *Bergman*: Herr talman! Utskottet har i sitt utlåtande i avseende på denna fråga sökt göra gällande, att det, som yrkas i motionerna och i den av mig och herr *Björkman* samt herr *Ljunggren* i Örebro avgivna reservationen, skulle innebära någon ny princip i rusdrycksförsäljningslagstiftningen. Den gällande principen är, säger utskottet, den, och det hava vi ju också erkänt i motionen, att kommunerna böra ha den väsentliga självbestämmanderätten i avseende på rusdrycksförsäljning. Men denna självbestämmanderätt är icke alldeles obegränsad; den är först och främst begränsad av Konungens befallnings-

havandes övervakande och kontrollerande myndighet. Och när statsmakterna redan för länge sedan, på 1890-talet, bestämt, att Konungens befallningshavande skall från kringliggande kommuner infordra yttrande, då befallningshavanden anser, att det kan föreligga för dessa kommuner några olägenheter av rusdrycksförsäljningen i den kommun, där sådan försäljning är ifrågasatt, så har lagstiftningen därigenom även medgivit ett visst inflytande åt dessa kommuner. De hava visserligen icke något direkt inflytande på beslutet, men de ha genom bestämmelsen, att de böra under vissa förhållanden höras, fått ett visst faktiskt medinflytande. Det är alldeles uppenbart, att detta varit meningen med bestämmelsen i fråga. Detta framgår redan av den första framställningen i saken, som gjordes 1893 i en motion i andra kammaren av kronofogden T. W. Forsell. Där sägs det uttryckligen, att det bör »fästas avseende» vid de kringliggande kommunernas uttalanden i saken. Man måste ju också säga sig, att det ligger i sakens natur, att det skall vara så, ty vad skulle annars kommunernas hörande tjäna till, om man icke skulle fästa något avseende vid deras uttalanden. Det är sålunda här icke fråga om någon ny princip, utan endast om en konsekvent tillämpning av den princip, som lagstiftningen redan erkänt, nämligen att ett visst medinflytande bör medgivas kringliggande kommuner, när de kunna förväntas få något obehag av saken.

Erfarenheten har emellertid visat, att den bestämmelse, som nu finnes, icke är tillräcklig. Det har i åtskilliga fall hänt, att Konungens befallningshavande, trots att det varit en mycket allmän opinion, ja en så gott som enhällig mening, i de kringliggande kommunerna, att ett tillstånd till försäljning icke borde beviljas, icke desto mindre har beviljat sådant, även när det i försäljningskommunen varit en så knapp majoritet för detta beviljande, att den icke kunnat vara knappare.

I den valkrets jag här har äran representera, nämligen i Värmlands län, förekom för kort tid sedan ett sådant fall; det var i Arvika. Denna stad har icke haft någon utminuterung av spritdrycker sedan 1918, men vid sista stadsfullmäktigevalet skedde en liten förskjutning, som möjliggjorde att vid senaste omröstningen i frågan inom fullmäktige det kom att stå 15 röster mot 15, d. v. s. lika mot lika. Ordföranden begagnade sin utslagsrätt, och därigenom blev stadsfullmäktiges beslut tillstyrkande. Allmänna opinionen i kommunerna däromkring är emot utminuterungen. Icke desto mindre har från Konungens befallningshavandes sida intet avseende fästats vid detta förhållande, utan det blir nu spritdrycksutminuterung i Arvika. Det är klart, att man i de vidaste kretsar därstädes och i omgivningen är ganska missnöjd med en sådan utgång, i synnerhet som det även i Arvika stad i verkligheten förhåller sig så, att majoriteten av befolkningen är emot denna försäljning, ehuru på grund av det mindre exakta utslag, som det proportionella valsystemet ger, det råkat bli ett mandat mera, än det egentligen borde vara, på den andra sidan.

Ett annat sådant fall föreligger i Jönköping. Där ha stadsfullmäktige med ytterst ringa majoritet — jag vill minnas med 1 rösts majoritet, jag minns icke säkert — beslutat tillstyrka bolagsoktroj, men kommunerna däromkring ha enhälligt antingen varit emot saken eller åtminstone uttalat sig för mycket strängare restriktioner i avseende på villkoren än stadsfullmäktiges knappa majoritet i Jönköping ansett lämpliga. Men det har även där gått på samma sätt som i Arvika, i det att Konungens befallningshavande icke fäst avseende därvid, utan oktrojen har beviljats.

Opinionen på båda dessa ställen och på många andra ställen, där liknande fall förekommit, har naturligtvis blivit tämligen upprörd av sådan utgång. Att denna sak verkligen är behjärtansvärd framgår även därav, att strävandena att få en ändring till stånd i detta avseende icke upphöra; år efter år framkomma motioner i detta syfte i mer eller mindre varierande form.

Ang.
beviljandet av
rättigheter till
rusdrycks-
försäljning.
(Forts.)

Ang.
beviljandet av
rättigheter till
rusdrycks-
försäljning.

(Forts.)

Jag hänvisar för övrigt till den motivering, som framförts i motionen, och jag anhåller att få yrka bifall till den av mig samt herrar Ljunggren och Björkman avgivna reservationen.

Herr **Bärg**: Herr talman! Jag vill först skynda att säga, att jag delar till fullo herr Bergmans uppfattning om det berättigade däri, att de kommuner, som ligga intill den kommun, i vilken en sådan här rusdryckshandel skall ske, och vilka ju ha intressen att bevaka, även bära medgivas tillbörligt inflytande på dylika frågors behandling. Jag delar dessutom i allmänhet den uppfattningen, att vad som överhuvud taget kan göras för att klarlägga en allmännare folkopinion vid beviljandet av dylika rättigheter bör stödjas.

Jag har emellertid begärt ordet förnämligast för att med några korta satser söka förklara, varför jag för mitt vidkommande likväl icke kunnat följa motionärerna i denna fråga. De yrkanden, som motionärerna och reservanterna här göra, äro ju av den innebörden, att det icke allenast skulle givas tillfälle för de s. k. kringliggande kommunerna att yttra sig i föreliggande frågor, utan det skulle även beredas dem möjlighet att utöva ett sådant inflytande på själva avgörandet, att, om jag kunnat läsa motionerna rätt, ett visst ställningstagande inom dessa kommuner skulle bliva absolut avgörande för försäljningskommunen vid dessa frågors behandling.

Det har icke lyckats mig att vare sig av motionerna eller av utskottets motivering för dess hemställan i ärendet få klart, huru man har tänkt sig, att det behöriga inflytande, varom man talar, skulle göra sig gällande. Jag har gått bet på den saken. I motionerna har man sagt ifrån, att man har tänkt sig den utvägen, att om en viss allmännare opinion utanför den kommun, där rusdrycksförsäljningen skulle äga rum, framträdde mot försäljningsrättens beviljande, skulle det krävas en kvalificerad majoritet inom denna senare kommun för besluts fattande med begäran om försäljningsrättigheter. Jag förstår mycket väl, att detta skulle kunna gå för sig. Men det svåra i saken är, såvitt jag kunnat finna, just det, att ett flertal kommuner utanför försäljningskommunen, såsom här är föreslaget och som också är berättigat, skulle hava detta avgörande inflytande. Och, särskilt i sådana fall, där försäljningskommunens gränser äro vida, såsom i fråga om större städer, eller där grannkommunerna äro ett flertal småkommuner, som kunna anses vara berörda av försäljningsrättigheten i fråga, skulle säkerligen, om dessa kringliggande kommuner skulle få yttra sig och dessa yttranden skulle tillmätas avgörande betydelse icke endast när det gällde, huruvida överhuvud taget utminutering eller utskänkning skulle få förekomma, utan även i fråga om detaljer och inskränkningar, ofta inträffa, att meningarna därom skulle kunna skifta ofantligt. I en kommun säger man: vi vilja icke hava någon utminutering alls. En annan kommun skulle säga, att den kunde gå med på utminutering med tilldelning av 1 liter sprit i månaden. En annan skulle gå med på 2 liter sprit i månaden, och ytterligare en annan kommun skulle vara med om 3 liter sprit i månaden o. s. v. Ännu svårare blir det nog i fråga om utskänkningen, därigenom att ett flertal olika metoder därvid kunna förekomma. En kommun vill ha spritutskänkning, en annan kommun utskänkning av vin och öl, en tredje kommun utskänkning endast av öl eller, som det heter, pilsner. En annan åter vill ha utskänkning endast till måltids-gäster o. s. v. Jag kan icke förstå, huru det överhuvud taget skulle vara möjligt för vare sig Konungens befallningshavande eller försäljningskommunen att göra sitt beslut beroende av de kringliggande kommunernas ställning till dessa frågor, om det icke fixeras på något sätt, i vilken grad och under vilka förhållanden försäljningskommunen skulle taga hänsyn till de varierande förslag, som komma fram. Man måste tänka sig för. För att få frågan löst synes det mig vara nödvändigt, att innan man skriver till Kungl. Maj:t och an-

håller, att åtgärder måtte vidtagas, man själv gör klart för sig, på vad sätt dessa åtgärder vore önskvärda och huru de skulle kunna ske. Då jag icke kunnat finna det och då det icke varit möjligt för motionärerna och reservanterna att klarlägga, huru de själva tänkt sig saken, förefaller det mig, att man icke gärna kan, även om man skulle själv vilja saken, skriva till Kungl. Maj:t och säga ungefär som så: Vi veta själva icke, huru vi önska att saken skall ordnas, utan var så god och finn ut något sätt därför. Jag menar, att man väl ute på något allmänt möte kan förfara på detta sätt, men icke i en lagstiftande församling, ty om lagstiftarna själva förfara så, synes det mig vara rätt betydliga luckor i de krav man har rätt att ställa på dem.

Jag vill erkänna, att den reservation, som vid utskottsbetänkandet finnes införd av undertecknad samt herrar Pers och Olsson i Gävle, visst icke täcker de önskemål vi själva ha, men den innebär i varje fall en betydlig förbättring av de nuvarande förhållandena. Dessutom ber jag få säga herr Bergman, att denna reservation sammanfaller, såvitt jag kan finna, helt och hållet med den reservation, som herr Bergman själv avgav vid denna frågas behandling vid 1923 års riksdag. Det synes, som om herr Bergman, om hans önskemål icke kan nås på den av honom nu angivna vägen, skulle kunna ansluta sig till vad herr Bergman själv vid frågans behandling år 1923 fann vara det lämpligaste.

Jag vill dessutom be att få säga, att visserligen innehåller från min synpunkt min egen reservation icke så betydande förmåner, att det skulle fallit mig in att väcka en motion för att få ett sådant beslut till stånd, men då frågan i allt fall kommit under riksdagens behandling och jag nödgats taga ställning till den, finner jag det vara den enda framkomliga vägen för närvarande. Dessutom måste det givetvis innebära något, att Konungens befallningshavande blir ålagd att höra dessa kommuner, som vi önska skola höras. Och även om det i fortsättningen kommer att ligga i Konungens befallningshavandes fria skön att handla som de behaga, så måste det likväl vara ett ytterligare markerande av att Konungens befallningshavande vid frågornas bedömande *skola* taga hänsyn till kommunernas yttranden i frågan.

Till sist, herr talman, vill jag ha sagt — och det skulle jag vilja säga så, att det hördes till nykterhetsfolket även utanför denna kammare — att det viktigaste i nykterhetssträvandet synes mig knappast för närvarande vara att genom motioner eller annorledes söka få till stånd mer eller mindre värdefulla restriktioner i fråga om rusdryckshandeln. Det ojämförligast främsta och viktigaste synes mig vara, att man även från nykterhetsfolket med verkligt allvar tager itu med att söka giva den stora massan av människor respekt för de lagar vi redan ha. Det är ju tämligen hjälplöst överhuvud taget att hopa den ena lagparagrafen på den andra, så länge man icke kan göra detta i känslan av att de ha någon betydelse. Om man ifrån den organiserade nykterhetsvärldens sida ville med verkligt djupt allvar och kraft taga itu med att hjälpa icke allenast polismakten utan även andra myndigheter i olika delar av vårt land, med att övervaka de bestämmelser vi hava och återföra folk till laglydnad igen, först då synes det mig, att man med verklig effekt kan taga itu med ytterligare lagstiftning på detta område.

Herr talman! Med hänvisning till vad jag anført ber jag att få yrka bifall till den av mig jämte herrar Pers och Olsson i Gävle avgivna, vid betänkandet fogade reservationen.

Herr Wohlin: Herr talman! Jag vill gärna erkänna, att motionärerna i sin framställning väglets av respektabla och ur deras synpunkter begripliga motiv. De anse sig hava iakttagit fall, eller de förvänta sig i framtiden sådana, då upplåtelse av en detaljhandelsrättighet exempelvis i en stad eller i ett tätare bebyggt samhälle kan öka spritförtäringen och i kringliggande landskom-

Ang.
beviljandet av
rättigheter till
rusdrycks-
försäljning.
(Forts.)

Ang.
beviljandet av
rättigheter till
rusdrycks-
försäljning.
(Forts.)

muner, som måhända äro torrlagda. Den bekvämare tillgången kan enligt deras mening, allt efter omständigheterna, öka utminuterungen eller utskänkingen. Fördenskull vilja motionärerna, som de säga, bereda de »kringliggande» kommunerna ett »behörigt inflytande» vid avgörande av sådana frågor om upplåtelse av detaljhandelsrättigheter i en viss kommun. Bevillningsutskottet har nu underkastat motionen en omsorgsfull och, som jag tror, välvillig granskning, men utskottet har på grund av åtskilliga skäl kommit till det resultat, att den ifrågasatta vägen knappast är framkomlig. Motionens tankegång innebär enligt utskottsmajoritetens, visserligen icke av motionärerna delade, uppfattning ett alltför stort avsteg från den princip, som hittills varit vägledande inom vår rusdryckslagstiftning, nämligen att en kommun bör hava en avsevärd grad av självbestämmningsrätt i frågor av denna natur. Jag vill gärna medgiva, att herr Bergman har rätt så till vida, att denna självbestämmningsrätt för närvarande icke är absolut, utan redan är i viss mån inskränkt. Emellertid är det ett stort steg mellan den nuvarande anordningen och den, som skulle inträda, därest motionärernas yrkande bleve omsatt i verklighet. Självbestämmningsrätten i försäljningskommunen bleve nämligen praktiskt taget upphävd, därest de kringliggande kommunerna skulle tillerkännas ett bestämt och lagfäst inflytande på den ifrågavarande kommunens förhållanden i nu berörda hänsende. Jag tror, att konsekvensen av motionärernas tankegång bleve, att man i rusdrycksförsäljningslagstiftningen överhuvud måste övergiva den kommunala självbestämmningsrätten och slå in på en helt ny princip för denna lagstiftning, eventuellt så att primärområdet icke skulle vara en viss kommun utan ett större område, eventuellt landstingsområdet, en utveckling, som jag givetvis icke skulle anse lycklig. Men även om motionärerna icke tillmätta denna synpunkt någon betydelse, så borde de i allt fall, om de haft praktiskt sinne, hava erkänt riktigheten i de av herr Bärge påpekade praktiska svårigheterna vid realiserandet av ett sådant förslag som det av dem ifrågasatta. Det är uppenbart, att begreppet »kringliggande kommuner», vilket icke överensstämmer med vad i tidigare motioner föreslagits, är så oklart, att redan bestämmandet av detta begrepp i många fall skulle kunna giva anledning till tvekan. Därtill kommer, såsom herr Bärge påpekade, att uttrycket »behörigt inflytande» icke kunnat av motionärerna preciseras, utan det skulle bli en kommande utrednings uppgift att avgöra vad som menades med detta svävande uttryck. Vid denna frågas behandling inom utskottet hava motionärerna icke kunnat på något sätt klargöra, hur de tänkt sig, att i praktiken detta »behöriga» inflytande skulle bestämmas, och de hava endast som en flyktig tanke framkastat, att om det i de kringliggande kommunerna visade sig förefinnas en »allmän opinion» mot en viss detaljhandelsrättighets upplåtelse, så skulle det krävas kvalificerad majoritet inom vederbörande hemkommun vid avgörandet av frågan. Därmed undkommer man emellertid icke svårigheten att bestämma, huru den allmänna opinionen i olika »kringliggande» kommuner, därest dessa samma går i olika riktningar, skall sammanfattas. En närliggande kommun kan inrymma en opinion i en riktning, en annan närliggande kommun en opinion i motsatt riktning, och huru skall man i en lagstiftningstext kunna fastställa, huru vid sådant förhållande det »behöriga» inflytandet skall bestämmas och begränsas? Icke minst med hänsyn härtill har utskottet, trots de kanhända i några fall förekommande olägenheter, som motionärerna möjligen med någon rätt från sina utgångspunkter kunnat peka på, icke kunnat tillstyrka bifall till motionerna.

Beträffande herr Bärge reservation står den på ett helt annat plan så tillvida, som den är långt mera inskränkt, och den har enligt min uppfattning och för övrigt även enligt herr Bärge egen nyss uttalade åsikt en ganska liten praktisk betydelse. Om herr Bärge upptagit det i tidigare motioner före-

kommande begreppet »inom bolags försäljningsområde», skulle hans framställning hava stött på samma svårighet, som tidigare föranlett bevillningsutskottet och riksdagen att avslå ett sådant yrkande. Nu har herr Bärge i stället upptagit uttrycket »kringliggande kommuner» men därigenom stött på nya hinder, nämligen de som jag nyss förut berört och som sammanhånga med svårigheten att bestämma detta uttrycks innebörd. Därtill kommer, att kommunerna ju redan nu kunna höras och i många fall brukat höras, varjämte de själva kunna opåmint inkomma till länsstyrelserna med framställningar i förevarande spörsmål. Ett icke oväsentligt medinflytande är alltså redan nu berett »kringliggande kommuner» på frågor som dessa. Vad är då skillnaden mellan den nuvarande anordningen och den, som herr Bärge i stället vill ha? Ingenting annat än en obligatorisk skyldighet för länsstyrelserna att infordra yttranden från kringliggande kommuner. Men detta är, såvitt jag förstår, med hänsyn till länsstyrelsernas i allmänhet visade stora intresse för dessa frågor i grund och botten knappast något annat än ett i lagtexten uttryckt misstroendevotum mot länsstyrelsernas villighet och förmåga att taga hänsyn till de omständigheter, som de redan enligt gällande lag skola taga hänsyn till. Jag tror, att herr Bärge själv är den förste att erkänna, att hans reservation icke har mycket att betyda, och han medgav själv, att om icke föreliggande fråga på sätt nu skett blivit väckt, så skulle han icke funnit anledning att motionsvägen framföra ett sådant yrkande. Ur dessa synpunkter, tror jag, att en riksdagsskrivelse i den riktningen är alldeles överflödig.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka avslag å såväl de i ämnet väckta motionerna som den av herr Bärge framställda reservationen samt bifall till bevillningsutskottets förslag i förevarande betänkande.

Herr Bergman: Jag begärde ordet i anledning av att herr Bärge mot mig riktade den erinran, att jag för ett par år sedan varit med om ett sådant yrkande, som nu föreslås i herr Bärge's reservation. Det är riktigt, men saken förhöll sig den gången, år 1923 tror jag det var, på det sättet, att man icke, utan att gå utanför den då föreliggande motionens ram, kunde göra det yrkande, som jag nu i min i dag föreliggande reservation har gjort. Detta var anledningen till min ståndpunkt den gången. Man kunde då icke komma längre. Jag ansåg då som nu, att det var endast ett högst litet tuffpjät framåt, och det anser jag fortfarande.

Såsom den föregående talaren här erinrade om, är det ju redan nu så, att kommunerna ha rättighet att uttala sig. Även om de icke blivit av Konungens befallningshavande anmodade att göra detta, så är det intet, som hindrar dem att det oaktat hos Konungens befallningshavande avgiva en opinionsyttring. Genom att endast föreskriva, att Konungens befallningshavande skall utfärda en kungörelse, att detta står dem fritt, har man ju vunnit ytterst litet.

Nu säger herr Bärge — och det samma antydde även av bevillningsutskottets ärade talesman, som nyss före mig hade ordet — att det icke på något sätt är fixerat, hur man vill ha det, utan man begär endast helt obestämt en utredning hos Kungl. Maj:t om »behörigt inflytande» för dessa kringliggande kommuner. Man har icke angivit några riktlinjer, säger han, efter vilka denna utredning skulle läggas. Detta är icke alldeles riktigt. Vi ha angivit sådana riktlinjer, och det erkändes ju också i någon mån av herr Wohlin, att så har skett, då vi säga, att »åtminstone mot en bestämmelse av den innebörd, att försäljningstillstånd ej borde medgivas utan viss kvalificerad majoritet, därest en allmännare opinion i motsatt riktning giver sig tillkänna i kringliggande kommuner, torde väl ingen allvarligare invändning med fog kunna göras». Man har alltså tänkt sig, att om det står och väger i hemkommunen, men det i de kringliggande kommunerna råder en allmän opinion emot införande av rus-

*Ang.
beviljandet av
rättigheter till
rusdrycks-
försäljning.
(Forts.)*

Ang.
beviljandet av
rättigheter till
rusdrycks-
försäljning.
(Forts.)

drycksförsäljningen, borde det vara föreskrivet, att det för tillstånds beviljande åtminstone bör krävas en på ett eller annat sätt kvalificerad majoritet i hemkommunen. Detta innebär ju icke, att man låter de kringliggande kommunerna få det avgörande ordet i sin hand, utan detta stannar hos hemkommunen, så snart det där finnes någon avsevärd majoritet, men då det, som jag sade, står och väger, då kommunen så att säga ej själv med bestämdhet vet vad den vill, t. ex. då det, som i Arvika, endast är ordförandens utslagsröst, som bestämmer beslutet, medan det råder en allmän opinion däremot runt omkring i de angränsande kommunerna, då förefaller det obilligt att icke låta denna folkopinion få något inflytande, och det synes mig, att alla, som önska ett genomfört demokratiskt samhällsskick, såsom ju fallet är med den förste ärade talaren efter mig, icke böra ha något emot en sådan anordning. Han medgav ju också, att han egentligen ej hade något emot det, men han ansåg det vara svårt att i lagparagrafer formulera dessa önskingar. Det borde väl dock icke vara omöjligt.

Herr Wohlin säger, att man icke vet, om bestämmelsen skall formuleras så, att det skall vara majoritet bland de röstande inom samtliga kommuner eller om det skall vara majoritet bland kommunerna. Ja, det är ju en rent praktisk fråga, som bör göras till föremål för den begärda utredningen. För min del får jag säga, att jag anser det riktigast, att man toge hänsyn till majoriteten av de röstande inom kommunerna. Det kan ju vara vissa mycket små kommuner och vissa mycket stora, och om man då skulle räkna majoriteten bland kommunerna, kunde det bli missvisande i avseende på opinionens styrka, men om man räknade majoriteten av de avgivna rösterna, bleve bedömandet rättvisare. Jag ger herr Wohlin mycket rätt i, att det vore mera tillfredsställande, om dessa avgöranden finge gälla större områden, t. ex. ett län eller ett landstingsområde, så att man kanske kunde komma till ett s. k. länsveto. Det är en tanke, som förefaller synnerligen behjärtansvärd, men det föreligger ju ingen möjlighet att nu genomföra en sådan reform, och tidigare ansatser därtill ha avvisats. Vårt förslag skulle, säger nu herr Wohlin, avvika alldeles för mycket från de gällande principerna för lagstiftningen på detta område. Jag kan icke förstå det resonemanget. Vad vi nu föreslå är ett mycket mindre steg från de nuvarande principerna än herr Wohlins anvisning på avgöranden för hela län. Principiellt sett är det knappast något steg alls från den nuvarande lagstiftningens grundsatser. När den nuvarande bestämmelsen, som ger kringliggande kommuner viss rätt att yttra sig, infördes, uppfattades den säkerligen allmänt så, att den skulle leda till det resultat som vi nu önska, d. v. s. att om någon allmänare opinion mot försäljningstillståndet framträder i kringliggande kommuner, skulle denna opinion fälla utslaget, ifall det stod och vägde i hemkommunen. När så icke blivit förhållandet, utan Konungens befallningshavande gång på gång rättar sig efter den allra svagaste majoritet i hemkommunen och icke tar ringaste hänsyn till de kringliggande kommunernas utlåtanden, så önskar man ett förtydligande i lagen. Om viljan är god, är det orimligt att antaga att det skulle vara omöjligt för de skickliga jurister, som skulle komma att verkställa utredningen och som ju visste vad som åsyftades, att åstadkomma en formulering, som bleve tillfredsställande.

Jag yrkar fortfarande bifall till den av mig m. fl. avgivna reservationen.

Herr Strömberg: Herr talman, mina herrar! Herr Bergman har såväl i sitt första som i sitt senare anförande med stor bestämdhet uttalat att det förefinnes en mycket stark folkmening emot inrättande av ett försäljningsställe i staden Arvika. Denna folkstämming är enligt herr Bergman till finnandes icke endast i staden utan även i den kringliggande landsbygden. För min del vågar jag påstå, att det är en oriktig uppgift, som här lämnats. Saken ligger så till, att det för närvarande i staden Arvika finnes en mycket stark

folkmening för förbudet, men huruvida denna folkmening är identisk med, att man icke önskar ett försäljningsställe för rusdrycker där, är mycket tvivelaktigt, ty detta senare är väl ändå närmast en praktisk angelägenhet, där de principiella olikheterna icke så starkt framträda. Vad den kringliggande landsbygden beträffar är förhållandet det, att av aderton eller tjugu kommuner, efter vad jag vill minnas, endast tre eller fyra avgåvo utlåtande till Konungens befallningshavande. Man kan således icke säga, att det föreligger en så stark folkmening i de kringliggande landskommunerna emot inrättandet av detta försäljningsställe, utan jag tror, att dessa kringliggande landskommuner i stort sett äro mindre intresserade av, huruvida försäljningsstället ligger på den ena platsen eller på den andra, då de i alla fall äro tillförsäkrade det kvantum, som enligt rusdrycksförsäljningsförordningen är fastställt.

*Ang.
beviljandet av
rättigheter till
rusdrycks-
försäljning.
(Forts.)*

För min del tror jag, att det kan vara tillräckligt, att, såsom utskottet här föreslår, de kommuner, som så önska, få tillfälle att avgiva yttrande och tillkännagiva sin mening. Att gå dithän, att kommunerna ovillkorligen skola avgiva sitt yttrande i de fall, då de icke äro intresserade av saken, förefaller mig att vara tämligen onödigt. Utskottets ståndpunkt synes mig vara bärande och riktig, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Björkman: Herr greve och talman! Det är icke, som från något håll sagts, här fråga om att införa en ny princip i rusdryckslagstiftningen, utan det är tvärtom ett mycket blygsamt steg i den riktning, som lagstiftningen länge har gått i. Tidigare var det så, att vad vi nu kalla oktrojkommunerna, d. v. s. de kommuner, där brännvinshandel bedrevs, hushållade som de ville inte bara med själva försäljningen utan även med vinsten av försäljningen. Men här finnas flera än jag, som erinra sig de mångåriga strider, som landsbygden fick föra mot städerna för att få något ord med i laget, icke minst i ekonomiskt avseende, och efter årslånga strider här i riksdagen kom ju den dag, då landsbygden först fick ett finger med i saken, och sedan har den fått det ena fingret efter det andra, tills landsbygden blivit något så när likställd med stadskommunerna. Detta är en gammal stridsfråga mellan landskommunerna och de brännvinsförsäljande stadskommunerna. Nu är det endast, jag upprepar det, fråga om ett blygsamt försök att bereda landsbygden ett vidgat inflytande icke blott i oktrojfrågan, icke blott i själva försäljningsfrågan, utan också beträffande sättet för försäljningen, detaljbestämmelserna för denna.

Av den förste talaren i dag ha anförts några exempel från skilda delar av landet. Jag skulle kunna komplettera med en hel del sådana fall. Närgränsande landskommuner ha vid olika tillfällen gjort de mest blygsamma framställningar till stadsfullmäktige i den stad eller köpingsfullmäktige i den köping, där oktrojen beviljats, om inskränkningar i ett eller annat avseende, exempelvis om nedsättning av maximikvantiteten eller om begränsningar av andra slag, som vore av intresse speciellt för landsbygden, men vad har svaret blivit? Jo, i de flesta fall ett bleklagt nej. Jag skall icke trötta med några exempel, churu jag har talrika sådana, som skulle kunna anföras.

Här gäller det nu som sagt ett litet försök att vidga den kringliggande bygdens inflytande på oktrojfrågorna och på brännvinsförsäljningsförhållandena inom oktrojkommunerna. Det har sagts här, att de antydningar, som givits, äro så vaga, att de icke skulle vara tillräckliga direktiv för Kungl. Maj:t, och för den skull borde riksdagen icke bry sig om att skriva till Kungl. Maj:t vare sig efter det ena eller andra förslaget. För min del har jag klart för mig, att det i så fall icke vore första gången, som riksdagen skrev till Kungl. Maj:t i en fråga, där riksdagen stode tveksam, och begärde utredning samt förslag på grund av denna utredning. Om riksdagen och särskilt dess bevilningsutskott hade haft klart för sig, hur denna fråga borde lösas, hade utskottet icke

Ang.
beviljandet av
rättigheter till
rusdrycks-
försäljning.
(Forts.)

behövt föreslå något skrivelseförslag alls utan hade helt enkelt kunnat formulera en lagbestämmelse. En skrivelse behöves just, när man icke har klart för sig, hur en lag skall formuleras.

Den ärade utskottsrepresentanten yttrade, att man här kunde bringas att tänka på en omläggning av bränningsförsäljningslagstiftningen ifrån kommunaloktroj till landstingsområdesoktroj. Ja, den tanken har tidigare varit uppe inom den svenska nykterhetsrörelsen. Den är bordlagd, men icke gravlagd. Den dagen kommer säkerligen, då man anser det vara lämpligt att lägga frågan på den bogen, att man betydligt mer än här är ifrågasatt vidgar landsstingsområdenas inflytande på rusdrycksförsäljningen. Det är visserligen så, att en kommun, där rusdrycksförsäljningen försiggår, lider värst av försäljningens följd, i all synnerhet om icke kommunen har varit så förständig som Umeå och stoppat utskänknings. Men hela den kringliggande landsbygden lider också mer eller mindre, icke blott av utminuterings utan även av utskänknings. Det förhåller sig faktiskt så, som man kunnat få höra tidigare av någon »fanatisk» nykterhetstalare, att dessa brännvinsförsäljande stadskommuner äro formliga pesthålur i den landsbygd, där de blivit placerade. Det är ett hårt ord, men det är befogat, och jag menar, att det bör sägas någon gång, just därför att det är sant.

För mig, herr talman, är emellertid huvudsaken, att Kungl. Maj:ts uppmärksamhet genom en undersätlig erinran fästes på, att en åtgärd här behöver vidtagas. Formen för framställningen är icke för mig huvudsaken, ehuru jag villigt medger — som ju också framgår därav, att jag underskrivit den även av herrar Bergman och Elof Ljunggren undertecknade reservationen — att jag gärna vill, att man går så långt som möjligt. Jag är inte ängslig för att taga ett längre steg, än det här är fråga om. Jag tror, att Kungl. Maj:t knäckt svårare nötter än dessa att klara begreppen »behörigt inflytande» och »kringliggande kommuner».

Jag ber, herr greve och talman, att få yrka bifall till den av mig m. fl. undertecknade reservationen.

Herr **Bärg**: Jag skall bara säga ett par ord med anledning av herr Bergmans senaste yttrande. Han antydde, att om det fanns en verkligt god vilja, skulle man nog kunna lösa denna fråga, och riksdagen kunde fatta beslut i enlighet med hans reservation. Jag vet sedan många herrans år, att herr Bergman representerar den allra ärligaste och bästa vilja i detta fall. Det skulle glädja mig, om herr Bergman trodde, att även jag i någon mån representerar den goda viljan också. Men trots denna goda vilja är det tydligt, att så pass förfarna män på detta område som både herr Björkman, som ideligen sysslar med dessa spörsmål, och herr Bergman, som ägnat en stor del av sitt livs värdefulla arbete åt nykterhetsfrågans lösning, likväl icke kunnat giva en anvisning om, hur de själva anse, att man bör gå till väga vid lösandet av nu föreliggande fråga, om vilken de dock själva tagit hand här. Och det är i allmänhet nödvändigt, när man skall stifta en lag, att man själv vet, huru man vill ha det ordnat.

Herr Björkman var inne på det ömtåligaste området här. Det gäller icke allenast beviljande eller avslående av oktroj, utan det betonades med styrka av herr Björkman, liksom även skett i motionen, att det även är fråga om alla de varierande inskränkningar, som skola företagas. Jag skulle vilja fråga herrarna här: Antag, att ett tjugotal kommuner utanför Stockholms stad fatta olika beslut i fråga om de inskränkningar, som skola gälla inom Stockholms stad beträffande utskänknings — hur skola Stockholms stadsfullmäktige förfara, och hur skall överståthållareämbetet förfara, om det skall fastslås i lag, att de skola taga behörig hänsyn till de kringliggande kommunernas önskemål,

därest man icke låter det bliva en bedömningsfråga för den beslutande myndigheten, utan den skall rätta sig efter en fixerad lagbestämmelse? Mitt förstånd står stilla inför detta. Man måste säga ut, hur man tänkt sig det. Skall t. ex. en enda kommun utanför Stockholm, som vänder sig mot att man har exempelvis sådana former för utskänknigen, som förekomma nu, hava ett visst fixerat inflytande, eller skall det vara två kommuner, tre kommuner o. s. v.? Och vilka kommuner är det, som man skall taga hänsyn till, då de fattat olika beslut? Detta synes mig, att man borde ha klart för sig i sina huvuddrag, när man går till en sådan här lagstiftning. Det är inte brist på god vilja, att man går bet på detta, utan det är brist på förmåga att göra det omöjliga. Och något direktiv för Kungl. Maj:t att hålla sig till bör väl ändå en riksdagsskrivelse innehålla.

Jag vill tillägga, att för mig synes den enda möjliga vägen att komma till ett resultat vara den, att man går in för en total vetoanordning, enligt vilken man får företaga en allmän folkomröstning inom ett visst givet område, varvid rösterna inom hela detta område sammanräknas, eller också kan man överlåta åt de beslutande kommunala myndigheterna inom området i fråga att gemensamt rösta om saken. Då har man ett fixt givet sätt att gå till väga på, och då kunna de föreliggande förslagen avgöras vid en dylik omröstning. Men om man skickar ut till allmän folkomröstning varierande förslag i förbudsfrågan och förslag om alla tänkbara inskränkningar, som praktiseras här och var i landet, förstår jag icke, vare sig huru de röstande skola kunna komma till rätta i de olika frågorna eller hur den beslutande myndigheten skall fatta sitt avgörande. Det förefaller mig därför som nästan ogörligt att, vare sig det nu gäller folkomröstning eller gemensam omröstning i ett flertal kommunala myndigheter, propositionen kan omfatta annat än avslag eller tillstyrkan av rättigheter. Huru detaljföreskrifterna skulle ordnas på den vägen har jag svårt att förstå. Någon smula klart för sig måste även den, som skriver till Kungl. Maj:t och begär en lagstiftning, ha om hur den skall läggas. I annat fall synes det mig, att man behöver fundera på saken och själv leta sig fram till en linje, som kan vara framkomlig. Om en sådan framkommer, och man icke vill följa den, erkänner jag, att det kan vara brist på god vilja, men å andra sidan kan man även med den bästa vilja i världen stå mer än tveksam inför en rådande oklarhet.

Herr Bergman: Jag begärde ordet närmast för en kort replik till herr Strömberg, men med anledning av den siste ärade talarens anförande måste jag först säga ett par ord till honom. Herr Bärge upprepade beskyllningen mot oss, att vi inte skulle ha angivit några riktlinjer. Jag vill inte trötta kamraren med att upprepa, vad jag sade i mitt förra anförande. Sådana riktlinjer äro ju ganska tydligt angivna i den sista meningen i vår reservation, och jag utvecklade ju den saken närmare även i mitt anförande. Redan om man kunde komma så långt, som där antyddes, vore ett avsevärt steg taget.

Jag skall inte längre uppehålla mig vid den saken, men eftersom nu den siste ärade talaren tyckes vilja instämma med utskottsmajoritetens representant, herr Wohlin, däri, att det vore bättre, om avgörandet gällde ett större område som t. ex. ett län, vill jag tillägga, att, om herr Bärge garanterar för den socialdemokratiska nykterhetsgruppens enhälliga anslutning till den tanken och herr Wohlin garanterar för bevillningsutskottets majoritet i samma avseende, då skall det sannerligen icke dröja länge, innan ett förslag om s. k. länsveto skall ligga på kamrarnas bord. Det tror jag mig kunna utlova.

Vad jag närmast begärde ordet för att säga, var emellertid ett ord med anledning av herr Strömbergs anförande. Herr Strömberg försökte gentemot mig göra gällande, att opinionen i Arvika skulle vara annorlunda beskaffad,

Ang.
beviljandet av
rättigheter till
rusdrycks-
försäljning.
(Forts.)

*Ang.
beviljandet av
rättigheter till
rusdrycks-
försäljning.
(Forts.)*

än jag här angivit. Han medger dock själv, att det råder mycket stark förbudsopinion i Arvika, men, säger han, fastän Arvika har en mycket stark förbudsmajoritet, vill staden emellertid ha ett försäljningsställe för rusdrycker. Jag skall tillåta mig härtill svara, att en sådan begreppsförvirring tror jag inte arvikaborna om.

Herr Borell: Herr greve och talman! Jag skall efter den långa debatten icke närmare ingå på de skäl, som enligt min mening tala för den nuvarande anordningen i förevarande hänseende, utan jag vill endast göra några anmärkningar ur mera allmänna synpunkter.

Jag förstår mycket väl från motionärernas utgångspunkt den tanke, som ligger under denna motion. De ha ju den uppfattningen, att överhuvud taget alla medel äro lämpliga, som kunna föra till ett förbud eller till en inskränkning i bruket och försäljningen av spritdrycker och ett försvarande för allmänheten att, även om det gäller ett lojalt bruk, komma i besittning av sådana. Herr Bårg satte fingret på en mycket öm punkt i den nuvarande nykterhetsrörelsen, då han yttrade, att det kunde sättas i fråga, huruvida det är till någon nytta i nykterhetsavseende, att man hopar lagbestämmelse på lagbestämmelse. Jag tror, att man kan skärpa detta och säga, att det icke blott icke är till nytta utan är till skada för nykterhetsrörelsen, att man hopar lagbestämmelser, på lagbestämmelser, som icke hava stöd i det allmänna medvetandet. Enligt min mening äro restriktioner och inskränkningar till nytta och av betydelse, så länge de kunna anses hava det förnuftiga ändamålet att förhindra och motarbeta missbruk, men de medföra skada för nykterhetsrörelsen, när de förhindra det lojala bruket. Som herrar nykterhetsvänner väl veta, är det nog ännu åtminstone många människor i vårt land, som anse, att det är fullkomligt lojalt att i en viss omfattning använda spritdrycker, och man omvänder icke dessa genom att man med lagstiftningens hjälp söker att lägga hinder i vägen därför. Man främjar icke nykterheten, utan man främjar raka motsatsen därtill genom att gå alltför långt på restriktionernas och inskränkningarnas väg. Det är ur dessa mera allmänna synpunkter som jag vid mitt ställningstagande till sådana här motioner angående små ändringar i nykterhetslagstiftningen från början i viss mån ställt mig en garde mot dessa strävanden. Vad särskilt denna motion beträffar, har av herr Wohlin framhållits, att en alldeles särskild svaghet ligger däri, att det skulle bliva mycket svårt att i lagstiftningsväg uttrycka vad motionärerna vilja, nämligen att kringliggande kommuner skulle få behörigt inflytande på försäljningen inom en annan kommun, vare sig det nu avser utminuterung eller utskänkning. När man hört debatten — särskilt herr Bergmans yttrande — blir man ännu mera tveksam. Man får nämligen då ännu mera klart för sig, huru svårt det i själva verket skulle vara att medelst lagstiftning ge något lämpligt uttryck för ett sådant behörigt inflytande. Det måste väl vara så, att därest man skulle ge kringliggande kommuner ett behörigt inflytande, komme detta åtminstone någon gång att leda till, att detta inflytande skulle bliva avgörande. Om man erkänner detta såsom en logisk följd av den tankegång, som ligger i motionen, måste man väl också erkänna, att därmed har man tagit ett bestämt avsteg från den lokala självbestämmingsrätten.

Herr Bårg var något inne på frågan, vad ett sådant behörigt inflytande, tolkat såsom jag nu gjort, skulle kunna medföra för självbestämmingsrätten inom kommunerna. Åtminstone teoretiskt kan man ju tänka sig, att hinder därigenom skulle uppstå för utminuterung eller utskänkning exempelvis i Stockholms stad. Man kan tänka sig detta såsom en följd. Jag vill icke säga, att det är troligt, att något sådant kommer att inträffa, men det är i alla fall teoretiskt sett en möjlig följd av en lagstiftning sådan som motionärerna tänkt sig den-

samma. Vidare kan det ju tänkas, att en dylik lagstiftning skulle hindra en kommun, som av helt andra skäl än rena, stränga nykterhetsskäl ansåge en utskänkingsrätt inom kommunen erforderlig, från att erhålla en sådan rättighet. Jag tänker då på tillfälliga rättigheter vid bad-, kur- och turistorter. Det finns många ställen, där majoriteten inom kommunen ur ren nykterhetssynpunkt helst skulle vilja säga nej beträffande en utminuterings- eller en utskänkingsrätt inom kommunen, men där man av ekonomiska eller andra orsaker låter nykterhetsskäl komma i andra hand och på grund av andra omständigheter vill hava en sådan rättighet. Det vore väl knappast rimligt om åsikten i kringliggande kommuner, i vilka man icke har något sådant intresse av den ekonomiska synpunkt, som i en viss kommun gör sig gällande, skulle kunna utöva ett sådant inflytande. Jag tror sålunda, att det såväl ur allmänna synpunkter med hänsyn till befrämjande av nykterhet som ur praktiska synpunkter icke är skäl att bifalla ifrågakommande motion.

*Ang.
beviljandet av
rättigheter till
rusdrycks-
försäljning.
(Forts.)*

Vad herr Bärge's reservation beträffar tror jag, att den i själva verket icke alls skulle medföra någon ändring i de förhållandena, som nu existera. Det är ju redan nu så, att Konungens befallningshavande ej blott kan, utan även i vissa fall skall taga hänsyn till förhållandena i angränsande kommuner, innan Konungens befallningshavande fattar sitt beslut beträffande en sökt utminuterings- eller utskänkingsrättighet. Konungens befallningshavande skall nämligen höra de angränsande kommunerna, då det kan antagas, att omständigheterna äro sådana, att dessa angränsande kommuner skulle kunna lida skada av en beviljad rättighet. Nu är det endast fråga om att ge ett sådant åläggande för varje särskilt fall, men Konungens befallningshavande skulle fortfarande hava avgörandet i sin hand. Om man nu godkänner herr Bärge's uppfattning och bifaller hans yrkande och en ändrad lagstiftning härav skulle bliva en följd, tror jag, att i själva verket förhållandena i frågor av förevarande art praktiskt taget bleve precis likadana som för närvarande.

Jag tillåter mig alltså att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Heyman: Herr greve och talman! Jag ber att få tillkännagiva, att jag i nykterhetsfrågan helt och hållet står på »Bratten» eller med andra ord jag står i nykterhetsfrågan helt och hållet på restriktionssystemets ståndpunkt.

Min övertygelse är också den, att, såsom situationen nu i olika avseenden föreligger, uppnår man här i landet största möjliga folknykterhet just genom restriktionssystemet, huru bristfälligt detta än månne vara. Det kan nog icke heller förnekas, att folknykterheten åtminstone för landsbygdens vidkommande under senare år gjort avsevärda framsteg just tack vare restriktionssystemet och starkölsförbudet.

Med denna utgångspunkt vill jag naturligtvis medverka till allt, som i ena eller andra avseendet kan förbättra restriktionssystemet och göra det än mera fulländat. Att göra någonting annat vore rena rama vanvettet.

Restriktionssystemets efterlevnad är emellertid i hög grad beroende på, att det uppbares av en stark och allmänt gillande folkvilja. Utan en sådan kommer det mycket snart att alldeles falla sönder. För att man icke skall äventyra denna folkmening, måste således restriktionssystemet handhavas med omdöme och förstånd och framför allt icke påfrestas av irriterande moment; på det sättet kan det alltjämt vinna i fasthet och stadga.

Den här föreslagna åtgärden angående »kringliggande kommuners behöriga inflytande» med avseende å tillstånd för en kommun till utminuteringsverkar emellertid, såvitt jag förstår, i rakt motsatt eller i upplösande riktning. Åtgärden tar nämligen icke sikte på att förbättra restriktionssystemet såsom så-

Ang.
beviljandet av
rättigheter till
rusdrycks-
försäljning.
(Forts.)

dant utan endast på att försvåra åtkomsten av vad som i lag är angivet vara tillåtet.

Med en dylik åtgärd förbättrar man sålunda minst av allt restriktionssystemet; tvärtom förvanskar man genom att bereda systemet svårigheter vid funktionens lagliga utövande hela meningen med detsamma. I varje fall är den dunkla tanke, som ligger bakom motionerna, fullkomligt oförenlig med restriktionssystemets hela syftemål, som är att tillgodose ett måttligt bruk, samtidigt som det slår ned missbruket.

Vill man således göra restriktionssystemet impopulärt och undanrycka detsamma den fasta grund, på vilken det bör vila, nämligen en allmänt gillande folkmening, då bör man gå in för motionärernas ståndpunkt. Men då får man också såsom konsekvens otvivelaktigt taga, att folknykterheten på nytt kommer att minskas. Vill man däremot icke detta, bör man avvisa förslaget.

Slutligen vill jag i likhet med vad Fabian Månsson yttrade under utskottsbehandlingen säga, att nykterhetsrörelsen här i landet numera bedrivs på ett alltför tråkigt och ledsamt sätt. Det är ett ändlöst klagande, men någonting mera är det knappast. Nykterhetsrörelsen måste enligt mitt förmenande snart undergå en renässans och bedrivs på ett mera hurtigt och aktivistiskt sätt för att icke till sist komma att innehålla allt vad som är instängt och kvalmigt här i landet. Hur skulle det exempelvis vara om herr Bergman — eller kanske ännu hellre herr Björkman — på detta område uppträdde såsom en Nordens Muossolini! Jag menar, hur skulle det vara, om herr Björkman organiserade den förbudssträvande ungdomen i kårer, som toge ett litet nappatag med sprit-smugglarna ute vid rikets långsträckta kuster, frivilliga kårer, som till lands och vatten hjälpte ordningsmakten att skaffa respekt och efterlevnad för gällande lagar! Jag har den övertygelsen, att nykterhetsrörelsens vinningar för de närmaste åren måste ske genom aktiv medverkan till, att gällande lagar och förordningar efterlevas, och icke genom att ideligen komma med nya förordningar och begära, att de gamla skola lappas upp. Jag hemställer om bifall till utskottets förslag!

Herr Björkman: Herr greve och talman! Endast några ord för ett par repliker.

Här har från ett par talare uttalats betänkligheter mot, huru det skulle gå, om kommunerna skulle uttala sig på olika sätt, då det behöriga inflytandet skulle göras gällande. Det förhåller sig nu så, att Konungens befallningshavande för närvarande hör kommunerna inom länet eller inom häradet eller tingslaget och att dessa då kunna uttala sig helt olika. Det blir t. ex. fråga om indragning av ett gästgiveri. Då skola de kringliggande kommunerna höras. Den ena vill ha det kvar och den andra vill avskaffa det. Men då är det ju Konungens befallningshavande, som bedömer detta behöriga inflytande, Konungens befallningshavande i första hand och Kungl. Maj:t i den sista. Ett par korta exempel skola belysa vad jag menar. I en stad i Mellansverige beslöt man sig för att inrätta ett brännvinsbolag. Beslutet fattades med obetydlig majoritet, och de kringliggande kommunerna sade nej. Konungens befallningshavande sade också nej och likaså Kungl. Maj:t. Det blev icke något bolag, och där finns icke något än i dag. I ett annat län beslöts i en stad med knapp majoritet att inrätta ett brännvinsbolag. Även där sade de kringliggande kommunerna nej, men Konungens befallningshavande sade ja. Denna myndighets uppfattning av det behöriga inflytandet gick således i denna riktning, men korrigeringen, nämligen från nykterhetssynpunkt, skedde hos Kungl. Maj:t, som betraktade det behöriga inflytandet vara av helt annan beskaffenhet.

Så vill jag med anledning av den föregående talarens yttrande om Stockholms stad säga, att denna stad ju utgör liksom ett län för sig och icke kan jämföras med landsortsbolag och landsortsstäder, om vilka det här är fråga.

Slutligen vill jag hava sagt, att jag är enig med min ärade vän på stockholmsbänken om, att en mängd lagar och bestämmelser äro mer eller mindre besvärliga och onyttiga och att detta kanske framför allt är förhållandet med den gällande rusdryckslagstiftningen. I denna lagstiftning finnes en hel hop bestämmelser, som äro snart sagt omöjliga att tolka och tyda, men icke skola nykterhetsvännerna lastas för den saken. Vi hava icke gjort denna lag. Vi hava försökt hjälpa till att plocka bort några ledsamheter på det ena eller andra hållet och reparera de brister, som förefinnas, men lagen såsom sådan hava vi icke något ansvar för. Lagen är mycket snillrikt komponerad, det skall jag gärna medgiva, men jag fransäger mig för egen del all delaktighet i denna snillrikhet.

Slutligen vill jag uttala min tillfredsställelse över den oväntade hjälpen från västgötabänken med avseende å en förestående nykterhetsrörelsens renässans. Jag beklagar bara, att det nog är vanskligt att följa de fingervisningar, som från detta håll gävos beträffande denna renässans. Skulle nämligen denna renässans inskränka sig till slagsmål med smugglare eller lönnkrögare ute i bygderna, är jag alldeles säker på, att ej blott de äldre utan även ungdomen komme att betacka sig för ett deltagande. Den saken sköta myndigheterna om, då det gäller såväl kampen inom som utom landet. Men vill min ärade vän på västgötabänken vara med om en nykterhetsrörelsens renässans, lovar jag honom, att det icke skall dröja länge, förrän han blir kallad under fanorna.

Herr Wohlin: Jag saknar både anledning och lust att, såsom den ärade talaren på västgötabänken, upptaga till diskussion nykterhetsspörsmålet i dess helhet. En sådan diskussion är enligt min mening i detta sammanhang föga på sin plats.

Jag begärde ånyo ordet med anledning av ett yttrande av herr Björkman, att denna fråga vore en landsbygdens intressefråga och att det skulle vara landsbygdsintressena, som framför allt vore omhändertagna av honom och hans medreservanter. Detta påstående är ju något ömtåligt för mig, och därför får jag svara, att frågan ingalunda gäller något landsbygdsintresse kontra något stadsintresse. Den nuvarande anordningen tillerkänner ej allenast länsstyrelserna befogenhet att inhämta närgränsande kommuners uppfattning, utan den giver även dessa kommuner rätt att opåmint inkomma med yttranden och påminnelser. Kommunerna hava under nuvarande förhållanden rätt att göra sina åsikter gällande, men kanske de icke skulle få lika stor lust därtill, sedan de väl blivit tvungna att avge utlåtanden i frågor, för vilka de ofta icke hava något intresse. Landsbygdens befolkning brukar hålla på sin frihet.

Då jag förklarade ett av mina skäl för avstyrkande av motionerna vara att de däri utvecklade tankarna skulle kunna leda hela nykterhetslagstiftningen in på en ny linje, nämligen att man alldeles finge övergiva den kommunala självbestämmningsrätten och taga större områden, exempelvis landstingsområdena, såsom enheter, så anförde jag ju detta såsom en från mina utgångspunkter icke önskvärd utveckling. Detta yttrande tog herr Bergman upp på det sättet, att jag skulle hava förordat en dylik utveckling, som jag i stället bestämt tagit avstånd från, och att jag förordat en utredning angående länsвето. Jag vill icke använda några mera bryska ord gentemot min ärade vän herr Bergman, med vilken jag har ett så angenämt sällskapligt umgänge, men då han tillät sig att använda uttrycket »begreppsförvirring» angående invånarna i en kommun, som tillhör hans valkrets, så kan jag icke finna annat, än att denna beteck-

*Ang.
benjändet av
rättigheter till
rusdrycks-
försäljning.
(Forts.)*

Ang.
beviljandet av
rättigheter till
rusdrycks-
försäljning.
(Forts.)

ning passar bättre på herr Bergman såsom representant för kommunen än på kommunen i fråga.

Jag får fortfarande, herr talman, yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 8 e. m.

Herr **Strömberg**: Jag ber endast att få säga herr Bergman, att det icke behöver fattas som någon begreppsförvirring, om invånarna i Arvika stad hava en uppfattning om själva förbudet och en annan beträffande frågan om försäljningsrättigheter. Arvika stads befolkning är av en mycket praktisk läggning. Man har i denna stad kommit underfund med, att man icke vunnit någonting under den tid, under vilken staden varit torrlagd, utan att fylleriförseelserna ökat, så att staden för närvarande med avseende å fylleristatistik står såsom den femte i ordningen av Sveriges städer. Jag anser, att detta till fullo visar, att befolkningen där icke behöver lida av någon begreppsförvirring, om den såsom jag nyss sade har en uppfattning i fråga om förbudet och en annan i fråga om försäljningsrättigheter i staden.

Rop på proposition hördes nu.

Herr **Ekman, Karl Johan**: Herr greve och talman! Det förhåller sig på det sättet, att försäljningen i regel är koncentrerad till städerna och att landsbygdskommunerna för sina inköp äro hänvisade till dessa städer. Landsbygdskommunerna bilda sålunda ett försäljningsområde omkring staden. Då är det icke mer än rimligt, att även dessa landsbygdskommuner erhålla inflytande på frågan, huruvida försäljningsrättigheter skola upplåtas och, i viss mån, huru de skola anordnas. Det är ett rättvist krav.

Utskottet har visserligen pekat på, att kommunerna kunna av eget initiativ inkomma till Konungens befallningshavande med sina påminnelser och önskemål, men detta är icke detsamma, som om de i lag vore tillerkända rätt att göra detta. Först om de få en sådan laglig rätt, kan man tala om behörigt inflytande. Huru långt detta inflytande sedan skall sträcka sig — om endast därtill att, såsom herr Bärge vill, deras yttrande skall inforas, eller om det skall utfärdas en lag med något starkare uttryck, som förpliktar Konungens befallningshavande att i viss mån taga en bestämd hänsyn till kommunernas önskemål — får väl en blivande utredning utvisa. För min del anser jag den sistnämnda ståndpunkten vara den riktigaste.

Efter den långa diskussion, som förevarit, vill jag icke upptaga kammarens tid längre, men jag anser, att vilken ställning man än intar i fråga om förbud eller icke förbud, är det ett ganska rättvist krav, att det i lagen verkligen bereds dessa kringliggande kommuner ett behörigt inflytande på frågan.

Jag yrkar alltså, herr greve och talman, bifall till den av herr Bergman m. fl. avgivna reservationen.

Herr **Pers**: Herr talman! Herr Borell gjorde i sitt anförande gällande, att ett bifall till herr Bärge's reservation icke skulle ha något värde ur nykterhets-synpunkt, och även av andra talares yttranden kunde man dra den slutsatsen, att de delade en sådan uppfattning. Jag begärde ordet endast för att säga, att jag anser, att det skulle ligga ett värde i ett bifall till herr Bärge's reservation. Som lagen nu är avfattad, ligger det ganska nära till hands, att Konungens befallningshavande anser i fråga av denna beskaffenhet för en fråga mellan sökande kommunen och länsstyrelsen, och anser sig kunna infora yttranden från de kringliggande kommunerna, om Konungens befallningshavande finner

det lämpligt. Men i en bestämd föreskrift om, att kommunernas yttrande skall infordras, skulle det ligga ett poängterande av, att saken angår dessa kommuner och att länsstyrelsen också hade att ta hänsyn till vad de yttrade. Jag tror det skulle vara ett framsteg, om herr Bärge reservation bifölles, och ett ganska betydelsefullt framsteg, under det jag däremot anser det ganska tvivelsamt, om man kan komma till ett resultat på den väg, herr Bergman här har förfäktat och som utmynnar i hans reservation.

Jag tillåter mig därför, herr talman, att yrka bifall till herr Bärge reservation i denna sak.

*Ang.
beviljandet av
rättigheter till
rusdrycks-
försäljning.
(Forts.)*

Herr Ljunggren: Med anledning av vad herr Heyman anförde, vill jag fästa hans uppmärksamhet på, att den mobilisering av ungdomen, som han efterlyser, just tagit sin början därigenom, att en del ungdomsorganisationer, nämligen Socialdemokratiska ungdomsförbundet, kommunisternas ungdomsförbund, godtemplarnas ungdomsförbund och Sveriges studerande ungdoms helnykterhetsförbund, för några veckor sedan beslutat att upptaga en sådan kampanj. Emellertid är det ju mycket ledsamt från vår synpunkt sett att se, att när någonting på det sättet göres från skilda håll, då vinner inte heller det gillande från deras sida, som tycka att vi gå för långt, då det gäller att bekämpa rusdryckshanteringen. En av huvudstadens tidningar och till och med ledningen för brännvinsbolaget i Stockholm ha funnit sig föranlåtna att med anledning av den sammanslutningen söka påvisa det onödiga i en sådan aktion ifrån ungdomens sida.

Vidare vill jag fästa uppmärksamheten på, att de organiserade nykterhetsvännernas främsta män just i dagarna ställt sig i spetsen för en annan organisation, bildad under överståthållarens presidium, som just tar sikte på bekämpandet av den smuggling, som herr Heyman i Vårgårda nu tyckte, att nykterhetsföreningarna borde intressera sig för. Det är ju egendomligt, att man är så okunnig om den svenska nykterhetsrörelsen, att man inte har reda på, att den är främst att påräkna, när det gäller att upprätthålla lagarna även på nu ifrågakvarande område.

Men hur skulle det vara, om herr Heyman i Vårgårda själv ställde sig i spetsen för en aktion, där restriktionsvännerna själva toge upp arbetet? Ty när det gäller restriktionssystemets överträdande, är det ju restriktionsvännernas eget skinn, det i främsta rummet gäller.

Herr Bergman: Herr talman! Det är i fråga om den s. k. begreppsförvirringen i Arvika, som jag skulle vilja tillägga ett par ord. Jag ber att få erinra, att jag tog Arvikaborna i försvar och sade, att jag icke trodde dem om en sådan begreppsförvirring, som herr Strömberg ville tillskriva dem. Herr Strömberg förklarade, att där var mycket stor majoritet för förbudet, och samtidigt sade han, att man där önskade försäljningsställen för sprit. Därpå svarade jag, att jag icke tror Arvikaborna om den begreppsförvirringen, och det tror jag fortfarande inte. Jag har mig bekant, att majoritetsopinionen där, enligt vad som från flera trovärdiga håll meddelats, är emot försäljningsrättigheterna. I stadsfullmäktige var det femton röster mot femton, och ordförandens utslagsröst bestämde utgången. Att det blev femton mot femton berodde på det proportionella valsättets mindre exakta utslag och strider mot majoritetsopinionen där. Majoriteten må vara relativt svag, men den existerar. Jag ber alltså att få ta Arvikaborna fullständigt i försvar. Olaglig trafik bör och kan beivras, och icke kompletteras även med laglig sprittillgång.

Ang.
beriljandet av
rättigheter till
rusdrycks-
försäljning.
(Forts.)

Då min högt ärade vän herr Wohlin var inne på samma kapitel och turnerade saken därhän, att begreppsförvirringen låge hos Arvikabornas representant här i kammaren, vill jag inte antyda, att det skulle råda någon begreppsförvirring hos herr Wohlin — ehuru det kan synas så på resemanget — men vad hans anförande denna gång utmärkt sig för kan måhända bäst betecknas med ordet sofistisk.

Slutligen ber jag få säga ett ord till herr Heyman. Han har vädjat till oss att försöka ordna det så, att vi få det litet gladare inom nykterhetsrörelsen. Han tycker det är så »urbota tråkigt» där, det är ett ständigt »jamande», säger han — vad han menar därmed förefaller obegripligt — och så efterlyser han ett mera »aktivistiskt» tillvägagångssätt.

Jag har hört det klagomålet förut av en annan ärad riksdagsledamot, som sitter i andra kammaren, och vid närmare samtal med honom om, hur man lämpligen borde gå till väga, kom jag att nämna, att för mer än trettio år sedan rådde verkligen här och där en aktivism som kanske kunde ha tillfredsställt herr Heyman. Då fanns det t. ex. i närheten av Sundsvall en lönnkrögare, som gjorde trakten osäker och skapade allsköns elände. Slutligen gav sig en stor folkskara ut och tände eld på krogen med dess förråder under rätt stor anslutning av allmänna opinionen. Är det sådant, man menar, att vi skulle upprepa? Jo, tycktes han mena — jag förmodar dock mera på skämt — en sådan aktivistisk nykterhetsrörelse skall det vara, då är det fart och liv i den. Sådana tilltag kunna förklaras av en uppjagad sinnesstämning och äro symptom av rörelsens »barnsjukdomar», om jag får använda ett bevingat ord från riksdagens diskussioner i ett annat ämne i år, men i den mån rörelsen blir äldre och mognare, växer den ifrån sådana former av aktivism och använder en klokare och riktigare taktik. Jag menar, att man bör hålla nykterhetsrörelsen räkning för, att den gör det och att den också kommer att göra det i fortsättningen.

Emellertid, om herr Heyman tycker, att rörelsen är för stillsam och tråkig, finns det ett mycket bättre sätt att råda bot på det förhållandet, och det är, att den ärade representanten själv och hans meningsfränder ansluta sig till rörelsen. Då kommer det säkerligen att bli mindre tråkigt i nykterhetsrörelsen, och jag hälsar honom hjärtligt välkommen dit. Hur vet han för övrigt att det är tråkigt där, när han icke deltagit i rörelsen?

Det är lätt och bekvämt att ge goda råd åt andra rörande en verksamhet, som man inte själv deltar i. Det är en gammal och beprövd metod. Man kan ha olika meningar om det mer eller mindre verk samma sättet hos dem, som kämpa för nykterhetssaken, som vi ju alla erkänna som en god sak. Men en sak tror jag alla kunna vara ense om, och det är, att det finns intet sämre sätt att arbeta för nykterhetssaken än att hålla sig alldeles passiv utanför verksamheten, men det är tyvärr det sätt, vi tycka oss kunna iakttaga hos de flesta av våra kritici. Kunde vi nu hoppas att hädanefter få bevittna en mera aktiv verksamhet från det hållet, skulle ingen vara mera glad än jag. Jag väntar därför att så snart som möjligt få se herr Heyman i spetsen för en aktivistisk expedition ute i skärgården, enligt det program han skisserade. Man bör ju leva som man lär.

Jag ber fortfarande att få yrka bifall till min reservation.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att därunder yrkats 1:o att vad utskottet i det under behandling varande betänkandet hemställt skulle bifallas; 2:o att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Bergman m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen; samt 3:o att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i herr Bärge m. fl. vid betänkandet avgivna reservation.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Bergman* begärde votering, i anledning varav och sedan till kontraposition därvid antagits bifall till det under 2:o här ovan upptagna yrkandet, uppsattes samt efter given varsel upplästes och justerades en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 16, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr *Bergman* m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes till en början omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser.

Då herr talmannen fann tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, verkställdes härefter votering medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 70;

Nej — 39.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående disposition av till skolväsendet upplätta byggnader vid Strömsholms hingstdepå m. m.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal om försäljning av statens spannmålslagerhus i Roma.

*Ang.
försäljning av
spannmåls-
lagerhuset i
Roma.*

I en till riksdagen den 6 februari 1925 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 46, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

dels godkänna, i vad avsåge försäljning av staten tillhörig mark med därå befintliga anläggningar, ett i statsrådsprotokollet omförmält, mellan statens lagerhus- och fryshusstyrelse samt Gotländska lantmännens centralförening m. b. p. a. den 9 september 1924 upprättat köpeavtal med i samma protokoll förordat tillägg,

dels ock besluta, att inflytande köpeskillingsbelopp skulle inlevereras till riksgäldskontoret.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

Ang.
försäljning av
spannmåls-
lagerhuset i
Roma.
(Forts.)

Herr Rosén: Herr talman! Riksdagen har vid några tillfällen framhållit angelägenheten av att statens lagerhus- och fryshusstyrelses verksamhet genom lagerhusens försäljning, uthyrning eller på annat sätt så ordnades, att statsverkets årliga utgifter därför i möjligaste mån nedbringades. Jag vill begagna detta tillfälle att uttala min förhoppning, att nämnda styrelse skall försöka så ordna det, att lagerhusen må kunna snarast möjligt försälas.

Statsverket äger åtta spannmålslagerhus utom det nu till försäljning föreslagna Roma spannmålslagerhus. Lagerhusstyrelsen uttalar, att priset för detta är »ganska lågt» — 30,000 kronor — och det är obestriddigt, ty byggnaden kostar staten minst 668,000 kronor. Det blir ungefär 4 procent av kostnaden. Jag är inte säker på, att den köpeskilling, som staten nu får, fullt täcker kostnaden för ritningarna till spannmålslagerhuset i fråga. Riksdagen har för byggnader av detta slag samt fryshuset i Hallsberg anvisat sammanlagt 11,800,000 kronor. Det uppstår betydande årliga förluster på denna rörelse för tillsyn och drift. 1922 uppgingo inkomsterna till 66,000 kronor och utgifterna till 192,000 kronor. Häri ingår naturligtvis ingen ränta. Anslaget på 11,800,000 kronor har utgått av länemedel, men man har ändå inte ansett sig böra påföra rörelsen någon ränta.

De utan tvivel mycket framstående sakkunniga på jordbruksområdet, som utarbetade förslag till spannmålslagerhusfrågans ordnande, förespeglade statsmakterna ett mycket gott resultat av denna rörelse. Man sade, att när kris-tiden vore över, så kunde byggnaderna försälas och staten få igen sina pengar. Det är mycket små utsikter till, att så skall bli fallet.

Uthyrningen av dessa byggnader, som riksdagen ifrågasatt alternativt, tror jag är en mindre lycklig utväg. Spannmålslagerhuset i Eskilstuna, som är av samma typ, tror jag, som lagerhuset i Roma, har varit uthyrt för 1,000 kronor om året, men nu har hyresgästen sagt upp kontraktet och vill inte betala mer än 500 kronor om året, detta för en anläggning, som kostar minst 750,000 kronor. Det är en för statsverket mycket dålig affär, och hyresinkomsten täcker knappast utgifterna för inspektion av byggnaden i fråga.

Denna lagerhusfråga är inte uteslutande, som man skulle kunna tro, en kris-tidsfråga, ty den framfördes redan i början på 1900-talet, i varje fall före 1910, av hushållningssällskapen, som ansågo, att det var en livsfråga för jordbrukarna i de spannmålsproducerande provinserna att få dessa lagerhus. Det motionerades flitigt i riksdagen för att få frågan löst. Sedan utredningsfrågan fallit vid två riksdagar, framlade den Swartz'ska regeringen år 1917 proposition om inrättande av spannmålslagerhus och fryshus, och det var denna som fick ett så bedrägligt resultat. När spannmålslagerhusen kommo till, visade det sig, att något som helst intresse inte alls fanns hos de spannmålsproducerande jordbrukarna för denna nymodiga inrättning. Mönstret var hämtat från Tyskland och Österrike av några studieresande sakkunniga inom lagerhuskommittén, vilka ansågo det mycket nödvändigt att omplantera idén i svensk jordmån. Resultatet blev det sämsta tänkbara. Lagerhus- och fryshusstyrelsen har gjort ett så vitt jag kan finna erkännansvärt arbete för att försöka få ett så långt möjligt gott resultat men utan att vinna någon framgång. Så vitt jag kan se är det bästa, statsmakterna kunna göra, att försöka sälja byggnaderna så snart ske kan för bästa möjliga pris, helst så mycket, herr statsråd, att vi kunna få igen vad vi givit ut för ritningarna. Längre tror jag inte, att vi kunna sträcka förhoppningarna.

Jag har intet annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av kronan tillhörande jordägarandelar i gruvor; och

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till riksskogstaxeringens fullföljande m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 7, i anledning av väckta motioner om sänkning av åldersgränsen för dels politisk och dels kommunal rösträtt. *Om sänkning av röst-rättsåldern.*

Konstitutionsutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehaft fyra i andra kammaren väckta motioner, nr 3 och 4 av herr *Wagnsson* samt nr 7 och 8 av herr *Spångberg* m. fl., i vilka motioner hemställts,

a) i motionen nr 3, att riksdagen, såsom vilande till vidare grundlagsenlig behandling, måtte besluta antaga följande förslag till ändrad lydelse av §§ 6 och 16 i riksdagsordningen:

§ 6.

9) Valrätt vid elektorsval tillkommer envar i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad.

§ 16.

Valrätt tillkommer envar man och kvinna, som är svensk undersåte och senast under näst föregående kalenderår uppnått tjuguettt års ålder.

b) i motionen nr 7, att riksdagen såsom vilande till vidare grundlagsenlig behandling måtte besluta, att § 16 i riksdagsordningen skulle erhålla nedanstående ändrade lydelse:

§ 16.

Valrätt tillkommer envar man och kvinna, som är svensk undersåte och senast under nästföregående kalenderår uppnått tjugo års ålder.

c) i motionen nr 4, att riksdagen måtte besluta om ändrad lydelse av nedan nämnda förordningar:

Förordningen om kommunalstyrelse på landet.

§ 8.

Rättighet att deltaga i kommunalstämmas överläggningar och beslut tillkommer envar inom kommunen mantalsskriven man eller kvinna, som är svensk undersåte samt senast under nästföregående kalenderår uppnått tjuguettt års ålder.

Förordningen om kommunalstyrelse i stad.

§ 9.

Rättighet att vid allmän rådstuga deltaga i överläggningar och beslut i alla de staden rörande angelägenheter, vilka icke enligt rikets grundlagar eller särskilda författningar äro vissa klasser av stadens medlemmar förbehållna, tillkommer envar inom kommunen mantalsskriven man eller kvinna, som är

Om sänkning svensk undersåte samt senast under nästföregående kalenderår uppnått tjuguet av röst-rättsåldern. ett års ålder.

(Forts.)

Förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm.

§ 7.

Rättighet att deltaga i val av stadsfullmäktige tillkommer envar i kommunen mantalsskriven man eller kvinna, som är svensk undersåte samt senast under nästföregående kalenderår uppnått tjuguet års ålder.

Förordningen om landsting.

§ 5.

Rätt att deltaga i val av landstingsmän jämte suppleanter tillkommer envar inom landstingsområdet i kommunens gemensamma angelägenheter röstberättigad man eller kvinna.

Vid valet skall den för vederbörande kommun å landet eller för stad senast fastställda röstlängd ligga till grund.

d) i motionen nr 8, att riksdagen måtte besluta, att nedanstående förordningar skulle erhålla följande ändrade lydelse:

Förordningen om kommunalstyrelse på landet.

§ 8.

Rättighet att deltaga i kommunalstämmas överläggningar och beslut tillkommer envar inom kommunen mantalsskriven man eller kvinna, som är svensk undersåte samt senast under nästföregående kalenderår uppnått tjugo års ålder.

Förordningen om kommunalstyrelse i stad.

§ 9.

Rättighet att vid allmän rådstuga deltaga i överläggningar och beslut i alla de staden rörande angelägenheter, vilka icke enligt rikets grundlagar eller särskilda författningar äro vissa klasser av stadens medlemmar förbehållna, tillkommer envar inom kommunen mantalsskriven man eller kvinna, som är svensk undersåte samt senast under nästföregående kalenderår uppnått tjugo års ålder.

Förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm.

§ 7.

Rättighet att deltaga i val av stadsfullmäktige tillkommer envar i kommunen mantalsskriven man eller kvinna, som är svensk undersåte samt senast under nästföregående kalenderår uppnått tjugo års ålder.

Förordningen om landsting.

§ 5.

Rätt att deltaga i landstingsmannaval tillkommer envar i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad man eller kvinna, som senast under nästföregående kalenderår uppnått tjugo års ålder.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på åberopade grunder *Om sänkning av röst-rättsåldern.* hemställt, att motionerna

(Forts.)

- a) II: 3,
- b) II: 7,
- c) II: 4,
- d) II: 8

icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade anmälts av, utom andra, herrar *Sävström, Strömberg, Thulin, G. W. Hansson, Hallén, Andersson* i Igelboda, *Karlsson* i Vadstena och *Sjöström*, som ansett, att utskottet bort hemställa,

a) att riksdagen måtte, med bifall till motionen II: 3, såsom vilande till vidare grundlagsenlig behandling antaga följande

Förslag

till ändrad lydelse av §§ 6 och 16 riksdagsordningen.

§ 6.

9) Valrätt vid elektorsval tillkommer envar i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad.

§ 16.

Valrätt tillkommer envar man och kvinna, som är svensk undersåte och senast under näst föregående kalenderår uppnått tjuguetå års ålder.

- b) att motionen II: 7 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda;
- c) att riksdagen måtte, i anledning av motionen II: 4, antaga följande

1) Förslag till lag

om ändrad lydelse av § 8 i förordningen om kommunalstyrelse på landet.

§ 8.

Rättighet att deltaga i kommunalstämmas överläggningar och beslut tillkommer envar inom kommunen mantalsskriven man eller kvinna, som är svensk undersåte samt senast under nästföregående kalenderår uppnått tjuguetå års ålder.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1930.

2) Förslag till lag

om ändrad lydelse av § 9 i förordningen om kommunalstyrelse i stad.

§ 9.

Rättighet att vid allmän rådstuga deltaga i överläggningar och beslut i alla de staden rörande angelägenheter, vilka icke enligt rikets grundlagar eller särskilda författningar äro vissa klasser av stadens medlemmer förbehållna, tillkommer envar inom kommunen mantalsskriven man eller kvinna, som är svensk

Om sänkning av röst-rättsåldern. undersåte samt senast under nästföregående kalenderår uppnått tjuguettt års ålder.
(Forts.)

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1930.

3) Förslag till lag

om ändrad lydelse av § 7 i förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm.

§ 7.

Rättighet att deltaga i val av stadsfullmäktige tillkommer envar i kommunen mantalsskriven man eller kvinna, som är svensk undersåte samt senast under nästföregående kalenderår uppnått tjuguettt års ålder.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1930.

4) Förslag till lag

om ändrad lydelse av 5 § samt 11 § 2 mom. d) och 3 mom. i lagen om landsting.

5 §.

Rätt att deltaga i val av landstingsmän jämte suppleanter tillkommer envar inom landstingsområdet i kommuns gemensamma angelägenheter röstberättigad man eller kvinna.

Vid valet skall den för vederbörande kommun å landet eller för stad senast fastställda röstlängd ligga till grund.

11 §.

2 mom.

d) Beträffande rösträttens utövning gäller vad om kommunalfullmäktigval är föreskrivet.

3 mom. I stad är magistraten valförrättare och skall beträffande rösträttens utövning samt beträffande de tider på dagen, under vilka valförrättningen skall fortgå, gälla vad om stadsfullmäktigval är föreskrivet. I övrigt — — — sägs.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1930.

d) att motionen II:8 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

På framställning av herr andre vice talmannen, som för en stund övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, beslöts att det föreliggande utlåtandet skulle företagas till avgörande punktvis, dock att vid behandlingen av punkten a) överläggningen finge omfatta utlåtandet i dess helhet.

Punkten a).

Herr **Strömberg**: Herr talman, mina herrar! De motioner, över vilka konstitutionsutskottet här avgivit utlåtande, äro, som man brukar säga, gamla bekanta sedan de närmast föregående åren. I den ena motionen, som härleder sig ifrån kommunistiskt håll, yrkas på rösträttsålderns sänkning till 20 år, i den andra, som är framburen av en socialdemokratisk representant i andra kammaren, föreslås, att samma ålder sänkes till 21 år.

Utskottet har avstyrkt båda dessa motioner under framhållande av, att frågan om åldersgränsens sänkning väsentligen är en lämplighetsfråga. Tjugutreaårsåldern såsom gräns för rösträtten vid politiska val låter sig mycket väl försvaras, säger utskottet, och i fråga om den tjugusjuårsgräns, som stadgas i fråga om rösträtten vid elektors- och landstingsmannaval finner utskottet, att det är en av de bestämmelser, som bidraga till upprätthållandet av en viss artskillnad mellan första och andra kammaren.

*Om sänkning
av röst-
rättsåldern.
(Forts.)*

Samtliga socialdemokrater inom utskottet ha emellertid en något annan syn på denna sak än utskottets majoritet. Vårt parti har allt ifrån början gått in för en lösning av denna författningsfråga enligt regeln om allmän, lika och direkt rösträtt för män och kvinnor vid fyllda 21 år. Myndighetsåldern har alltid ansetts som en naturlig och given gräns. Vid fyllda 21 år får den enskilde råda över sig själv och sitt gods, och vi kunna verkligen icke riktigt fatta, varför tjugutreaårsåldern skulle vara den oomtvistat rätta åldern. Det är väl så, att det 1918 blev en kompromiss, som stannade där, men därför behöver ju inte den åldern vara mera riktig såsom politisk myndighetsålder än tjuguetreaårsåldern. Hos ungdomen vaknar i ganska stor utsträckning det politiska intresset ganska tidigt, och jag kan inte se någon olycka i en lagstiftning, som medger rätt för varje till myndig ålder kommen man och kvinna att delta i valen och få rätt att lägga sin röst för den representant, som bäst motsvarar hans ideal och uppfattning i samhällsfrågorna.

Vad utskottet åberopar som skäl emot tjugusjuårsgränsens sänkning ha vi inte heller funnit så värst bärande. Att man strävar att bibehålla den artskillnad, som nu finns mellan kamrarna, kan man ju mycket väl förstå, ty man finner ju, att det är denna artskillnad, som ytterst skänker åt första kammaren dess högre grad av konservatism. Första kammaren blir sannolikt aldrig enligt dessa bestämmelser ett uttryck för uppfattningen hos folkets stora flertal. Men detta är ju ett politiskt skäl, och på det skall jag i detta sammanhang icke närmare ingå.

Redan vid antagandet av 1918 års författningsreform gav vårt parti till känna, att vi icke uppgivit vårt gamla krav för ungdomens rätt och för rösträttsålderns sänkning. Det är egentligen detta, vi reserverar velat understryka med denna vår reservation. Vi förstå mycket väl, att vi inte nu äro redo att få denna reform antagen och att frågan inte heller är tillräckligt förberedd, men att, såsom herr Bergström i sin reservation vill göra gällande, den ovillkorligen skulle föras fram i en valrörelse och att en regering, framsprungen ur ett sådant val, ensam skulle ha rätt att framföra frågan, den uppfattningen kunna vi icke dela. Här föreligga förslag från enskilda riksdagsmän, och det är både vår rätt och vår plikt att taga ståndpunkt till desamma. Vi få göra detta med utgångspunkt från vårt eget omdöme och vår egen ställning i själva sakfrågan.

Det är egentligen detta, som här har skett. Vi ha markerat vår principiella ståndpunkt till detta gamla krav, och utan att närmare ingå på detta ber jag, herr talman, att i korthet få yrka bifall till den reservation, som i denna punkt är avgiven av herr Sävström m. fl.

Herr von Geijer: Herr greve och talman! Den siste ärade talaren började sitt anförande med att peka på, att ifrågavarande ärende är en gammal bekant, som sedan flera år årligen återkommer. Ja, förvisso, den uppfattningen är riktig. Man kan säga, att alltifrån den dag under den stora epoken 1918—1921, då den stora omgestaltningen av vårt parlamentariska och kommunala liv ägde rum, ha frågor av enahanda art som den nu föreliggande framkommit nästan med ett urverks regelbundenhet. Man kan fråga efter skälet till att konstitutionsutskottet och riksdagen skola tvingas att så att säga tröska på denna gamla

Om sänkning
av röst-
rättsåldern.
(Forts.)

halm. Man kan möjligen säga, att det är sorts försvarsarbete av den art, som lagen anbefaller visavi inmutningsrätten, för att man inte skall förlora sin talan. Det kan vara en gest, ett principiellt uttalande för att hålla en programpunkt vid makt. Det föreföll mig, som om den siste ärade talaren var inne på en dylik tanke. Han pekade jämväl på, att ännu 1924 var frågan före här i kammaren. Jag vill då fråga: vad har det egentligen inträffat för nytt och viktigt sedan dess, som kan motivera, att vi nu skulle ta upp frågan igen? Kan verkligen motionären påstå, att någon omständighet med bevisande kraft sedan dess har yppat sig, som skulle betinga, att vi nu skulle vara färdiga att företaga en ny och genomgripande omgestaltning av dessa förhållanden? Jag tror förvisso, att motionären blir svaret skyldig.

Den siste ärade talaren polemiserade jämväl i någon mån mot den synpunkt, som är framförd i herr Bergströms reservation. Det tillkommer visserligen icke mig, att härvidlag svara å herr Bergströms vägnar, men jag kan dock icke neka till, att det ligger någonting i denna reservation. Det är väl icke lämpligt, att frågor av så allvarlig art som denna beslutas i ett sammanhang sådant som detta. Man bör väl i stället avvakta en av de tidpunkter, då det blir nödvändigt för statsmakterna att träffa nya genomgripande åtgärder. Jag vill visst icke förneka att den möjligheten föreligger, att en dylik tidpunkt kan komma, men däremot är det inte alldeles säkert, att beslutet nödvändigtvis skall gå i denna riktning. Man kan även tänka sig andra saker. Den siste ärade talaren sade, att det parti han tillhörde ville vidhålla det program, som det sedan länge haft i dessa frågor, sålunda kravet på sänkning av nu gällande bestämmelser angående valrättsåldern. Ja, då kan jag å andra sidan säga, att det finns ett annat krav, som reses från motsatt håll och som ingalunda där är uppgivet, fastän det icke år efter år framföres, emedan man anser det varken lämpligt eller rekommendabelt, och det är kravet på skattestreck. Det förefaller mig alldeles nödvändigt, att därest verkligen en förändring på detta område skall äga rum, det får ske i ett annat och större sammanhang.

Den ärade talaren strök under utskottets framhållande av att bestämmandet av åldersgränsen alltid är en lämplighetsfråga. Jäväl, det kan nog vara riktigt. Utskottet sade det i fjol och har upprepat det i år. Visst är det en lämplighetsfråga. Man kan naturligtvis icke draga ut lösningen direkt ur några för alla tider och alla förhållanden givna omständigheter. Dessa växla naturligtvis, men jag vill säga, att lämplighet ingalunda är detsamma som godtycke. Det har dock funnits en bestämd orsak till att man gripit till detta. Det finns en annan åldersgräns, som sedan långa tider tillbaka är inskriven i vår rätt, och det är myndighetsåldern. Den kan man ta till utgångspunkt, och det gjorde jämväl den föregående talaren, då han framhöll, att hans parti just vill göra den medborgerliga och civila myndighetsåldern gällande och ingen annan. Men emot detta säga de, som tänka annorlunda: »Det är dock skillnad på att sköta sig själv och sin egendom och att sköta statens angelägenheter.» Nog kan det väl vara lämpligt och praktiskt, att någon tid förflyter emellan den tidpunkt, då medborgaren har nått den civila myndigheten och får sköta sina egna angelägenheter, och den, då han släpps fram att jämväl sköta statens angelägenheter. Den tidrymd av två år, som här skulle gälla, förefaller åtminstone icke vara obillig, och satsen, att det är lämpligt att man väntar något förefaller mig ganska självfallen. Jag kan givetvis bli motsagd men anser mig i alla fall ha rättighet att säga, att jag anser denna ståndpunkt vara synnerligen välgrundad.

Om jag inte missminner mig, yttrade jag i fjol något om, att utvecklingen på senare åren har tagit en, om också icke betänkelig eller olämplig, dock enligt min mening icke i allo lycklig riktning, i det att de yngre och yngsta fått ett inflytande, som icke står i proportion till dessa de yngres och yngstas värde såsom faktorer på ifrågavarande område.

Jag anser i likhet med den föregående talaren, att det inte är värt att fördjupa sig mer i den rent politiska sidan av frågan därför att, som jag sade för en stund sedan, den sidan av saken bör i annat sammanhang tagas upp till allvarlig prövning. Jag vill emellertid sluta med att framhålla, att om vi skulle anse vårt land i detta avseende vara efterblivet, så torde våra grannländer i väster och söder vara det ännu mera. I Norge är valrätten till stortinget knuten till 25 års ålder och valbarheten till 30 år. I Danmark sammanfalla valrätten och valbarheten, och ålderssiffrorna äro för val till landstinget 35 år och till folketinget 25 år. Vad sålunda valrätten beträffar — det är ju den det närmast här är fråga om — innehålla dessa länders författningar bestämmelser, som äro betydligt strängare, om man får lov att se saken med motionärens ögon, än vår författning gör.

*Om sänkning
av röst-
rättsåldern.
(Forts.)*

Herr greve och talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets utlåtande.

Herr **Winberg**: Herr talman! Den föregående talaren frågade sig, vad skälet kunde vara till att frågan om valrättsåldern konsekvent förekom nästan vartenda år, alltsedan den politiska reformen genomfördes år 1918—20. Det borde icke vara så svårt att lämna svar på den frågan, ty det är alltid så, att när en fråga löses i kompromissens tecken utan att det finns någon reell eller hållbar grund, som man ställer sig på, så avskrivs den icke, utan kraven komma tillbaka, tills de bliva uppfyllda i den utsträckning, som man anser vara skäligt. Detta är väl skälet till att såväl denna som andra frågor ständigt återkomma här i riksdagen, trots att man anser, att de en gång varit föremål för lösning.

Jag skall inte här uppta någon längre debatt i frågan, av skäl som jag inte skall närmare ingå på. Men när den föregående talaren delvis hotar med, att om kravet på ändrade bestämmelser i detta avseende vidhålles, så kommer man också från hans och det partis och den befolkningsgrupps sida, som han företräder, att med större kraft framföra kravet på att skattestrecket skall återinföras i lagstiftningen, så blir det ju alltid en sak, som vi få resonera om då, men jag tror knappast, att det skall lyckas att ta ett sådant steg tillbaka.

Vidare skulle jag också vilja säga, att när den föregående talaren gör gällande, att de yngre elementen under senare tiden fått alltför stort inflytande, så låter det nog litet märkvärdigt. När vi tala om inflytande på statens angelägenheter, så tänka vi väl närmast på det organ, som ha handläggningen av dessa ärenden om hand, det vill säga riksdagen, och jag tycker, att om den ärade talaren betraktar de båda delarna av vår lagstiftande församling, lär han väl ändå icke med skäl kunna göra gällande, att det är bara ynglingar, som sitta här och lagstifta. Snarare skulle man kunna göra anmärkning på, att ungdomen totalt är i avsaknad av representanter i denna ärade församling.

I sakens nuvarande läge, då jag varken vill ingå på någon längre debatt eller finner meningsskiljaktigheterna så starka beträffande de olika motioner, som framförts i detta ärende, skall jag be att få yrka bifall till den reservation, som är avgiven av herr Sävström m. fl.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes i enlighet med de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i punkten a) av herr Sävströms m. fl. vid utlåtandet avgivna reservation; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna b) — d).

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. ändring av 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen. Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 15, i anledning av väckt motion med förslag till lag angående ändrad lydelse av 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen.

Uti en inom första kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 73, vilken behandlats av första lagutskottet, hade herr *Winberg* hemställt, att riksdagen måtte antaga följande förslag till

Lag

angående ändrad lydelse av 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen.

Härigenom förordnas, att 22 och 24 §§ i 15 kap. strafflagen skola erhålla följande ändrade lydelse:

22 §.

Tvingar någon, utan laga rätt, eller med missbruk av sin rätt, genom våld eller hot, annan att något göra, tåla eller underlåta, straffes högst med straffarbete i två år, i de fall, där gärningen ej med svårare straff särskilt belagd är.

24 §.

Brott, som i 22 § sagt är, må ej åtalas av allmän åklagare, där ej målsägande det till sådant åtal angiver; ej heller må brott, som i 23 § sägs, åtalas av annan än målsägande.

Denna lag träder i kraft tio dagar efter den dag, då densamma, enligt därå meddelad uppgift, utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att i frågavarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade avgivits av, utom annan, herrar *Åkerman*, *Jacob Larsson*, *Klefsbeck*, *Lindqvist* i Halmstad, *Leo*, *Söderberg* och *Karlsson* i Vätö, som på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte bifalla förevarande motion.

Herr *Åkerman*: Herr talman! Då jag nu yrkar bifall till den av mig med flera avgivna reservationen, så vill jag först giva det erkännandet, att åkarpslagen har en enda förtjänst, en stor förtjänst. Han är nämligen uppriktigheten själv. Han gör icke något som helst försök att bemantra sin partiskhet utan framträder öppet och oförtäckt som ett de besittande klassernas övergrepp mot de egendomslösa. Han är en gengångare från en länge sedan svunnen tid, och man behöver icke spörja vilken tid, ty hans drag förete en omiskännlig likhet med lagstiftningen i flera av Europas länder för mer än hundra år sedan, den tid, då bourgeoisien med friska tag skyndade att befästa sin nya maktställning och stiftade lagar, ägnade att utestänga arbetarklassen från varje politiskt inflytande och från varje möjlighet att tillvinna sig åtminstone en skäligen del av arbetets avkastning. De hade sannerligen inga skrupler, den tidens lagstiftare. Förbud mot fackföreningar, förbud mot strejker, obegränsad arbetstid, lönetariffer, ingalunda med minimilöner utan med maximilöner till skydd för arbetsgivarens intresse, och ingen tillstymmelse till skyddslagstiftning, utan man kastade även kvinnor och barn massvis för de rasande, fräsande maskinodjurens. Det var den så kallade gamla goda tiden. Men trots allt gick dock fackföreningsrörelsen framåt. De fattiga, som endast hade sig själva att lita till, funno varandras händer och började mödosamt foga sten vid sten till en bättre samhällsbyggnad. Lagstiftningen blev efter hand humaniserad, straffbestämmelser, som inte hörde hemma på detta område, avlägsnades. Fackföreningarna började tolereras, och så småningom framträdde upplysta statsmän och gjorde gällande, att dessa föreningar, långt ifrån att utgöra någon

fara för samhället, tvärtom voro samhället till största gagn, då de utgjorde en nyttig skola för arbetarna och även utövade en betydande självhjälpsverksamhet. Man fick också till sist se, att framsynta statsmän strävade efter skydd för fackföreningarna och det kom en dag, då i ett av de stora kulturländerna genomfördes en lag, innebärande skydd för fackföreningarnas kassor mot skadeståndsanspråk. Kollektivavtalen hade börjat skymta fram, och de, som sågo litet längre, förstodo, att man måste skydda fackföreningarna som verktyget för det väldiga fredsdokument, som kollektivavtalet i själva verket är. Mot denna bakgrund må väl, såsom jag redan tillåtit mig säga, åkarpslagen betecknas som en gångångare från svunna tider, som ett återfall i gamla tiders inhumana och olämpliga metoder.

Vi ha nu också i vår reservation yrkat, att denna lag måtte upphävas. Jag hänvisar till reservationen och skall icke nu alltför mycket gå in i detaljerna i denna fråga. Som herrarna veta, började den så kallade åkarpslagstiftningen med att man fingrade på bestämmelserna om åtalsrätten i 15 kap. strafflagen. Det vore skada att icke rädda från glömskan den motion eller åtminstone klämmen i den motion, som gav uppslag till 1893 års lagstiftning. Den kom vi 1892 års riksdag och var en värdig prolog till vad som följde. Däri föreslogs en ny paragraf i 15 kap. strafflagen, så lydande: »Den som förbryter sig mot annans frihet, därigenom att han, i avsikt att åstadkomma skada, medelst list, lock, hot eller tvång förmår någon att avstå lovligt arbete eller hindrar dess utförande dömes till straffarbete fr. o. m. 6 månader t. o. m. 2 år.» Detta förslag syntes dock till och med 1892 års lagutskott för starkt, men lagutskottet tyckte ändå, att uppslaget var gott och därför ville utskottet gärna hjälpa motionären en smula på traven. Lagutskottet föreslog alltså i stället, att åtalsrätt enligt 15 kap. 22 § strafflagen skulle få utan angivelse tillkomma åklagare, och 1893 kom en kungl. proposition i den riktningen. Det gjordes starka invändningar mot det sålunda framkomna förslaget, och dessa invändningar äro desamma, som man ännu framställer. Man menade, att det var ett löst framkastat men fullkomligt obestyrt påstående, att strejkbrytarna skulle av rädsla hindras från att själva ange eller genom åklagare låta åtala förbrytelse av här åsyftad beskaffenhet. Inte ett enda skäl hade anförts som bevis härför. Man sade vidare, att där det icke finns moraliskt mod att försvara sig själv, kan man betvivla, att någon hjälp skulle komma genom allmänne åklagarens åtal. Man framhöll ytterligare, att om en person blir tvingad att deltaga i en arbetsinställelse, där om kan ingen annan döma än han själv. Det är inte möjligt att konstatera, att ett sådant brott blivit begånget utan att han själv uppträder, men om arbetaren icke törs vända sig till allmänne åklagaren utanför domstolen, lär han av samma skäl, då han blir tillfrågad, huruvida han blivit tvingad till arbetsinställelse, såsom målsägare inför rätta, komma att svara: »Nej, det har jag visst inte blivit, jag ville inte skilja mig från mina arbetskamrater och därför deltog jag i arbetsinställelsen.» Det framhölls vidare att allmänne åklagarna inte i allmänhet hade nödvändiga förutsättningar att kunna på ett fullt opartiskt sätt fylla de praktiska kraven i förevarande fall, utan deras ingripanden i dessa grannliga saker kunde ofta medföra oberäknliga följder. Vidare erinrades, att när efter en avslutad strejk arbetet skulle återupptagas och det som varit skulle vara glömt å ömse sidor, kunde åklagarens uppträdande i ovist nit åstadkomma mycken skada. Man påpekade också, att i arbetstvister borde blott indraga försonliga element, förliknings- och skiljenämnder, men icke åklagare.

Som det påpekas i reservationen, har man på senare tider försökt komma fram på en annan väg och menat, att dessa brott skulle innebära fara för allmän ordning och säkerhet, men däremot har vid upprepade tillfällen erinrats, att om förseelserna ligga så till, höra de redan under allmänt åtal på grund av andra lagrum.

Ang. ändring
av 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.
(Forts.)

Ang. ändring
av 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.
(Forts.)

Men det största och viktigaste steget inom denna åkarpslagstiftning togs, som det också erinras om i betänkanudet, 1899, då man med straff belade försök till ifrågavarande brott. Vi säga i vår reservation, att redan de yttre omständigheter, under vilka denna lag tillkom, äro ägnade att rubba tilltron till dess opartiskhet. Vilka voro då dessa yttre omständigheter? Jag skall inte säga för mycket därom, men jag vill bara erinra, att riksdagen den gången var så sammansatt, att arbetarklassen hade mycket litet att säga till om i denna församling. Jag vill vidare erinra om, att högsta domstolen avstyrkte detta lagförslag men att justitieministern det oaktat sanktionerade lagen. Jag vill återföra i herrarnas minne den animerade diskussion, som fördes mellan högsta domstolen och justitieministern, och man må väl säga, att det var underbart, att justitieministern tilltrorde sig att emot en sådan institutions avstyrkande i alla fall promulgera denna lag.

Det saknades icke heller röster från andra högt stående jurister, som varnade för att beträda denna väg. Och sedan, vilken kritik har den icke fått av rättslärdar! Här en professor som sagt, att åkarpslagen är det mest befängda, som införts i svensk strafflag. Där en annan professor som kallar lagen grotesk i sin partiskhet. Ivar Afzelius säger: »Jag vet icke någon lag, i fråga om vars tillämpning så många anmärkningar förekommit, så många åtgärder och beslut blivit vid prövning till sin laglighet underkända, som fallet varit med denna lag.» Och för att gå vidare i politikernas krets vill jag erinra om vad Karl Staaff 1904 yttrade i andra kammaren. Han vidrörde där den förestående omgestaltningen av grunderna för andra kammarens sammansättning och yttrade om åkarpslagen: »Det förefaller mig, att det skulle vara mera överensstämmande med tanken på denna kammarens sanna ära och sanna storhet, ifall den — när den en gång skall gå — ginge utan att kvarlämna minnet av att den sökte till det sista upprätthålla en undantagslagstiftning och en klasslagstiftning. Ty något annat är det dock icke, som vi här diskutera om.» Det inträffade också år 1900 i dechargede-batten, att samme talare yttrade sig om 1899 års regering. Han sade då, att den regeringen genom sanktionen av åkarpslagen »på ett otillbörligt sätt i politiskt syfte velat smeka en härskande klass' fördomar och intressen», och han tillade, att Kungl. Maj:ts rådgivare icke iakttagit rikets sannskyldiga nytta.

Det har nu vidare i reservationen påpekats, hurusom denna lag i sin ensidighet straffar endast åtgärder av arbetare, under det att arbetsgivarnas metoder på grund av sin hemlighet och på grund av arbetsgivarnas fåtal bliva lämnade utan all beivran. Det finnes ingen möjlighet att komma åt dem, och så är det ju också. Det har från många håll gjorts gällande just denna anmärkning. Arbetsgivarna hava i sin makt att sitta på sina kontor och utfärda cirkulär, inbjudningsbrev, artiga i tonen, gudbevars, men den som får dessa meddelanden, han vet vad det gäller. Han vet, att han är ruinerad man, om han icke ställer sig solidarisk med avsändarna. Men arbetarna måste nästan alltid företaga en offentlig massaktion. Vad de göra, synes ju utåt, och väcker lätt föreställning om att deras uppträdande kan innebära något hotfullt. Nu är det så ställt, — såsom det också påpekats i reservationen — att även om, vilket jag innerligt önskar och hoppas, denna åkarpslag upphäves, har strafflagen likväl till sitt förfogande fullkomligt tillräckliga medel att beivra verkliga excesser under arbetsinställelser. Jag skall nu icke trötta herrarna med att uppräknat alla lagrum, som i den delen finnas tillgängliga. Hela denna arsenal finnes ju till beskådande i reservationen, och där kan man se, vilka möjligheter som föreligga. Jag vill i det sammanhanget erinra om, att år 1912, då den kungl. propositionen om åkarpslagens uppmjukande framlades — något, som jag kanske sedan får tillfälle att närmare yttra mig om — hade man också gjort en undersökning beträffande de åkarpsmål, som dittills varit före. Justitiemi-

stern konstaterade därvid, att den gällande lagen utan åkarpslagens påbröd hade varit fullt tillräcklig för att träffa samtliga de fall, som varit föremål för undersökning.

Nu förhåller det sig ju vidare så, att detta, att öva våld eller hot mot en s. k. arbetsvillig, kommer alltid att betraktas såsom begånget under försvärande omständigheter, såsom lagen nu är skriven. Men det kan väl icke vara rimligt att en gång för alla stadga — såsom faktiskt nu är förhållandet — att sådant våld eller hot skall anses vara begånget under försvärande omständigheter, då det riktar sig mot en arbetsvillig, under det att samma slags våld eller hot riktar mot annan person icke eo ipso skall anses vara begånget under försvärande omständigheter. Naturligtvis kan det finnas fall av våld eller hot mot arbetsvilliga, som äro av försvärande art, och då kommer domstolen i alla fall att beakta detta. Men att domstolen, härtill föranledd av lagen, måste utgå från, att allt sådan våld eller hot som riktar sig mot en arbetsvillig, skall anses vara försvärande, det kan icke vara riktigt. Snarare måste gärningen anses begången under förmildrande omständigheter, ty det ligger nära till hands, att arbetarna tänka på, att kollektivavtalen fortfarande äro i kraft även under en arbetsinställelse och resonera som så: här gäller fortfarande ett avtal som tillförsäkrar oss arbete på de och de villkoren. Nu äro vi utestängda från de arbetsplatser, där i alla fall de avtal, vi själva varit med om att stifta, fortfarande anses gälla. Här komma andra och vilja rycka brödet ur munnen på oss; dem vilja vi icke tolerera. Om beklagligtvis man gör sig skyldig till någon förlöpnig mot dessa arbetsvilliga, så är det väl ändå olämpligt, att lagen stadgar, att detta utan vidare skall anses såsom en försvärande omständighet. Rättsskipningen äventyrar härigenom såsom ofta erinrats att synas icke som en opartisk, om ock ofullkomlig rättvisans handhavare utan såsom en kapitalmaktens oförsonlige exekutor, och den personliga friheten har mera att frukta av denna strafflagsbestämmelses tillvaro än av de övergrepp, som enstaka strejkande kunna göra sig skyldiga till, och som skulle drabbas av fullt tillräckligt straff redan enligt det generella stadgandet om hot.

Nu använda lagens anhängare ett uttryck, som ofta kommer igen i deras anföranden, nämligen att det är någonting i hög grad upprörande att en arbetare söker hindra en annan arbetare från »att genom hederligt arbete försörja sig och de sina». Ja, men rätten till arbete, hur hänger det egentligen ihop med den rätten? Det är väl ändå så, att arbetaren, som ingenting annat har att utbjuda i kampen för sin existens än sina armars kraft, har rätten till arbete garanterad jämt så länge som någon arbetsgivare har lust att köpa hans arbetskraft. Någon garanti för att han erhåller arbete, finnes icke. Jag tvivlar icke på, att många av åkarpslagens anhängare äro i god tro, särskilt den delen av det lagen understödjande partiet, vilken omfattar, om jag så får uttrycka mig, det mera ideella inslaget i högern — de som av kärlek till den gamla tiden och av fruktan, att man skall rasera deras ideal, mera av sin känsla kommit att sluta sig till högern. Men då arbetsgivarklicken inom högerpartiet försvarar lagen med, att samhällsintresset kräver den lagen, då fruktar jag, att de herrarna förväxla samhällets intresse med sina egna intressen. Ty huru ställer det sig i själva verket med detta »samhällsintresse»? Jo, det ställer sig på det sättet, att när det råder strejk, då ligger det i »samhällets intresse» att så många som möjligt av arbetarna stanna kvar i arbetet och fortsätta arbetet. Men när det råder lockout, då ligger det i »samhällets intresse», att kasta ut hela den organiserade arbetarklassen, så att den skall få trampa gatorna. Så ställer det sig med detta s. k. samhällsintresse!

Jag omnämnde, på tal om 1912 års proposition, den undersökning, som då gjordes i fråga om åtalen enligt åkarpslagen. Även med risk att trötta herrarna, måste jag nu lämna några siffror ur den propositionen. Justitieministern yttrar

Ang. ändring
av 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.
(Forts.)

Ang. ändring
av 55 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.
(Forts.)

där, att en undersökning av samtliga de åkarpsmål, som till 1912 fullföljts till högsta domstolen, summa 37, visar, att i nio fall i vilka underdomstol dömt tilltalad till straff enligt 22 § 2 mom. antingen redan hovrätt eller ock högsta domstolen förklarar den tilltalade icke hava gjort sig skyldig till brott enligt nämnda lagrum. Vidare heter det: »I ännu större omfattning hava naturligtvis misstag blivit begångna av allmän åklagare. I ett mycket stort antal fall hava personer ställts under tilltal för handlingar, som svårligen skulle ansetts brottsliga, därest de icke ägt sammanhang med arbetsinställelse och säkerligen ha icke inom något annat område av strafflagen så många åtal befunnits obefogade och till följd därav ogillats, som fallet varit inom nu ifrågavarande.» Ytterligare heter det: »I sammanhang med 1909 års storstråjk skedde sålunda åtal för 183 tvångsbrott mot arbetsvilliga. I fråga om 42 av dessa saknas upplysning om målets utgång, men av övriga 141 mål blevo de tilltalade frikända redan av underrätten i icke mindre än 46 mål, motsvarande ungefär 33 % (under det att motsvarande procent beträffande samtliga övriga åtalade brott och förseelser, som förövats i samband med konflikten, utgjorde endast 14 %).» Det yttras vidare: »I de förut omförmälda mål, som varit föremål för undersökning, har i de flesta såsom tvångsmedel använts misshandel eller muntligt hot om misshandel. Samtliga dessa fall skulle sålunda varit straffbara enligt någon paragraf i 14 kap. eller enligt 15:23 strafflagen. I samtliga fallen skulle jämväl det utdömda straffet kunnat ådömas enligt något av sistnämnda lagrum.»

Regeringen ansåg därför riktigast att återställa lagstiftningen till det skick, den hade före 1893. Men den förklarade, att i anseende till det parlamentariska läget fick man välja den väg, som togs, nämligen söka få till stånd en uppmjukning av lagen.

Under den parlamentariska behandlingen av denna fråga har man också fått upplysning om vad det kostat arbetarklassen att rädda alla dessa oskyldiga offer för åkarpslagens tillämpning under den kritiska tiden. Ett belopp av 62,000 kronor fick landsorganisationen betala i rättshjälp för åkarpslagens offer under storstrejken.

För att nämna ännu några ord om framlagda regeringsförslag angående åkarpslagen skall jag be att få återge några rader ur justitieministerns yttrande i 1913 års proposition. Han säger: »Nu liksom förut är jag av den meningen, att det riktigaste och bästa vore, om man kunde taga steget fullt ut och i avslutning till det upprepade gånger framställda yrkandet, som vid förra riksdagen bifölls av andra kammaren, bringa 22 och 24 §§ i 15 kap. strafflagen tillbaka till det innehåll de hade före lagarna av åren 1893, 1897 och 1899. Men då jag allt fortfarande är övertygad om, att ingen som helst möjlighet finnes att nu ena riksdagens kamrar om ett dylikt beslut, skulle jag anse oriktigt att för strävandet efter nämnda mål skjuta undan tanken på att snarast möjligt tillgodose behovet av sådana förändringar i nuvarande bestämmelser, att de svåraste olägenheterna av dessas tillämpning undanröjas.» Nu förefinns eller borde åtminstone förefinnas parlamentariskt underlag för att helt och hållet stryka bort denna lag. Men nu föreligger tyvärr — jag vågar säga tyvärr — en reservation från det folkfrisinnade partiet. Man blir vemodig, då man läser den reservationen, ty det är dock Karl Staaffs politiska arvtagare, som däri tagit ställning till en fråga, i vilken han och partiet på hans tid intagit en klar ståndpunkt, den nämligen, att utan alla krumbukter, om jag så får säga, stryka bort denna orättvisa lagstiftning. Nu tyckes det hava kommit något av eftertankens kranke blekhet över vissa av de herrar, som fordom stödde yrkandet om lagens fullständiga slopande. Deras goda vilja vill jag icke sätta i fråga. Men jag vågar ändå säga, att man skall ha en ofantligt stor optimism och en cerhörd fantasi för att kunna tänka sig ens möjligheten av att en lag-

stiftning, sådan som dessa herrar i reservationen säga sig önska, skulle kunna bli materiellt rättvis. Glömma då dessa herrar reservanter allt vad som är sagt under dessa många år och som är fullt bevisat i fråga om den oerhörda olikhet, som råder mellan arbetsgivarnas och arbetarnas metoder? Huru skola ni, mina herrar, kunna tänka att genom lagstiftning träffa det materiellt rätta i denna sak, så att båda sidorna drabbas lika? Det är omöjligt. Edert förslag kommer att bli en lag på papperet gentemot arbetsgivarna men en hård verklighet som hittills beträffande arbetarna. Så ligger den saken, och därför tycker jag att detta vinkande med en kommande lagstiftning är mycket olyckligt. Det kan aldrig leda till något annat resultat än att åkarpslagen fastläses under obegränsad tid framåt under avvaktan på något som aldrig kommer. Ty denna i utsikt ställda lag kan icke komma, emedan saken är olöslig. Jag har verkligen så många år övertvägt och begrundat denna sak, att jag vågar påstå att erfarenheten ger vid handen, liksom ett trängande till bottnen av denna fråga också gör uppenbart, att det icke går för sig att lagstifta så, att man träffar båda parterna lika. Nej, lagen blir orättvis liksom den nu är orättvis.

Nu vill jag icke yttra mig om de formella sidorna av de folkfrisinnares reservation av skäl, som nog blir uppenbart under fortgången av debatten. Det vore synd att taga upp tiden med den saken. Då jag nu gjort en vänlig erinran till de folkfrisinnares, att vad de i sin reservation drömma om aldrig kan realiseras, kommer man kanske att fråga mig: har ni då icke själv något program? Vad vill ni själv göra? Jo, jag vill åkarpslagens utplånande nu genast, fullständigt och utan alla förbehåll. Men därutöver har jag, beträffande den andra sidan av saken — arbetsinställelsernas förebyggande, för min del ett program, som kanske låter mycket anspråkslöst. Men jag skall i alla fall lägga fram detta mitt program för arbetsfreden. Det är, att man bör söka skapa billiga levnadskostnader, man bör försöka träffa goda sociala omsorger och man bör försöka skapa goda arbetstillfällen. Och sist men icke minst, de kollektiva avtalen! Dessa överenskommelser, som jag redan förut i mitt anförande betecknat såsom den moderna tidens viktigaste företeelse på detta område. Man bör slutligen lita till medling och därmed likställda förfaranden. Men jag vill absolut icke vara med om några försök att stifta lagar, vilka, såsom det heter i reservationen, »åvågabringa lika behandling av och ett skydd mot övergrepp från båda sidorna under arbetsstriderna». Ty detta är fullkomligt hopplöst. Det blir en lag på papperet för arbetsgivarna, men en hård verklighet för arbetarna såsom jag förut antydde. Jag vill bestyrka detta mitt yttrande med ett uttalande av en av nordens främsta rättslärda, Getz. Han skriver i fråga om lagbestämmelser om skydd för »arbetets frihet» följande: »Ehuru dylika bestämmelser i såväl sin formella affattning som i realiteten äro eller kunna vara riktade mot båda parterna i arbetsavtalet, inträder dock mellan dessa ett motsättningsförhållande, i det arbetstagarna i valet av kampmedel i större utsträckning än arbetsgivarna äro hänvisade till sådan inblandning i andras angelägenheter, som skulle medföra straff, under det arbetsgivarna oftare skulle kunna uppnå sitt syftemål genom ett uppträdande, som fölle inom deras egen rättssfär och därför skulle bliva straffritt.»

Den ställning, som man överhuvud taget intager till denna fråga, kommer väl ändå till slut att bestämmas av, vilken syn man anlägger på hela den moderna arbetarrörelsen. Om man i den rörelsen icke ser någonting annat än ett arbetarnas försök att rycka till sig makten från arbetsgivarna, att skapa oro på arbetsmarknaden och förhöja alla priser, vilket man ju ständigt får höra framhållas från visst håll, då är det nog så, att man vill hava kvar åkarpslagen. Även om man kanske förstår, att den icke precis gör någon nytta, så vill man hava kvar den ändå. Och i varje fall är antipatien mot

Ang. ändring
av 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.
(Forts.)

arbetarrörelsen tillräcklig för att skapa ett motstånd mot lagens upphävande. Ser man åter med andra ögon på arbetarrörelsen, ser man i den rörelsen de många miljonerna arbetsmyror i trägen strävan att iordningställa den stack, i vilken kapitalismens järnskodda klack så grymt och förödande trampar, om man i den rörelsen vill se arbetarnas egen sunda reagens mot snedvridna samhällsförhållanden, deras strävan att rädda folkhälsan och skapa lyckligare förhållanden för de många samt sålunda själva förverkliga den tanke, som dock måste vara bärande för varje ärlig statskonst eller att skapa största möjliga lycka åt största antalet människor, ja, då ställer man sig förstående till den motion, som här är framlagd. Jag vill ännu en gång säga till dem, som hava antipati mot arbetarrörelsen, att även om det nu är så, att åtskilligt av vad som kan ha förefallit från arbetarhåll, kan förefalla dem osympatiskt, även om det är så, att alla dessa rop på bröd, frihet och rättvisa i somligas öron kunna låta skärande, så böra de dock lyssna noga efter, ty i allt detta skola de dock, om de villigt vilja lyssna, återfinna ett och samma ledmotiv: de fattigas och förtrycktas under sekler hopsparade lidanden.

Herr Ekman, Carl Gustaf: Då åkarpslagen under trycket av den framträdande arbetarorganisationens tillväxt föreslogs från högerhåll såsom skydd mot vad man då betecknade vara orättfärdigheter från arbetarsidan, så framställdes mot lagens antagande en mängd befogade erinringar. Dessa erinringar voro av juridisk, politisk och social art. Från juridiska synpunkter anmärkte man, att det tvångsbegrepp, på vilket man här skulle bygga straffbestämmelserna, var obestämt. Det hot, som man här skulle definiera, var icke på det sättet klarlagt, att man kunde säga, att man med den föreslagna formuleringen träffade enbart i och för sig förkastliga handlingar. Man påvisade vidare, att man här skilde sig från vad som eljest var vanligt i svensk lagstiftning, nämligen däri, att man här ville straffbelägga »försök» till brottslig handling. Man ville här inom ett visst begränsat område i strafflagen införa en sådan från all annan praxis i svensk lagstiftning avvikande åtgärd som att straffa försöket lika strängt som fullbordat brott. Vidare anmärktes mot denna lag att sociala och politiska skäl talade emot lagens införande därför att den, såsom den var formulerad, uppenbarligen kunde träffa endast en part och dess metoder att hävda sina intressen. En annan part, vars syfte och strävan och verkan i framträdandet voro ungefär likartade, undandrog sig fullständigt denna strafflags verkningar. Under sådana förhållanden förefaller det mig mycket naturligt, att lagens införande mötte ett bestämt och befogat motstånd. Det var ju även så, att de högsta juridiska auktoriteter, som hade att yttra sig över lagen, avstyrkte den, och varför man avstyrkte densamma, skisserades under överläggningen 1911 av den talare, som sedermera blev denna kammars talman, på följande sätt: »Var ligger felet? Icke i själva straffbestämmelsen. Varken opponerade sig högsta domstolen vid lagens tillkomst eller opponerar jag mig nu mot själva lagen — en sådan lag är i och för sig riktig och behövlig — men mot det sätt på vilket den utformats.» Sålunda fanns det en mycket stark opposition, som, driven av olika motiv och med olika utgångspunkter, reste sig emot lagens antagande. Den genomfördes emellertid såsom vi känna — trots råd från olika håll — av den dåvarande riksdagsmajoriteten.

De ansträngningar, som man under åren närmast efter lagens genomförande inriktade sig på, kommo från frisinnat och liberalt håll och avsågo att uppmjuka lagen, att borttaga lagens mest påtagliga orättvisor och undanröja det, som alldeles särskilt framkallat harm över lagens förefintlighet. Det var i det syftet, som den frisinnade regeringen 1912 och 1913 framlade propositioner om förändrade bestämmelser i detta avseende. När nu den föregående talaren ville göra gällande, att den ståndpunkt, som angives i de frisinnades reservation

vid årets riksdag, skulle innebära en avvikelse från det betraktelsesätt, man tidigare anlade från frisinnat håll, ber jag att få återgiva vad lagutskottets mångårige ordförande, borgmästaren Pettersson i Södertälje, yttrade i en reservation till lagutskottets utlåtande vid 1911 års riksdag. Lagändringen, säger han, »synes icke lämpligen böra ske så som herr Branting m. fl. föreslagit, nämligen genom att helt enkelt återställa 15:22 strafflagen till dess ursprungliga lydelse. En sådan åtgärd skulle nämligen kunna missuppfattas så, att efter lagändringens verkställande alla försök att tvinga någon att deltaga i arbetsinställelse inom vissa kretsar ansåges vara straffria,» varefter han kom fram till den reservation med däri inrymda yrkande, som han då framställde.

Som vi känna, resulterade också vid 1914 års B-riksdag behandlingen av en motion med samma syfte som den i år framlagda, eller att helt upphäva lagen, i ett beslut, som dels innebar en strafflindring i vissa fall, dels ock i fråga om själva häktningsrätten begränsade denna till endast ett fåtal fall, d. v. s. till dem, där vederbörande saknade fast bostad. Sedan dess ha, får man väl säga, verknin-garna av lagen, även om denna i och för sig fortfarande, med hänsyn till dess ensidiga inriktning, kan betecknas och enligt mitt förmenande bör betecknas som en orättvis strafflagstiftning, icke varit av alltför betydelsefull art. Man kan se detta i belysning av det faktiska sakförhållandet, att under det att vi haft tre socialdemokratiska ministärer har från deras sida icke något förslag till lagens upphävande framkommit. Det innebär givetvis icke, att man från regeringens sida godtagit lagen och betraktat den som i fortsättningen lämplig eller ansett, att skäl till dess upphävande icke vidare skulle föreligga. Men det måste naturligtvis tolkas så, att den praktiska verkan, lagen haft, ansetts icke vara så oerhört viktig, ty i annat fall hade givetvis proposition om ändring framlagts. När frågan nu förts upp, undrar jag, om man misstar sig, då man säger, att det skett mera i polemiskt syfte mot det nuvarande regeringspartiet från motionärens och hans meningsfränders sida än för att erhålla någon ändring.

Då emellertid nu frågan kommit upp och när det gäller att saktligt undersöka vad i detta avseende är rimligt och riktigt, har man givetvis dels att beakta den utveckling, som ägt rum på det område det gäller att genom lagstiftningen reglera, och dels fråga sig, huruvida en ståndpunkt, som begränsar sig enbart till upphävandet av lagen, är den riktigast möjliga. Därvid kan man, enligt min mening, inte undgå att finna, att åtskilliga nya symtom visat sig, som göra det tvivelaktigt, om intagandet av denna i och för sig enkla ståndpunkt kan vara starkast motiverat. Ett symtom, som framträtt under arbetsstriderna och som allt mer och mer gör sig gällande, är, att kampen riktas inte blott, som helt naturligt är, mot de båda parterna, utan att man vid blockadförklaringar och dylikt strävar att utveckla dessa blockader till andra, tredje och ibland fjärde man. Den, som inte alls varit med i striden utan endast kommit att i ett eller annat avseende gagna den ena eller andra parten, träffas ofta av blockadbestämmelserna. Och ur denna synpunkt får man säga, att man nog på många håll haft oerhört svårt att förstå riktigheten och rimligheten av en på detta sätt utvecklad och i vissa fall på oskyldiga överflyttad kampmetod.

En annan sak måste också i detta sammanhang observeras, och det är, att nya arbetarorganisationer, som till sitt framträdande väsentligen skilja sig från den äldre fackföreningsrörelsen, fastän denna ibland i någon mån sammanblandas med dessa, lägga sig till med metoder, med tilltag, som omöjligen kunna betecknas såsom godkännbara. Jag tänker på en sådan sak som utkrävda »bötesstraff», dessa skadeståndersättningar, jag kan nästan säga, i viss mån till utpressning sig närmande försök, som ibland kommer till stånd, när man inte på gammalt hederligt sätt avslutar en kamp, då man förklarar: »Nu få parterna taga varandra i hand och allt vara klart», utan när man med sådana uppgörelser kombinerar exempelvis »skadeståndersättningar» som den part, som för-

*Ang. ändring
av 15 kap. 22
och 21 §§
strafflagen.
(Forts.)*

Ang. ändring
av 15 kap. 22
och 24 §§
i strafflagen.
(Forts.)

lorar i själva huvudfrågan, får betala. Jag frågar mig, hur långt detta kan sträcka sig? Jag undrar, om inte den nuvarande kommunikationsministern exempelvis skulle kunna vittna om att det för några dagar sedan till honom framställdes ett krav, riktat mot staten, där man i ett visst fall av blockadförklaring av ett område, där staten stod som företagare, ville till uppgörelsen föga kravet på skadeståndersättning, och detta trots att de i konflikten invecklade under striden haft arbete på andra håll. Jag tror således man kan säga, att åtskilliga symtom ha förekommit, beträffande vilka det ur *alla* parter synpunkt skulle vara av intresse, att de icke få utvecklas i frihet i vilken utsträckning och på vilket sätt som helst. Jag har också hört många äldre fackföreningsledare bestämt ogilla åtskilliga av de nya metoder, varmed arbetarintresset numera hävdas.

Nu är det emellertid så, att man på arbetsgivarsidan — om också på ett helt annat sätt i fråga om själva framträdandet — dock kämpat efter ungefär samma betraktelsesätt och i viss mån med sakligt likartade metoder. Jämväl där är det ock så, att man kan få exemplifierat, huru en arbetare, avlägsnad från en arbetsplats, på ett för honom fullständigt oförklarligt sätt finner alla hans yrkesutövnings dörrar i fortsättningen stängda. Låt mig se detta exempelvis i belysning av vad herr Trygger yttrade om arbetsavstängning med tvång vid denna frågas behandling år 1912, då han för sin del gav uttryck åt följande mening: »Detta tvång bör betraktas som ett nytt, ett särskilt brott, nämligen brott mot rätten till arbete. På den vägen kan man få en formulering, som i och för sig är tillfredsställande och som samtidigt tillgodoser det praktiska behov, vilket onekligen här förefinnes.» När man på detta sätt så starkt understryker, att här föreligger ett »nytt brott», som består däri, att man hindrar utövning av den klara rätten till arbete, tror jag, att man kan säga, att det inte är rimligt, att man, vid lagstiftning på detta område, lagstiftar så, att man träffar enbart arbetsansidan. Denna lagstiftning bör alldeles uppenbart rikta sig mot klandervärda ansträngningar även på arbetsgivarsidan. När det gäller »bötesbelopp» och »skadeståndersättningar», förekomma nog i detta avseende också åtgärder på arbetsgivarsidan, vilka träffa exempelvis medlemmar, som ställt sig osolidariska, ibland helt utomstående personer. Så avstänges till exempel en arbetsgivare från materialtillgång, kanske ibland också från möjligheten att erhålla kredit. På det sättet hindrar man genom åtgärder av olika slag faktiskt personer att utöva den rätt till arbete, som åkarpslagen ju avser att skydda.

Det förhåller sig ju också så, att skadegörelse av denna art är en sak, som inte träffar enbart parterna. Det träffar naturligtvis till syvende og sist hela samhället, den försvagar det ekonomiska livet i allmänhet. Det skulle bestämt icke medföra något idealtillstånd, såsom den föregående talaren i slutet av sitt anförande gjorde gällande, om man på detta område enbart nöjde sig med att upphäva den nu föreliggande, i dess nuvarande avfattning den ena parten ensidigt drabbande bestämmelsen och därmed läte tvång och hot i utvidgad omfattning bli straffria.

Det är ur dessa synpunkter som mina meningsfränder i lagutskottet, när denna fråga kommit upp, trott sig böra anvisa en väg, som består däri, att man icke vare sig gör sig solidarisk med dem, som kräva fullständig handlingsfrihet i detta avseende, den handlingsfrihet, som skulle uppstå genom att man helt enkelt toge bort bestämmelserna i den nuvarande lagstiftningen, eller gör sig solidarisk med arbetsgivarsidans krav, att bestämmelserna skola fortfarande oförändrade gälla, att de fortfarande skola vara formulerade så, att de endast träffa den ena av de stridande parterna. Den reservationen vill förorda ett bestämt försök att åstadkomma stadganden, som å ena sidan icke hindra parterna att på ett lojalt och samtidigt effektivt sätt hävda sina intressen i den ound-

vikliga dragkampen mellan arbetare och arbetsgivare, men som å andra sidan försöker hindra brutalisering av kampmetoderna å ömse sidor och som försöker begränsa denna dragkamp till ur det helas synpunkt så litet förlustbringande åtgärder som möjligt. Det är ur denna synpunkt som den reservation, vars tillkomst den föregående talaren beklagade, men som jag för min del anser vara fullkomligt befogad, blivit framställd.

Om man har att välja blott på de båda andra förslag, som föreligga här, så skall jag, om jag går på utskottets yttrande, acceptera ett sådant uttalande som följande: »Sådant straffet genom 1914 års lagändring bestämdes, kan det emellertid icke med fog sägas vara strängare än förhållandena påkalla.» Ja, man behöver bara gå igenom de olika fall det här gäller för att konstatera, att nog har det förekommit en hel del domar, där man måste ställa sig starkt tvivlande, huruvida domen varit ett uttryck för moralisk rättskänsla. Går man återigen till den reservation, som förordades av herr Åkerman, ja, då måste man acceptera sådana uttalanden, som exempelvis detta: »Arbetarna *måste* använda en ofantlig massaktion, som rätteligen kan betraktas såsom hot i åkarpslagens mening.» Jag tror, att det finnes skäl att här försöka komma fram på andra linjer än endera av de sålunda skisserade, och det är, som sagt, ett sådant försök, som gjorts i den frisinnade reservationen.

Nu har det förslag, som mina meningsfränder i lagutskottet framställt, mötts av talmännens förklaring, att de icke ansåge sig kunna framställa proposition på detta förslag i oförändrat skick. Anledningen var, såvitt jag förstätt, den, att de anse, att förslagsställarna i sin egenskap av reservanter på det sättet gått utom ramen för vad i motionen berörts, varför man ur synpunkten av syftet med vissa restriktiva tendenser i riksdagspraxis icke kunnat vara med om att godkänna förslaget framläggande. I följd därav skall jag be att här få framlägga ett annat förslag, om vilket jag förvissat mig, att det icke kommer att möta propositionsvägran. Det förslaget går därpå ut, att riksdagen »i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller, att Kungl. Maj:t måtte låta utreda vilka ändringar av 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen, som lämpligen böra vidtagas i syfte att undanröja de nuvarande bestämmelsernas ensidiga karaktär samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill en sådan utredning kan giva anledning».

Nu förklarade den föregående ärade talaren, att varje tanke på att man skulle kunna åstadkomma rättvisa i det här avseendet vore fullständigt fruktlös, och han satte sin auktoritet i pant för att varje försök på den vägen komme att bli resultatlös. Ja, jag vågar trots denna bestämda och positiva förklaring säga, att nog är saken värd att underkastas ett verkligt försök. Och jag är inte alls så övertygad som herr Åkerman var, att det behöver resultera i ett konstaterande av att vägen icke är framkomlig. Jag tror, med hänsyn till vad jag tidigare yttrat, att det är ett försök, som bör göras och att det ligger i samhällets intresse, att detta försök blir så allvarligt som möjligt.

Den föregående talaren skulle i slutet av sitt anförande skissera vilket program han satte emot det sålunda framställda. Jag får säga, att jag inte kunde uppfatta det på annat sätt än att han var fullständigt programlös i fråga om lagstiftningen. Han hade en del andra synpunkter, vilka delas av mig och, jag föreställer mig, av många andra i denna kammare, i fråga om att skapa arbetstillfällen och andra sociala omsorger etc. Men på den punkt, det gäller, där resulterade hans deklARATION i fullständig programlöshet. Jag ber endast att få konstatera den saken.

För min del är jag så övertygad, och jag vet, att mina meningsfränder stå fullständigt eniga med mig därom, att detta försök bör göras, så att om, som

Ang. ändring
av 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.
(Forts.)

Ang. ändring av 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen. (Forts.)

man här kan förutsätta, man möjligen slår ut det nu framställda förslaget i kontrapositionsvoteringen och tror sig därmed kunna tvinga oss att engagera oss för endera av de linjer, som äro uppdragna i de båda andra förslagen, komma vi för vår del att vägra att underkasta oss en dylik dirigering. Vi vilja bestämt understryka, att man på den väg, som här skisserats, bör på allvar försöka få ut bästa möjliga resultat.

Jag tillåter mig därför, herr greve och talman, att yrka bifall till det av mig nyss upplästa yrkandet.

Herr **Lyberg**: Vid tillkomsten av den lagbestämmelse, mot vilken reservanterna rikta sig, sattes obestriddigen en plump i protokollet, infördes i vår allmänna strafflag ett stadgande, som starkt bryter av mot den strävan till likhet inför lagen och den i stort sett humanitära anda, som präglar detta nu sextioåriga lagverk. Det var på sätt och vis en *lex in casu*, som på initiativ av en enskild motionär genomtrufades i riksdagen under det yrvakna intrycket av arbetarklassens fack- och kamporganisationers verksamhet och genomfördes av den svenska högern trots avstyrkanden och varningar från bland annat nästan allt vad juridisk sakkunskap hette. Det kanske inte är oberättigat att antaga, att om högerens nuvarande främste man fört pennan på den tiden, plumpen skulle ha uteblivit, icke oberättigat att antaga, att numera även för den svenska högern den motivering, som förebragtes av lagutskottet för tillstyrkande av 1899 års motion, verkar en smula — jag vet inte vad jag skall säga — förhistorisk. Bestämmelsen kom i alla fall till, och den står kvar med en visserligen icke så oväsentlig retuschering, vartill högern den 2 augusti 1914 medverkade i ett lätt anfall av ädelmod inför världskrigets utbrott. Som intet annat lagbud har denna bestämmelse upprört sinnena, använts som agitationsmedel, diskuterats och i de mest värtaliga ordalag — vi hörde nyss sådana från utskottets ordförande — brännmärkts med de mest fula ord. Vår främste expert på straffrättens område, professor Thyrén, har gått till strids mot den, och han har under fältropet: »Lagen får aldrig misstänkas», sökt vinna rättelse. Man har talat om klassmärket i vår strafflag; man har sagt, att denna bestämmelse massvis skapat socialister bland kroppsarbetarna; och herr Winberg, förmodar jag, hoppas, att den nu skall, om den icke redan gjort det, massvis av dem skapa kommunister. Han gör det säkerligen, då han, blickande mot höger, ropar: Var är och vad gör den socialdemokratiska regeringen?

Om jag emellertid på inga villkor skulle ha velat ge min röst för ett förslag om att skapa en s. k. åkarpsslag, är det för den skull inte så lätt att i detta ögonblick medverka till ett förslag att utplåna den efter densamma 25-åriga existens, och detta även om man innerst inne känner sig rätt böjd för att göra detta.

För det första är det ju så, att det alltid är vanskligt att göra en viktig lagändring på initiativ av enskild motionär; och ens tvekan inför denna vansklighet måste naturligtvis i någon mån ökas därigenom, att regeringsställningen för närvarande innehaves och ett par gånger tidigare innehafts av representanter för den meningsriktning, som anser sig särskilt bevaka den samhällsklass' intressen, mot vilken bestämmelsens udd är riktad, utan att dock hittills något regeringsinitiativ tagits för att taga bort eller avtrubba den. Man har ett visst fog för den tron, att då intet regeringsinitiativ förekommit, så beror det på att den socialdemokratiska regeringen och de socialdemokratiska regeringarna dock varit något tveksamma om den väg, som bör följas, då man skall reformera lagstiftningen på detta område. Ty parlamentariskt underlag för en reformering har ju sedan åtskilliga år tillbaka funnits på sätt utskottets ärade ordförande påpekade — jag antar med adress till den nuvarande so-

cialdemokratiska regeringen, måhända också till sig själv såsom förutvarande justitieminister i en sådan regering.

För det andra förefaller det också, på sätt den näst föregående talaren antydde, som om vissa erfarenheter särskilt under senare tid kunna ge den uppfattningen, att dock en del av de företeelser, som genom åkarpslagen blivit be- lagda med straff, äro värda straff, låt vara, att det är mycket oegentligt, att inte liknande företeelser, emanerande från det motsatta hållet, också äro under- kastade straffpåföljd. Frågan är: kan det under sådana förhållanden vara så alldeles lämpligt att nu utan vidare införa full straffrihet på detta område för att kanske efter någon tid i viss mån återinföra lagbestämmelser om straff?

Ang. ändring
av 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.
(Forts.)

För det tredje kan man ju också fråga sig, om det är klokt att utan vidare utredning utmönstra ur strafflagen denna bestämmelse, varigenom försök till brott kan bestraffas, att göra detta för närvarande, då ju onekligen i modern lagstiftning går en ganska tydlig tendens att åtminstone inom vissa brotts- områden meddela generella stadganden om straff för försök till brott, och då, som bekant, vår strafflagsskrivare, professor Thyren, kraftigt lancerat en uppfattning i enlighet med denna tendens.

För min del står jag inför dessa spörsmål ganska tveksam, hur man skall ställa sig till frågan om deras lösning. Men jag får säga, att jag skulle under inga förhållanden, om jag deltagit i utskottets arbete, kunnat ställa mig på *majoritetens* sida.

Vad angår den reservation, som framförts av herrar Jansson och Jonsson, kan jag ju inte neka till, att det synes mig, som om utskottsordföranden nog har rätt i att den allsidighet eller dubbelsidighet, varom dessa reservanter tala, nog skulle bli i realiteten rätt så ensidig, om de straffbestämmelser, som här skulle komma i fråga, begränsades till att avse uteslutande i *arbetsstriderna* använda kampmedel. Det förefaller mig vara riktigare att låta den utredning, som är ifrågasatt, verkställas inom en något vidare ram. Denna utredning kan givetvis tänkas ge till resultat, att man utan vidare måste stryka bort vad som fått benämningen åkarpslag. Men man kan också tänka sig, att i strafflagen införes en mera *allmän* bestämmelse om straff för försök till brott på det brottsområde, inom vilket 15 kap. strafflagen rör sig, och att därmed ett tillfredsställande resultat kan vinnas, trots det klassmärke, som nu en gång kommit att påklistras lagrummet och därmed också detta 15 kap. Man kan möjligen gå den på sätt och vis motsatta vägen, varigenom *speciella* företeelser av försöks natur, vare sig berörande arbetsstrider eller av annan natur, be- läggas med straff. Därvid föreställer jag mig, såsom rätt naturligt, att sam- tidigt som åkarpslagen utmönstras ur allmänna strafflagen, man i speciallag- stiftning om åtgärder för arbetsfredens tryggnad och arbetsstridernas mild- rande intar förbud med straffpåföljd mot vissa påtryckningsexcesser.

Jag har därmed kommit till samma slut i den föreliggande frågan som den närmast föregående talaren. Visserligen säger herr Winberg i sin motion, att det knappast är att hoppas på något förslag till reform från regeringens sida, så länge den nuvarande justitieministern har chefskapet för justitiede- partementet. Men för min del kan jag inte tro annat än att vår regering gärna skall sätta i gång med en utredning efter dessa jämförelsevis allmänna riktlinjer, som dock hålla sig inom ramen för den motion, som är väckt.

Jag tillåter mig alltså, herr talman, att biträda det av den närmast föregå- ende talaren framställda yrkandet.

Herr Hederstierna: Jag måste beklaga utskottets ärade ordförande, som började sitt långa, så stort och brett lagda anförande i en sådan hög stämning inför så tomma bänkar. När jag uttalar detta beklagande, poängterar jag,

Ang. ändring
av 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.
(Forts.)

att jag riktar beklagandet mot honom och icke mot dem, som egentligen skulle sitta på de tomma bänkarna. Jag får nämligen — jag är kanske ensam om denna min åsikt — när jag nyss hörde den siste ärade talaren förklara, att utskottets ärade ordförande hade yttrat sig i synnerligen värtaliga ordalag, säga, att på mig verkar en sådan vältalighet inte det allra minsta.

Han började med att föra oss tillbaka till den heliga alliansens dagar, och så gick han hela historien igenom. Hans anförande vittnade ju om en storartad beläsenhet i allt, som denna fråga rör, och i alla möjliga anföranden. Med vibrerande stämma hörde jag honom citera avlidne herr Staaffs yttrande, och jag kunde inte hjälpa, att jag kom ihåg den tid, då herr Åkermans stämma säkerligen icke vibrerade lika rörd, när han refererade yttranden från det hållet.

Herr Åkerman medgav, att sådana personer funnes, som hölle på denna åkarpslag i god tro, och jag är glad över att han verkligen inrymde möjligheten av en sådan åsikt. Men i alla fall fanns det en viss kategori människor, arbetsgivare, om vilka han sade, att när *de* ha den åsikten, äro de inte längre i god tro. Kan man då inte tänka sig, att arbetsgivare, fastän det gäller en fråga, som berör deras eget intresse, ändå kunna ha samma åsikt i god tro? Det där sättet att beskylla folk att uppträda i ond eller god tro är dock en farlig sak, som i synnerhet en person i domares ställning bör vara försiktig med.

Då här oupphörligt köres med att den juridiska sakkunskapen, när åkarpslagen infördes, var så bestämt emot denna lag, så är dock detta en sanning med modifikation. När denna åtalsrätt infördes år 1891, eller vilket år det var, då var högsta domstolen nämligen inte emot den delen av lagstiftningen, och det är visserligen sant, att den år 1899, när den yttrade sig om riksdagens beslut, enhälligt avstyrkte lagen, men de skäl, som från högsta domstolens sida anfördes, kunna väl dock knappast kallas principiella. Man erkände, att straff borde kunna stadgas just för det, som här avses, och det var mera sidoskäl, om jag så får säga, som föranledde högsta domstolens ledamöter att avstyrka.

Jag skall inte gå in på denna sak — den kan inte ha så mycket intresse för herrarna — men jag vill säga, att det här talet om att högsta domstolen avstyrkte lagen, inte har den pondus, som man skulle kunna tro efter uttalandena här.

När emellertid trots högsta domstolens avstyrkande yttrande justitieministern tillstyrkte lagens utfärdande, så vill jag påpeka, då herr Lyberg talade om, att all juridisk sakkunskap var emot lagens antagande, att man får väl dock inte betrakta den dåvarande justitieministern, vilken, om jag inte minns orätt, hade varit professor i straffrätt, såsom alldeles renons på sakkunskap på området. Han sade: »Det må vara hur det vill med högsta domstolens yttrande, men för närvarande är läget i landet sådant, att vi behöva denna lag. Det praktiska livet bjuder, att en sådan lag utfärdas, och därför tillstyrker jag lagens utfärdande.»

Jag skall endast säga några få ord i anledning av herr Ekmans yttrande. Jag hörde ju av herr Ekman, att talmannen vägrat framställa proposition på reservationen men att han ämnade tillåta det på herr Ekmans yrkande. Ja, jag vågar ju inte komma med någon kritik av herr talmannens åsikt, men jag får för egen del säga, att jag förstår inte skillnaden, ehuru en sådan naturligtvis finnes. Men jag vill gentemot herr Ekman säga, att till en början, när jag hörde diskussionen i utskottet åtminstone, fick jag det intrycket, att reservanterna hade tänkt sig, att det var de otrevliga metoder, som arbetsgivarna använde inbördes, man ville komma åt med lagen. Nu får man, om jag får tro herr Ekman, höra, att det är inte bara detta man tänkt på i reservationen, utan man tänker även på de metoder, som arbetsgivarna använda mot

arbetarna — reservationen är så pass vagt skriven på den punkten, att man kan inlägga även den tolkningen. Jag kan ju också tänka mig, att det finnes ett samhällsintresse, som gärna skulle vilja rikta sig mot sådana metoder av arbetsgivare, men jag förstår inte, hur det kan vara möjligt för en lagstiftare att få bevisningsmedel på att vissa av dessa metoder, som herr Ekman åsyftade, verkligen användas. Det är mycket bra att skriva en lag, men man skall också tänka på, att denna lag skall kunna tillämpas, och hur jag skall kunna komma åt privata korrespondenser och privata meddelanden — det må stå så mycket som helst därom i lagen — det förstår jag inte. För min del kan jag inte vara med om att tillstyrka en riksdagsskrivelse i en sak, beträffande vilken jag inte kan förstå, hur den skall kunna föras ut i praktiken och där göra sig gällande.

Jag skall inte upptaga herrarnas tid längre, men jag skulle vilja använda samma resonemang som justitieministern använde år 1899. Justitieministern sade då: »Här må herrarna säga vad ni vilja i teorien, men det praktiska livet fordrar denna lag.» Är inte detta yttrande tillämpligt även i dessa tider? Se herrarna inte, sorgligt nog, dagligen och stundligen åtgärder vidtagas, mot vilka staten måste reagera? Och hur tro herrarna, att det skulle uppfattas, om man upphävde åkarpslagen i dessa dagar? Tycka ni, att läget här i landet är så idealiskt, att vi leva i ett sådant fridfullt tillstånd, att några lagar i detta hänseende icke skulle behövas? Och vilken verkan tro ni, att det psykologiskt skulle ha, om åkarpslagen upphävdes? Jag tror, att herrarna böra betänka sig åtskilliga gånger, innan ni gå att just nu upphäva denna lag.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Winberg: Herr talman, mina herrar! Första delen av den siste talarrens anförande var verkligen av den beskaffenhet, att det skulle kunna inbjuda till berättigad kritik. Då jag emellertid anser, att denna del av hans anförande kräver en replik av lagutskottets ordförande, skall jag inte falla den senare i ämbetet. Jag vill till den siste talaren endast säga, att då han meddelade, att herr Åkermans värtalighet inte imponerade på honom, är jag nog vanvördig påstå, att inte heller herr Hederstiernas värtalighet imponerar på oss eller är så överväldigande i allmänhet. Men jag skall inte uppehålla mig vid den saken, utan skall något litet beröra den föreliggande frågan i dess helhet.

Man har karakteriserat ifrågavarande lag såsom en lex in casu, d. v. s. en lag, som kommit till under rent tillfälliga känslöstämningar eller tillfälliga förhållanden, och det är dessa, som ha satt sin prägel i alltför hög grad på lagen som sådan, och därom kan man få en alldeles särskild föreställning, om man ett ögonblick går tillbaka och ser efter vad som förekom, när denna lag antogs av riksdagen. Om man till exempel läser det anförande, som av motionären, herr Pehrsson i Åkarp, hölls i andra kammaren den 25 februari 1899, så skall man finna, hurusom hela tankegången inom de kretsar, där man talade för denna lags tillkomst, gick ut på att allt vad arbetsnedläggelse och sådant hette var ett ont, som egentligen borde bestraffas och att man i övrigt fann den arbetarrörelse, som då började slå igenom här i vårt land, vara av den art, att man borde söka komma den till livs medelst lagstiftningen. Motionären sade nämligen: »Den fackföreningsrörelse, som yttrar sig på det sättet, att den lägger tyranniska band på den enskilda medborgarens frihet att råda över sig och sin arbetskraft och för övrigt i många andra fall på ett oförsynt och om mindre humanitet vittnande sätt gör obilliga anspråk gällande mot arbetsgivarna, denna rörelse står, enligt min åsikt, under en mycket osund, för att icke säga samhällsvärdig, ledning, och det är därför också min mening, att man just för *dyliska* fall bör vidtaga särskilda lagstiftningsåtgärder.» Enbart detta uttalande ger klaven till bedömandet av hela den synpunkt, vilken den tidens

Ang. ändring
av 55 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.
(Forts.)

Ang. ändring
av 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.
(Forts.)

konservativa lagstiftare anlade på den här frågan. Dylika uttalanden lära väl ändå svårligen kunna med fog göras gällande gentemot den svenska fackföreningsrörelsen och dess uppträdande för närvarande. Men som också framhålles på samma ställe i detta anförande, det var rent tillfälliga omständigheter, som här kommit till, en del arbetsnedläggelser på olika platser nere i Skåne. Särskilt den vid Svedala kom att uppröra sinnena en smula och gjorde, att man passade på just då att genomtrumpa en lagstiftning, vilken, såsom här allmänt framhållits, utdömdes av så gott som samtliga de juridiskt sakkunniga.

Den senaste ärade talaren ville inlägga en gensaga mot detta påstående och framhöll, att man fick väl ändå inte fränkänna dåvarande justitieministern juridisk sakkunskap, och han lade dock fram förslaget. Nej, det är alldeles riktigt, men det är väl ändå så, att det var väl mindre *juristen* hos honom som framlade detta förslag än *politikern*, d. v. s. representanten för den högerpolitik, som fått sitt uttryck i den dåvarande regeringen. Jag menar alltså, att man inte bör fästa så synnerligen stort avseende vid nämnda omständighet.

Det är sällan jag har tillfälle att med instämmande citera herr Trygger, och därför skulle det naturligtvis vara ett misstag att inte göra det, om det händelsevis förekommer någon gång, att han fällt sådana uttalanden, som även jag för min del kan instämma i. Jag skulle vilja rekommendera åt herrarna, såvida ni inte ha genomläst vad jag tagit mig friheten anföra i motionen av de synpunkter herr Trygger vid detta ärendes behandling år 1899 anförde, att man tar del av det, och alldeles särskilt skulle jag vilja rekommendera herr Ekman att läsa detta, ty det förefaller mig ändå, som om det skulle vara litet svårt, trots allt, för liberalerna att i dag motivera en ståndpunkt, som står så väsentligt till höger om den herr Trygger intog i denna fråga år 1899, som nu verkligen är fallet. Jag vet inte, om herr Trygger intar alldeles samma ståndpunkt i dag, eller om han menar, att detta bara är en av de där ungdomssynderna vi litet var ha att dras med, när vi blivit äldre. Den saken lämnar jag därhän. Herr Trygger representerade emellertid då inte något folkfrisinnat parti eller något liberalt parti utan den juridiska sakkunskapen och det politiska högerpartiet. Han uttalade, för att bara citera honom helt kort, att han ansåg den föreslagna lagen var *obehövlig*. Han framhöll också, att den svenska rättsuppfattningen från urminnes tid vilat på den princip, att man straffas, när man fullbordat sitt brott, *men icke för försök*, annat än undantagsvis. Han framhöll åtskilligt annat, som talade emot detta förslag, inte bara, att den var obehövlig, utan han ansåg även, att den skulle bli farlig för samhället.

Det tjänar ju ingenting till att nu taga upp någon lång debatt i denna fråga. Men de liberala och folkfrisinnade ha själva sörjt för att det är omöjligt att alldeles gå förbi den ståndpunkt de ha intagit i denna fråga vid ärendets behandling nu. Det har redan påpekats vad till exempel Karl Staaff, den gamle liberale ledaren, har sagt i denna fråga vid upprepade tillfällen. Jag skulle kunna anföra vad han sade redan 1899, då denna fråga behandlades, men det kan ju vara onödigt att göra det. När de folkfrisinnade nu haft att taga ståndpunkt till spörsmålet om avskaffandet eller icke avskaffandet av en lag, som redan från dess första början av alla, som inte på något alldeles särskilt sätt kunna anses representera det rena arbetsgivarintresset, från alla håll utdömts som en ren klasslag, som till sina verkningar är sådan, att den icke kan försvaras och för övrigt så ineffektiv, det vill jag betona, när det gäller det syfte, som man kanske på flera håll velat ge den, nämligen att förhindra arbetarna att på ett fullt effektivt sätt utnyttja sina möjligheter i kampen mot arbetsgivarna — när, säger jag, det i dag gällt för de folkfrisinnade och liberalerna att taga ståndpunkt i denna fråga, i vilken inte bara de utan en massa högerliberaler och högermän för 20, 25 år sedan hade sin ståndpunkt klar, då, måste man erkänna, har det fordrats

ganska god navigeringskonst för att klara sig mellan de olika skär det här gällt att komma fram emellan. Och då ha de folkfrisinnade representanterna i utskottet sedan de erkänt, att lagen som sådan är en klasslag och att den verkar orättvist, kommit fram till, icke att de skulle vidhålla den ståndpunkt, som är den enda logiskt riktiga och som tidigare intagits av alla mer klarsynta liberaler plus en del högermän, som i denna fråga sågo mera klart, nämligen den ståndpunkten, att denna lag, eftersom den tillkommit under trycket av en högerregim, där de breda folklagren inte hade möjlighet att göra sig gällande, eftersom den är en uppenbar klasslag, som aldrig kan förvandlas och bli något annat än en klasslag — man har inte kommit fram till, att man skulle reparera vad man, när lagen kom till, inte hade tillräckligt politiskt inflytande att förhindra, och sålunda gå med på att denna lag upphäves, utan i stället försöker man sig på något slags teoretiserande, i det man kommer och säger, att eftersom detta är en klasslag, skall den inte avskaffas, utan vi skola begära en utredning och hemställa att man skall försöka få denna klasslag på något sätt verkande åt två håll, d. v. s. bli en i dubbel mening verkande klasslag, och så skulle den i och med detta just upphöra att vara klasslag.

Ja, det finnes ett uttryck i den gamla bibeln, som säger, att det är vissa saker, som äro fördolda för de förståndiga och uppenbarade för de fåkunniga, och jag tror, att det uttrycket måste tillämpas i det här avseendet visavi de folkfrisinnade och deras reservation, ty hur det skall bli möjligt att, från de utgångspunkter man på den sidan hela tiden intagit, med något så när bibehållen heder här vara med om att rösta för avslag å ett förslag om återförande av denna strafflagsbestämmelse till vad den var, innan den i en hast olyckligtvis ändrades år 1899, det är nog fördolt för varje förnuftig människa. För att detta skall bli möjligt med något så när bibehållen heder, måste man nog alldeles säkert tillhöra de politiskt fåkunniga, såvitt jag förstår. Det är nu emellertid så, som här redan framhållits, att det är ett teoretiskt resonemang, allt detta tal om att man skulle försöka få denna lag ändrad, så att den skulle bli lika verksam åt andra hållet, som den hittills varit åt arbetarhåll. Jag är fullkomligt enig med dem som uttalat, att detta bara är ett teoretiserande. Det är ett utslag av denna daggriska okunnighet, som gör sig gällande från liberalt håll den ena gången efter den andra, en okunnighet om det verkliga livet sådant det är, i det man bara rör sig med en hel del teoretiska spekulationer, som taga sig mycket vackert ut, men som inte alls kunna genomföras i det verkliga livet. Men även om man skulle förutsätta, att det verkligen vore möjligt att åstadkomma ändring av här ifrågavarande lag i antydd riktning, så måste man i alla fall fråga sig: är då icke det allra riktigaste och mest logiska att först taga bort vad som allmänt har erkänts och ansetts vara ett juridiskt missfoster, en klasslag, och sålunda få en riktigare och mera objektiv utgångspunkt för vad man vill åstadkomma och som skulle medföra ett mera rättvist resultat? Är det inte betydligt riktigare än att taga denna nuvarande ensidiga klasslag som utgångspunkt för den lagstiftning, som man åsyftar skulle verka i helt annan riktning?

För min del anser jag således fullt tillräckliga skäl föreligga även för dem, som ha den glada teoretiska optimismen, att det verkliga livet, striderna mellan arbetsgivare och arbetare skulle kunna regleras så där lekande lätt efter vissa teoretiska paragrafer, att först ur lagstiftningen avföra vad som är ett misslag från början; och sedan må man från den utgångspunkten se till, huruvida möjligheter finnas att åstadkomma en sådan lagstiftning, som herrarna nu fastnat för, vilket egentligen inte innebär något annat än detta vanliga återupprepande av försöken från liberalt och folkfrisinnat håll att alltid gå omkring en sak, vägra att taga ståndpunkt till den, aldrig bekänna kort, med ett ord, man försöker sätta sig mitt emellan två stolar med resultat, som vi alla känna.

Ang. ändring av 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen.
(Forts.)

Ang. ändring
av 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.
(Forts.)

Beträffande här ifrågavarande lagstiftning skulle jag också vilja framhålla en sak, som man icke bör underlåta att i detta sammanhang påpeka, och det är den betydande skillnad, som har inträtt i fråga om förhållandet i striderna mellan arbetare och arbetsgivare på detta område från den tid, då denna lagstiftning kom till stånd, och fram till våra dagar. Nu är det i verkligheten så, och det böra inte de glömma, som nu direkt eller indirekt sluta upp omkring den nuvarande lagbestämmelsen, att de strejkbrytare, som nu uppträda här och var, utgöras icke av sådana människor, som kunde uppträda i början av de fackliga striderna, sådana vilka, på grund av att de inte tillhörde någon organisation eller på grund av att de misströstade om att en konflikt skulle få en lycklig utgång, stodo kvar i sitt arbete och bröto solidariteten. Med sådana individer kunde det finnas anledning att ha ett visst överseende. Numera har det utvecklats sig så, att vi ha en konsekvent organiserad strejkbrytarkår, som kontinuerligt står till arbetsgivarnas förfogande och som reser från den ena platsen till den andra. Jag tror vi kunna vara överens om, vilken åsikt vi än ha i denna fråga, att de element som denna strejkbrytarkår består av, väl inte utgöra de mest fullödiga samhällsmedborgarna ur moralisk synpunkt. Tvärtom är det så, att det är personer, som tillhöra de minst önskvärda lagren inom samhället. Men just genom att sådana individer bliva värdesatta på ett alldeles särskilt sätt, därigenom att åtgärder, som vidtagas mot dem, bedömas betydligt strängare än liknande åtgärder mot vilken annan medlem av samhället som helst, just därigenom att dessa favoriseras på ett särskilt sätt och åtnjuta en alldeles särskild privilegierad ställning, har deras uppträdande blivit allt mer och mer utmanande, och jag tror sannerligen inte, att det är någon uppgift för er, som alltid tala om edert samhällsbevarande sinnelag, att just se till att skydda dessa samhällelement, vilka just inte äro sådana, som i första hand böra åtnjuta samhällets särskilda skydd. Det är en sak, som man bör taga i beaktande, just detta förändrade förhållande.

När herr Ekman här i sitt anförande talade om att under senare tider förekommit en hel del saker, som nog kunde göra det nödvändigt att undersöka, i vilken mån åtminstone en ändrad eller kompletterad lagstiftning kunde vara nödvändig, framhöll han bland annat bojkottförfarandet och blockaderna och vad därmed sammanhänger.

Ja, det skulle vara mycket intressant att få veta vad herr Ekman och med honom de folkfrisinna i allmänhet verkligen menat med denna sin trevare för en ny lagstiftning i detta avseende. Är det så, att man överhuvud taget vill gå med på vad som för närvarande anses som fullt lojala och lagliga stridsmedel på det fackliga området eller vill man börja kringskära arbetarnas möjligheter även där, var då så god och säg rent ut vart herrarna syfta, men tala inte i dunkla ordalag om sådant, som i detta ögonblick är omöjligt att fatta.

Jag måste sålunda till sist återkomma till vad jag yttrade förut, vilket jag också hade särskild anledning att trycka på i min motion, nämligen att det skall bli av synnerligt intresse att se, hur den s. k. borgerliga vänstern — som man annars från visst håll enligt min uppfattning kurtiserar allt för mycket, för att det politiska äktenskapet inte skall ramla sönder — det skall bli synnerligen intressant, säger jag, att vid detta tillfälle se denna borgerliga vänster ställd mot väggen. Ty det är det den blir. Det skall inte lyckas herr Ekman eller någon annan att med några retoriska vändningar bortförklara det faktum, att det här gäller att avgöra, om ni enligt de gamla liberala och frisinnade traditionerna vilja i dag, liksom ni tidigare varit med om att göra, utdöma denna lag som en klasslag. Vilja ni vidhålla denna uppfattning, eller ha ni hunnit den utvecklingspunkt, där ni stå till höger om herr Trygger 1899? Det är det vi i dag skola ha klart besked om. Av allt att döma försöker man in i det sista

att komma ifrån att ge direkt svar på den frågan. Jag tror inte det skall lyckas att göra det.

Herr talman! Jag hemställer om bifall till den av herr Åkerman m. fl. avgivna reservationen.

Ang. ändring av 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen.
(Forts.)

Herr Rogberg: Herr talman! Emot den förste ärade talaren, utskottets ordförande, ber jag att få instämma med den andre talaren så till vida, att jag med honom fullkomligt är ense, att något egentligt praktiskt behov av den ifrågasatta lagändringen icke förefinnes. Sedan må skälet till motionens framkommande vara det ena eller det andra. Lagens verkningar äro, sade herr Ekman, icke av så betydelsefull art, men vissa utvecklingar i tiden, sade han vidare, göra faktiskt lagen fortfarande behövlig. Jag skall be att få instämma även däruti.

Men nu vill jag övergå till vad de socialdemokratiska reservanterna och den förste talaren framhållit, nämligen det att lagen skulle skärpa olikheten mellan arbetsgivarna och arbetarna. Det är dock icke lagen, som skapar olikheten, utan det är livets förhållanden. I de strider, som förekomma i sammanhang med strejker och lockouter, har man på arbetsgivarsidan, såsom också här framhållits, knappast anledning att tillgripa sådana medel som våld eller hot. Om man emellertid med bortseende från realiteten vill söka att upphäva den formella olikhet, som lagens bokstav nu innebär, genom att ändra lagen, så att den blir riktad även gentemot arbetsgivarsidan, d. v. s. om man generaliserar försöksbegreppet, så vill jag säga, att man knappast i det av motionären väckta förslaget har anledning att nu företaga någon lagändringsåtgärd. Jag vill med en talare på Dalabänken säga, att jag finner det tveksamt, om man i en fråga av så pass invecklad art som denna bör handla på föranledande av en enskild motionär. Jag finner det därför mer än tveksamt, om man bör godkänna det mera begränsade skrivelseförslag, som herr Ekman påyrkat, ehuru jag eljest vill medgiva, att den utsträckning av försökets straffbarhet, vartill han i sitt förslag gjort sig till tolk, fullständigt överensstämmer med den allmänna tidsutvecklingen för närvarande. Att det icke överensstämmer med den uppfattning, som rådde för tjugu, trettio år sedan, är en annan sak.

Men jag, som åhört utskottets förhandlingar, ehuru jag icke deltagit i dem, fann ett huvudskäl för att ansluta mig till den uppfattning, som är utskottets, i den förklaring, som framkom inom utskottet och som nu med skärpa framhållits av utskottets ordförande, nämligen att även om man så att säga slipar lagens svärd dubbelsidigt, så skulle man från socialdemokratiskt håll icke godkänna den blivande lagändringen, utan mot den ändrade och, för att använda ett uttryck, som tidigare förekommit i sammanhang med denna fråga, uppsnyggade lagen skulle man på sina håll göra samma anmärkningar och visa samma ovilja som mot lagen med den avfattning den för närvarande har. Jag tror icke på det praktiska i herr Ekmans förslag. Då skulle det återstå, att man överginge till den tanke, som socialdemokraterna framställt, nämligen att man skulle återställa 22 § till den lydelse den hade före de gjorda ändringarna. Men det är problematiskt, om man kan våga sig på den saken. Jag vill det ej. Det har icke mycket framhållits i debatten, men det framgår av den socialdemokratiska reservationen, att reservanterna anse, att man genom att återföra lagen till dess ursprungliga lydelse fortfarande skall äga ett tillfredsställande skydd åtminstone mot excesser vid strejker och lockouter. Men detta är icke så säkert. Straffet för det fullbordade brottet skulle kvarstå, säga reservanterna. Jag är färdig att medgiva det, men jag vill påpeka, att brottet, det fullbordade brottet, som nu faller under allmänt åtal, sedermera blir ett angivelsebrott, och det är en stor skillnad.

Ang. ändring
av 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.
(Forts.)

Så kommer jag till det viktigaste i denna lag, nämligen det straffbara försöket. Försök till tvång skulle i en framtid bliva straffbart såsom misshandel, om misshandel användes såsom tvångsmedel, och försök till tvång skulle eljest bliva straffbart, om hot användes under vissa förhållanden, vilka omnämnas i 23 § av samma kapitel. Försöket faller i gällande rätt under allmänt åtal. Försök till tvång med misshandel skulle i framtiden bliva angivelsebrott, och försök till tvång med hot, vilket är det viktigaste praktiska fallet, skulle icke kunna upptagas till behandling av domstolarna annat än på åtal av målsägaren. Skillnaden är betydande. Och om jag så tänker på förhållandena i de orter, som jag närmast representerar, och antar, att t. ex. vederbörande åklagare gör en undersökning, huruvida en person under förhållandena, att straff å tvingaren borde anses tillämpligt, blivit hindrad från att övertaga erbjudet arbete och den, som utsatts för försök, ber åklagaren att utföra talan i målet, så skulle åklagaren vara nödsakad att svara, att detta är något som svensk lag numera icke tillåter åklagaren att blanda sig i. Han måste hänvisa målsägaren att föra talan på egen bekostnad, och kostnaderna i dylika rättegångar, om någon skulle vilja föra sådana, torde uppspringa till belopp, som i de flesta fall skulle hindra en var och säkert den fattige från att göra ett försök att få den andre straffad.

Ehuru jag icke saknar sympatier för herr Ekmans förslag, får jag dock yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Larsson, Jacob: Herr talman! Det har från ett par håll — både av herr Ekman och av herr Rogberg — erinrats om det egendomliga däri att man nu på en enskild motionärs förslag skulle vilja gå in på en sådan här lagändring, då vi ju haft en socialdemokratisk regering i tre repriser, utan att vederbörande funnit sig föranlåtna att avlåta någon proposition i samma syfte som den föreliggande motionens. Det tillkommer naturligtvis icke mig att ingå i något slags prövning vilka skäl de socialdemokratiska regeringarna kunnat ha för att avstå från något regeringsinitiativ i denna fråga, men jag antar, att de ha varit giltiga. Jag skulle emellertid nästan på grund av vad som i dag här förekommit våga en liten gissning. För att en regering skall framlägga ett förslag i en lagstiftningsfråga för riksdagen, har åtminstone hittills regeringen alltid sökt se till, i vad mån det kunnat finnas parlamentariska förutsättningar för att få förslaget bifallet av riksdagen. De inlägg i debatten, som i dag gjorts här i kammaren från liberalt och frisinnat håll, tyda på, att regeringen kanske haft fullt befogad anledning att misstänka, att det parlamentariska underlaget skulle brista, om det ställdes på prov i denna fråga.

Då både herr Lyberg och herr Rogberg ställt sig mycket betänksamma gentemot reservanternas förslag att i anledning av en enskild motion gå in på en lagändring, så vill jag säga, att det i allra högsta grad förvånar mig, att man alldeles förbisett, att hela denna åkarpslag har tillkommit på en enskild motionärs tillskyndan. Man hyste icke den ringaste betänksamhet på högerhåll att emot de starka och befogade invändningar, som ur rent saklig synpunkt gjordes mot åkarpslagen, ändå på en enskild motionärs förslag genomföra en så ingripande och i sina verkningar olycksbringande lag som åkarpslagen. Men man är mycket betänksam mot att på en enskild motionärs yrkande vinna en rättelse i det olycksdigra beslut, som fattades anno 1899. Det förefaller mig vara en mycket märkvärdig, en mycket kuriös överensstämmelse i uppfattning eller snarare en fullständig frånvaro av varje överensstämmelse.

Det är ju ganska obehövt att inlåta sig i någon närmare diskussion om de ur rent juridisk synpunkt fullkomligt avskräckande brister, som denna lag

är behäftad med. Det finns dock ett dokument, som kanske är bortglömt, men som det inte skulle skada, om herrarna litet var ville taga fram och studera. 1912 framlade den dåvarande liberala regeringen en proposition om en humanisering av åkarpslagen, och den dåvarande liberala justitieministern har ägnat åkarpslagen en både ingående och pregnant kritik av den art, att den borde kunna övertyga var och en, som fördomsfritt vill se på denna fråga. Han sammanfattade sin mening så, att det enda fullt tillfredsställande vore att ur vår lagstiftning avlägsna åkarpslagen, och han avhölls från att därom framlägga förslag allenast av sin övertygelse, som ju var mycket välgrundad, om att första kammarens dåvarande sammansättning utgjorde ett alldeles bestämt hinder för varje försök att komma fram på den vägen. Han hyste emellertid en viss förhoppning om att efter den förändring av den gamla första kammaren, som inträffat till följd av den Lindmanska rösträttsreformen, kammaren dock skulle vara benägen att gå med på en humanisering av åkarpslagen, varigenom, som det hette, de värsta gifttänderna rycktes bort ur den. — Som vi veta, bedrog han sig i den senare förhoppningen. Men det var dock endast med två rösters majoritet, som första kammaren ställde sig på den rena avslagsständpunkten. Så långt hade utvecklingen i alla fall gått! I andra kammaren framhölls från alla vänsterhåll — därom stodo alla liberaler ense — att det enda riktiga vore att upphäva åkarpslagen och återställa de här ifrågavarande lagparagraferna till sin ursprungliga lydelse. Men, såsom en ledamot av andra kammaren, som i dag står såsom reservant mot utskottsutlåtandet, anförde, ville han i regeringspropositionen se en brygga, på vilken man skulle kunna mötas för att åtminstone undanröja de värsta olämporna av åkarpslagen. Sedan detta emellertid visade sig icke vara möjligt, återföll han, som han sade, till sin ursprungliga och egentliga övertygelse: »Åkarpslagen bör bort!» Och på uppmaning av det liberala partiets ledare, herr Edén, gick hela det liberala partiet på samma linje, och andra kammaren beslutade samma lagändring, som de socialdemokratiska reservanterna i dag föreslå.

Då högern två år därefter under yttre tryck föll undan och gick med på en viss uppmjukning av åkarpslagen, som bestod däri, att man nedsatte straffmaximum för försök, vilken ändring tillstyrktes av lagutskottet, stodo samtliga liberala ledamöter av lagutskottet som reservanter. Å deras vägnar uttalade herr Jakob Pettersson i Södertälje, sedermera mångårig ordförande i lagutskottet, under debatten i andra kammaren, att de vidhöllo sin ståndpunkt i fråga om lagens olämplighet och oriktighet samt att de fortfarande voro övertygade om att det enda riktiga vore, att lagen återställdes till sin ursprungliga lydelse. Dessutom framhöll han i andra kammaren, att ingen skulle tro, att frågan om åkarpslagens vara eller icke vara bleve löst med det beslut, som komme att fattas på grund av lagutskottets hemställan. Frågan skulle komma igen, och det allmänna rättsmedvetandet skulle icke känna sig tillfredsställt, förrän åkarpslagen försvunne. Jag nämner detta, därför att herr Ekmans anförande, om jag icke missuppfattade det, syntes gå ut på att den liberala linjen i fråga om åkarpslagen huvudsakligen skulle ha syftat till en uppmjukning, en humanisering av densamma. Det är icke så. Den liberala linjen gick ut på åkarpslagens avskaffande, men man anslöt sig naturligtvis till ett förslag om uppmjukning och humanisering av lagen, då detta var det enda, som man ansåg möjligt att uppnå.

Utskottets kardinalskäl för avstyrkande av motionen anges, skulle jag tro, i det uttrycket, att »det skydd lagen i sådant hänseende lämnar icke utan fara kan av samhället undvaras». Jag undrar, om icke lagutskottets majoritet här gjort sig skyldig till samma misstag, som gått igen på så många håll. Man tror, att samhället genom åkarpslagens avskaffande skulle stå skyddslöst

*Ang. ändring
av 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.
(Forts.)*

Ang. ändring
av 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.
(Forts.)

gentemot sådana excesser, som skulle träffas av åkarpslagen. I det stycket skulle jag gärna, såsom också skett på annat håll, vilja instämna med herr Trygger 1899, nämligen att samhället redan med den lagstiftning vi då hade var tillräckligt skyddat emot sådana excesser. Men det fanns här i kammaren — jag vill minnas på Gotlandsbänken — en representant för storindustrin, som, då kammaren 1912 debatterade åkarpslagen, höll ett anförande, vilket var ganska signifikativt. Såvitt jag kan minnas, ha de synpunkter han framhöll varken förr eller senare kommit fram, men jag tror, att han uttalade, vad många andra av hans meningsfränder tänkte, men icke sade. Han uttalade sin förvåning över att man, då man debatterade åkarpslagen, betraktade den uteslutande ur juridisk synpunkt och att man på åkarpslagen ville lägga rättfärdighetssynpunkter o. s. v., men att ingen fäste uppmärksamheten på åkarpslagens näringspolitiska betydelse. Som han sedan utvecklade detta, blev det ju alldeles klart, att kärnpunkten, huvudskälet till att man på det hållet ansåg sig behöva åkarpslagen, var den nytta den gjorde arbetsgivarparten i striderna på arbetsmarknaden. Det var därför, som denna lag var av så stor betydelse. Det är nog än i dag så, att oaktat den uppmjukning, som skedde 1914, är den nuvarande åkarpslagen ett ingalunda föraktligt hjälpmedel på arbetsgivarpartens sida i striderna på arbetsmarknaden, framför allt på grund av det sätt, varpå åtalsrätten är ordnad. Det uttalande av den liberala justitiedepartementet 1912, som jag hänvisade till, innehåller en mycket riklig provkarta på det sätt, varpå denna åtalsrätt blivit av åklagarmakten tillämpad.

Det förslag, som nu framställts från frisinnat håll och till vilket herr Lyberg anslutit sig, låter ju mycket vackert och oskyldigt, men jag skulle vilja instämna med utskottets ärade vice ordförande, då han frågar: »Hur ha herrarna tänkt sig, att en lagparagraf skall utformas, som med bibehållande av åkarpslagens princip skulle kunna drabba båda parterna?» Om den ensidiga spetsen i lagen skall tagas bort, förutsätter det naturligtvis, att de företeelser, emot vilka lagen riktar sig, i det yttre framträdandet skola vara något så när kommensurabla. Som utskottets vice ordförande mycket riktigt anmärkte, måste man fråga sig, hur herrarna med lagbestämmelser vilja träffa arbetsgivarpartens påtryckningsmedel, vilka sannerligen äro lika brutala som någonsin de från arbetarsidan använda. Men ett yttrande av herr Lyberg gav mig anledning att tro, att man bakom formuleringen här skulle kunna spåra, att detta skrivelseförslag i sig skulle involvera även den eventualiteten, att man ginge fram på den väg, som vi socialdemokratiska reserverna nu föreslagit, d. v. s. om man undersöker denna fråga och, som jag antager, kommer att finna, att den ensidiga udden i lagen icke på något annat sätt kan avlägsnas än genom att lagen försvinner, så skulle man taga den konsekvensen. Är detta liberalernas och de frisinnades mening, får jag verkligen säga, att skrivelseförslaget ställer sig långt mindre motbjudande än vad det vid första påseende kan tyckas. Är det meningen, att man även skall upptaga det alternativet, att man avskaffar lagen, är det ju något som vi från vår sida icke kunna ha så synnerligen mycket att erinra emot. Det är bara synd, att det inte säges rent ut.

Såsom saken för närvarande ligger, är det icke möjligt för mig att fränfalla den ståndpunkt jag i utskottet intagit för att sluta mig till en så vag ståndpunkt som den man på liberalt och frisinnat håll intagit. Även om det till slut ur en sådan skrivelse skulle framgå en regeringsproposition om åkarpslagens upphävande och vi skulle ha utsikt, att en sådan proposition skulle vinna riksdagens bifall, är det ju alldeles klart, att en utredning på den breda bas, som de frisinnade och liberalerna här önska, vilken ju skulle omfatta en mängd synnerligen invecklade och svårlösta problem, som ligga långt utanför ramen av den lag det här gäller, måste bli synnerligen tidsödande och svår att ut-

föra. Att vi då, i en oviss förhoppning om att denna utredning slutligen skulle komma att resultera i ett förslag i den riktning vi reserverar nu uttalat oss för, skulle övergiva vår ståndpunkt, kan väl ej komma i fråga.

Jag kan därför, herr talman, inte göra annat än yrka bifall till den av herr Åkerman m. fl. avgivna reservationen.

Ang. ändring av 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen.
(Forts.)

Herr Trygger: Herr greve och talman, mina herrar! Eftersom det nämnts under debatten och för resten även står i motionen, att jag, när denna s. k. åkarpslag kom till, opponerade mig mot densamma och anförde åtskilliga skäl, varför jag ansåg, att den icke borde antagas, skall jag nu be att få yttra några ord.

Först vill jag fästa uppmärksamheten vid, att den åkarpslag, som det för närvarande är fråga om att avskaffa, icke är densamma som antogs 1899. Den lag, som då antogs, blev ju sedermera ändrad 1914, och som bekant spelade jag en viss roll vid det ifrågavarande tillfället. Jag ansåg nämligen, att man i den politiska situation, som då förelåg, varvid det för hela Sverige gällde att undanröja inre tvisteämnen, borde försöka att även i denna fråga komma till enighet. Även om man då ansåge, att lagen eljest kunde ha fått fortfara, var det enda sättet att vinna enighet, att man mildrade den. Det är fullkomligt felaktigt, då den siste ärade talaren här sade, att man vid nämnda tillfälle föll undan för yttre tryck. Det var alls icke förhållandet. Vad man föll undan för var det *inre* trycket, som fordrade, att man skulle hålla ihop i en så farlig situation som den, som förelåg 1914.

För att nu gå tillbaka till förhållandena, när denna lag kom till, och de skäl, som då bestämde min ståndpunkt, vill jag först fästa uppmärksamheten på att jag den tiden var en jurist, som kunde någon juridik och hade en viss pretention på en lagstiftning samt framför allt försökte upprätthålla den bekanta *elegantia juris*, som de förnämsta juristerna sedan den romerska tiden strängt hållit fast vid. Då måste jag säga, att denna åkarpslag, när den framkom, buren av denna hederliga motionär, vars juridiska insikter sannolikt icke voro de största, föreföll mig med mina pretentioner ganska tarvlig, ganska otymplig, och den var i många hänseenden oförenlig med de fordringar man syntes böra ställa på en lämplig lagstiftning. Detta var således något formellt. Ville man nå det mål, som man eftersträfvade, hade man efter min uppfattning bort försöka nå det på ett annat sätt och icke på den obanade väg, som av motionären anvisades. Emellertid får ju formen icke vara bestämmande, utan det gällde också att undersöka själva innehållet. Även därvid fann jag åtskilliga betänkligheter. De omtalas i motionen, och därom är ingenting vidare att säga.

Nu vill jag till en början framhålla, att en av de mera väsentliga anmärkningar jag hade mot lagen undanröjdes 1914. Men vidare kan man hysa betänkligheter mot en lag, ifall det föreslås, att man skall införa den, utan att det därför alltid är givet, att man, om den blivit införd, sedermera skall vara färdig att upphäva den. För den som har en mera konservativ uppfattning bjuder det överhuvud taget emot att i en hastig vändning göra förändringar, de må bestå i att föra in nyheter, eller att avskaffa sådant, som blivit stadgat. Det är något som vi alla känna till, att ett *fait accompli* betyder mycket. Särskilt inom politiken vet man, i vilken utsträckning detta är förhållandet, och då det gäller lagstiftning måste man onekligen på ett helt annat sätt respektera ett *fait accompli* än ett nytt förslag, som framlägges.

Men det viktigaste skälet för mig att nu rösta för att lagen i sin nuvarande form skall bibehållas är, att den i praktiken visat sig fylla en mycket viktig uppgift, och att jag anser, att det särskilt i en situation som den, som föreligger för närvarande ute i världen och i vårt land, skulle vara farligt att avskaffa den, då man icke har klart för sig, hur man skall kunna tillfredsställa

Ang. ändring
av 55 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.
(Forts.)

samma behov på något annat och bättre sätt. Även om jag försöker, kan jag icke nu giva anvisning på något nytt medel att tillfredsställa det behov, som onekligen föreligger, nämligen att skydda dem, som vilja arbeta, emot våld eller hot från deras sida, som finna med sitt intresse överensstämmande att hindra dem därifrån. Huvudskälet till att jag önskar, att lagen blir kvar, är alltså, att jag icke kan taga ansvaret på mig att för närvarande avskaffa en lag, som trots alla juridiska svagheter, som den är behäftad med, och de betänkligheter, som man i övrigt kan hava mot densamma, dock har visat sig fylla en viktig samhällelig uppgift.

Herr Larsson, Jacob: Jag ber om ursäkt, att jag tager ordet igen, men det skall bli mycket kort.

Jag har uppenbarligen blivit missuppfattad av herr Trygger. Jag har aldrig menat, att det var något utomlands ifrån kommande tryck, som avgjorde högerns hållning 1914. Jag menade, att det var ett från de inre förhållandena i vårt land, men från högern sett utifrån, kommande tryck. Ty det fanns aldrig hos högern någon inre drift att mjuka upp lagen, utan det var de omständigheter, som då rådde, som utifrån tryckte på högern att falla undan och gå med på detta förslag.

Herr Hansson, Sigfrid: Herr talman! Jag har begärt ordet närmast för att lämna ett litet bidrag till den historieskrivning, som här har förekommit beträffande åkarpslagens tillkomst. Innan jag gör det, vill jag säga, att jag till fullo instämmer i de synpunkter, som hava utvecklats av utskottets ärade ordförande och av herr Jacob Larsson.

Herr Trygger yttrade bland annat, att den motion, som gav anledning till åkarpslagen, var framburen av »en hederlig motionär, vars juridiska insikter icke voro de bästa». Jag går ut ifrån, att herr Trygger verkligen trodde, att motionen hade författats av denne enkle bonderepresentant. Men vi hava i alla fall på senare tid fått en viktig upplysning, hur det egentligen förhåller sig med denna motions tillkomst och vem, som egentligen är pappa till åkarpslagen. Landshövding Robert Dickson har i sina »Minnen» lämnat en upplysning härom, och jag anser mig böra begagna tillfället att till kammarens protokoll återgiva densamma. Han talar där om, att han i slutet av år 1898 skrev enskilt till dåvarande justitieministern statsrådet Annerstedt och föreslog, att Kungl. Maj:t skulle upptaga till behandling frågan om ytterligare lagstiftningsåtgärder för att förhindra »det våld och det hot, för vilket de s. k. arbetsvilliga ofta voro utsatta från strejkandes sida». Han framhöll, att det vore särskilt önskvärt, att straffet skärptes av den anledning, »att häktning då kunde företagas och fred lättare vinnas», som det heter i hans skildring. Resultatet av denna framställning till justitieministern blev, att justitieministern svarade, att det vore fördelaktigare, om förslag framkomme såsom en enskild motion i riksdagen, och han bilade förslag till lagtext. »Då jag några dagar därefter», fortsätter Dickson, »träffade riksdagsmannen Per Persson i Åkarp, representant för Bara härad, frågade jag honom, om han ville åtaga sig saken. Då han jakade härtill, lämnade jag vid början av 1899 års riksdag åt honom en motion, vars kläm var den av Annerstedt givna lagtexten.»

Det är följaktligen icke den hederliga bonderepresentanten, som är ansvarig för den mycket egendomliga och av herr Trygger år 1899 med full rätt skarpt kritiserade lagtexten utan landets högt uppsatte justitieminister, vilken hade författat lagtexten och överlämnat den till landshövding Dickson, som tydligen icke ens själv ville stå för den, utan i sin tur fick bonderepresentanten Per Persson i Åkarp att uppträda såsom bulvan. Det omdöme, som herr Tryg-

ger fällde i detta sammanhang, drabbar ingen mindre än justitieministern Annerstedt för hans medverkan i denna historia — enligt mitt förmenande mycket betecknande med hänsyn till det sätt, varpå man på den tiden ansåg sig kunna ingripa gentemot den unga och då mycket svaga arbetarrörelsen. Och jag vill också påstå, att historien även är ett rätt belysande exempel på, vilka intriger som utövas i politiken, när det gäller så allvarliga saker, som det här är fråga om.

Jag har icke något annat yrkande att framställa än om bifall till den av herr Åkerman m. fl. avgivna reservationen, och jag hoppas, att den också skall vinna bifall i denna kammare.

Herr Olsson, Oscar: Av herr Tryggers anförande framgick dock otvetydigt, att det icke blott var bristen på elegans i lagen, som år 1899 föranledde herr Tryggers motstånd mot densamma, utan vad som var viktigare var, att det enligt herr Tryggers mening fanns verkliga brister i lagen — brister, som han vid behandlingen av lagen hade mycket skarpa uttryck för. Vi fingo nu en ganska tillfyllestgörande förklaring, varför herr Trygger anser sig icke längre kunna vidhålla sitt motstånd mot att denna lag finnes i vår lagstiftning, och det var den konservativa andan, som naturligtvis icke gärna går med på att en nyhet införes i lagstiftningen, i all synnerhet, om det är fråga om en orättfärdig nyhet, men som, när denna nyhet — även om den varit en orättfärdig sådan — väl kommit in i lagstiftningen, icke är så benägen att taga bort den igen ur lagstiftningen. Och vi kunna mycket väl förstå, att, om t. o. m. en orättfärdighet i vår lagstiftning fått ett kvarts sekels helgd, skall ett konservativt sinne vara *mycket* obenäget att taga bort en dylik orättfärdighet ur lagstiftningen. Det är som sagt en ganska tillfyllestgörande förklaring.

Det var emellertid något underligare, syntes det mig, då herr Lyberg var inne på ungefär samma vägar, när det gäller frågan om att i lagstiftningen införa en orättfärdighet eller att ur lagstiftningen få bort en orättfärdighet. Då herr Carl Gustaf Ekman framträdde med sitt kompromissförslag, erkände denne utan vidare, att han ansåg denna lag vara en orättfärdig klasslagstiftning. Slutet blev, att den dock borde stå kvar. Varför skall en orättfärdig klasslag stå kvar? Jo, därför att, innan man avskaffar den orättfärdiga klasslagen, kan man ju försöka med en utredning, huruvida man icke skulle kunna utbygga den, så att den blir rättfärdig. Det naturligaste synes väl ändå vara, att i och med att man erkänner, att en orättfärdig lag finnes, avskaffar man den orättfärdiga lagen. Såvida man icke vill använda den som ett bytesmedel vid kommande tillfällen, och det bör väl ändå inte vara den riktiga vägen att gå. Jag kan fullt och helt instämma med herr Hederstierna i en av de utredningar han gjorde och den slutsats han kom till, och det var, när han, med anledning av herr Carl Gustaf Ekmans medlingsförslag, kom till den slutsatsen, att det dock är alldeles omöjligt att med detta slags lagstiftning komma åt arbetsgivarnas kampmetoder på förevarande område. Det torde vara alldeles ovedersägligt. Det är ju också den ståndpunkt, som har hävdats i den socialdemokratiska reservationen. Också därför synes det mig ändå ha varit den naturligaste utvägen för dem, som anse åkarpslagen vara en orättfärdig klasslagstiftning, att gå med på denna orättfärdiga klasslagstiftnings avskaffande nu genast. Med den uppfattning jag har av frågan och som också herr Hederstierna på denna punkt utvecklade, kan, såvitt jag förstår, ett bifall till herr Carl Gustaf Ekmans förslag endast komma att resultera i att utredningen fastslår omöjligheten av en lagstiftning, som reellt kan drabba arbetsgivarparten i detta fall lika väl som arbetarparten, och därför måste en dylik utredning naturnödvändigt utmynna i ett förslag till denna lagstiftnings av-

Ang. ändring
av 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.
(Forts.)

Ang. ändring
av 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.
(Forts.)

skaffande. Är det då någon fördel att låta denna orättfärdiga klasslagstiftning bestå ett år i onödan?

Det har här frågats från olika håll, av herr Hederstierna och av andra: Är läget nu så idealiskt här i världen, att vi kunna avskaffa en sådan orättfärdig klasslagstiftning — för att använda herr Carl Gustaf Ekmans beteckning? Jag vill svara, att den svenska arbetarklassen har verkligen varken nu eller förut ställt sig på en sådan nivå, att en orättfärdig klasslagstiftning mot denna arbetarklass är försvarlig. Därför, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den av herr Åkerman m. fl. avgivna reservationen.

Herr Ekman, Carl Gustaf: Gentemot den siste talaren vill jag omedelbart anmärka, att om man står inför en lag, som man icke kan godtaga i befintligt skick, har man två möjligheter: man kan avskaffa lagen, men man kan också omvandla en olämplig och ensidig lagstiftning till en rimlig och rättvis sådan. Det är det senare alternativet, som jag för min del förordar, att man i detta skulle göra ett försök med.

Då säger man nu från olika håll — det var nästan rörande att höra den enighet, med vilken herr Hederstierna och herr Jacob Larsson på den punkten gingo samman. — »Ja, men hur skall detta tillgå?» Redan tidigare under frågans behandling har det anvisats olika möjligheter att omvandla lagen. Utredningen nu kan resultera i att lagen, därigenom att densamma i avseende å sina verkningar utsträcker till båda parterna, upphör att vara en klasslag; man hindrar *båda* parterna att utnyttja brutaliserade metoder i sin dragkamp. I det ögonblick, lagen får ett sådant innehåll, förlorar den sin klasskaraktär.

Herr Jacob Larsson invände gentemot mig: »Ja, men det blir en tidsödande och svår utredning», och detsamma sade även herr Hederstierna. — Men inte är det väl så, att man skall undvika upptagandet av ett samhällsproblem, därför att det är svårt. Det är väl de i regel på en gång invecklade och svåra problemen, som man med allvar skall gripa sig an. Och jag tycker icke precis att det finnes skäl för, att herr Jacob Larsson skall vända sig mot mig och tala om, att man icke i lagstiftandet skall tillgripa svåra och tidsödande utredningar.

Jag angav tidigare som min uppfattning, att när på detta område det icke framkommit något förslag från de socialdemokratiska regeringar, som suttit de senaste åren, så hade väl detta icke berott därpå, att man icke fortfarande inom den nuvarande regeringen intager sin gamla principiella ståndpunkt till lagen, utan därpå, att man icke funnit dess avskaffande vara en så överhängande och nödvändig åtgärd, att man funnit skäligt att framlägga förslag i ämnet. Herr Jacob Larsson svarade därpå, att en regering kan också tänkas undersöka, i vad mån det finnes parlamentariska förutsättningar för att få ett förslag igenom, och att den ej framlägger andra förslag än sådana, som det finnes utsikt att genomföra. Det är naturligtvis riktigt och rimligt, att en regering gör det. Men när det gäller en viktig och överhängande sak — när det är fråga om att realisera vad regeringen finner nödvändigt och nyttigt — då räknar jag med att en regering går in för den saken oberoende av den parlamentariska situationen, i förhoppning att de övertygande skälen bana väg till framgång. Frigör man sig från den uppfattningen — vad blir då, herr Jacob Larsson, en regering?

Herr Rogberg, som uttalade vissa sympatier för den av mig föreslagna vägen, citerade mig, såvitt jag hörde, i ett fall oriktigt. Han sade, att jag yttrat, att lagen i dess nuvarande skick fortfarande vore behöflig. Så yttrade jag mig säkerligen icke — det skall nog det stenografiska protokollet vittna om. Jag sade ungefär, att åtskilliga företeelser nu böra föranleda, att man upptager till behandling frågan om hur lagen skall kunna omvandlas och reformeras, så att

den fyller det behov den är avsedd att tillgodose, nämligen att återhålla brutaliserade metoder i kampen. I detta avseende har ingen gått in på de anvisningar, jag uppgav såsom motiv för min uppfattning.

*Ang. ändring
av 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.
(Forts.)*

Nu säger man — det sade herr Oscar Olsson, och det sade herr Winberg: Ja, men om man vill ändra detta, är det icke logiskt riktigt att först taga bort den nuvarande, partiska lagen och sedermera börja att reformera? Jag svarar: Om det är så, att man har den uppfattningen, att lagstiftningen på detta område bör taga sikte på att begränsa skadeverkningarna av arbetsstriderna så mycket som möjligt och att hindra brutaliserade kampmetoder, då är det väl icke logiskt riktigt att taga bort en lag, som i någon mån har en sådan verkan, låt vara, att den gör det på ett ofullständigt sätt, för att sedermera börja att fullständigt nyskapa en lagstiftning i samma syfte. Det blir icke en oponentsyttring, som går i den riktning, man finner skäligt och lämpligt att biträda.

Vidare har man frågat mig liksom man frågat den liberale talare, som här uppträtt, vad meningen vore med vårt förslag. Är det meningen, frågade herr Winberg, att arbetarnas möjligheter att hävda sina intressen skola beskäras? Och herr Jacob Larsson sade: Är det icke meningen, ligger det icke bakom, att lagen ändå skall upphävas — att detta skall bli resultatet av det hela? Jag vill i detta avseende svara, att det visst icke är meningen med den lag, som jag hoppas på, att den skall hindra arbetarklassen att på ett legalt sätt, hävda sina intressen. Ett land med en arbetarklass, som icke ville dag för dag och år från år höja sig materiellt och socialt, ett sådant land skulle jag verkligen beklaga. Men för den lagstiftning, det nu är fråga om, bli flera olika alternativ tänkbara, en reformering av den nu föreliggande lagen, åvägbringandet av en speciallagstiftning eller ett konstaterande av att varje lagstiftningsingripande för att ordna förhållandena på ett rimligt sätt är omöjligt. Jag för min del är beredd att taga *alla* de sakliga konsekvenserna av det utredningsresultat, som kan komma att föreligga i detta avseende.

Jag tillåter mig, herr talman, fortfarande att yrka bifall till det av mig framställda förslaget.

Herr Trygger: Herr greve och talman! Jag beklagar verkligen, att jag icke har läst överståthållare Dicksons memoarer. Då skulle jag varit befriad från nödvändigheten att nu taga till ordet.

Herr Hansson omtalade, att det vore justitieministern Annerstedt, som skulle vara författare till åkarpslagen. Det visste jag icke. Men nu förstår jag, varför den ståndpunkt, jag intog i fråga om denna lag, väckte så mycket missnöje år 1899. Emellertid — det är ju en sak, vem som var lagens författare. Det spelar för övrigt icke så stor roll. Men man kan mycket väl tänka sig, att skälet, varför lagen fick denna ofullkomlighet i formellt avseende, var, att man ville, att lagen skulle visserligen materiellt vara tillfredsställande, men ha den form, som bäst passade för motionären. Från min skoltid erinrar jag mig, att vi ibland skrevo våra latinska stilar gemensamt en tre, fyra stycken. Då kunde naturligtvis icke alla stilarna få bli lika, men det var fråga om, hur man skulle fördela de särskilda uttryck, som man kunde använda — från Cicero eller Cæsar o. s. v. Den styvaste fick då alltid ett ciceronianskt uttryck, och den mindre styva Cæsars uttryck etc. Kanske var detta också den av justitieministern Annerstedt godkända principen.

Vad sedermera den ärade representanten på Östgotabanken beträffar, kom han med ett argument, som onekligen är mycket slående. Han säger: Är lagen orättfärdig, får det icke finnas någon tvekan, vad man skall göra, utan då måste man avskaffa den. Jag ger honom fullkomligt rätt häri. Vore det så, att jag ansåge denna lag, sådan den föreligger, vara orättfärdig — således

Ang. ändring
av 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.
(Forts.)

materiellt orättfärdig och ledande till orättfärdiga resultat -- ja, då skulle jag naturligtvis icke hava något annat val än att avskaffa den. Men jag anser icke, att så är fallet. Erfarenheten har visat, att den icke är orättfärdig utan att den tvärtom tillfredsställer ett rättfärdigt krav; och då måste jag ha den kvar, ända till dess jag kan ersätta den med något som är formellt bättre. Och det är av detta skäl, som jag, som visst icke, lika litet som den ärade talaren, vill handla i strid mot vad som är rätt, nu anser mig skyldig att rösta för lagens bibehållande.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende på det nu ifrågavarande utlåtandet yrkats 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) att den av herr Åkerman m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen skulle bifallas; samt 3:o), av herr *Ekman, Carl Gustaf*, att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte utreda, vilka ändringar i 15 kap. 22 och 24 paragraferna strafflagen, som lämpligen borde vidtagas i syfte att undanröja de nuvarande bestämmelsernas ensidiga karaktär, samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill en sådan utredning kunde giva anledning.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Winberg* begärde votering, i anledning varav herr talmannen upptog vartdera av de båda återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den förestående omröstningen; och förklarade herr talmannen sig finna de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga bifall till herr Åkermans m. fl. vid utlåtandet avgivna reservation.

Herr *Ekman, Carl Gustaf*, äskade emellertid votering om kontrapositionens innehåll, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och justerades en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående första lagutskottets utlåtande nr 15 antager bifall till den av herr Åkerman m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition i nämnda votering antagits bifall till herr Carl Gustaf Ekmans under överläggningen gjorda yrkande.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för nej-propositionen.

I följd därav uppsattes, upplästes och justerades för huvudvoteringen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad första lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 15, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles herr Carl Gustaf Ekmans under överläggningen gjorda yrkande. *Ang. ändring av 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen (Forts.)*

Sedan denna voteringsproposition efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes, enligt av herr *Winberg* jämte 19 av kammarens övriga ledamöter före voteringspropositionens godkännande framställd begäran, omröstning medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 40;

Nej — 61.

De vid omröstningen avgivna svaren infördes å en över kammarens ledamöter uppgjord förteckning på följande sätt:

	Ja	Nej	Av- står
Herr förste vice talmannen			
» andre vice talmannen		1	
» Klefbeck		1	
» Trygger	1		
» Lindley		1	
» Clason	1		
» Berglund		1	
» Stendahl		1	
» Thorberg			
» Hederstierna	1		
» von Sydow			
» Magnuson		1	
» Möller			
Greve Lagerbjelke	1		
Herr Berge		1	
» Reuterskiöld			
» Ekman, Carl Gustaf		1	
» Wahlmark		1	
» Hammarskjöld, Hjalmar			
» Julin		1	
» Borell	1		
» Fehr		1	
» Svensson, Carl		1	
» Sederholm			
» Nothin		1	
» von Stockenström		1	
» Åkerman			1
» Karlsson, John	1		
» Björkman			
» Bårg		1	
» Kobb		1	
» Swartz	1		
» Olsson, Oscar		1	
» Westman			
» Thulin		1	
» Hammarskjöld, Carl Gustaf	1		
» Bergström, Albert			

Ang. ändring
av 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.
(Forts.)

	Ja	Nej	Av- står
Herr Andersson, Karl Emil			
» Bergström, David		1	
» Gustafsson, Karl	1		
» Ericson, Oscar			
Greve Spens	1		
Herr Pauli			1
» Abrahamsson			
» Ekman, Karl Johan	1		
» Rooth	1		
» Elisson	1		
» Johansson, Johan Bernhard	1		
» Gustafsson, Per	1		
» Larsén		1	
» Ljunggren		1	
» Bondeson		1	
» Svensson, Martin	1		
» Jeansson	1		
» Nilsson, Petrus	1		
» Anderson, Erik	1		
» Rune		1	
» Bodin	1		
» Boberg	1		
» Svänsson, Eli			
» Nilsson, Johan, i Kristianstad		1	
» Nilsson, Gustaf			
Greve Wachtmeister	1		
Herr Petrén, Bror		1	
» Östergren			1
» Dahl	1		
» Clemedtson			
» Linder			1
» Nilsson, Alexander			
» Andersson, Elof		1	
» Persson			
» von Geijer	1		
» Larsson, Jacob		1	
» Nilsson, Nils Anton	1		
» Woblin	1		
» Olsson, Olof		1	
» Nilsson, Johan, i Malmö			
» Antonsson	1		
» Johansson, Carl			1
» Pålsson		1	
» Jönsson			
» Lindblad			
» Boman			
» Wigforss		1	
Fröken Hesselgren		1	
Herr Hansson, Gustav		1	
» Hallin			

	Ja	Nej	Av- står
Herr Andersson, Karl Andreas		1	
» Hansson, Sigfrid			1
» Widell	1		
» Svensson, Isak		1	
» Andersson, Albin	1		
» Pettersson		1	
» Sandegård			1
» Johansson, Johan			
» Heyman	1		
» von Sneidern			
» Vennersten			
» Björnsson		1	
» Larson, Edward		1	
» Svenson, Ernst	1		
» Ström		1	
» Vrang	1		
» Johansson, August		1	
» Lundell	1		
» Tengdahl		1	
» Hellberg		1	
» Strömberg		1	
» Carlsson, Johan	1		
» Ingeström			
» Franzén		1	
» Bergman		1	
» von Koch			
» Lindgren			
» Örne		1	
» Vindahl		1	
» Åkerberg			1
» Petrén, Alfred		1	
» Lyberg		1	
» Schedin	1		
» Dalberg		1	
» Pers		1	
» Åström		1	
» Sandler			
» Norling		1	
» Andersson, Per	1		
» Norin			
» Eriksson, Carl		1	
» Andersson, Jonas	1		
» Carlsson, Carl August		1	
» Walles			1
» Enhörning			
» Kvarnzelius			
» Lindhagen			1
» Tjällgren			1
» Johansson, Johan Peter			
» Frändén	1		

Ang. ändring
av 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.
(Forts.)

Ang. ändring
av 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.
(Forts.)

	Ja	Nej	Av- står
Herr Luterkort		1	
» Österström		1	
» Andersson, Henrik			
» Rosén		1	
» Bergqvist			
» Hellström		1	
» Winberg			1
» Rogberg	1		
» Almkvist		1	
» Jonsson		1	
» Gabrielsson	1		
» Asplund		1	

Herr talmannen hemställde nu, att behandlingen av återstående ärenden på föredragningslistan måtte få uppskjutas till ett annat sammanträde samt att de anslag, som utfärdats till det pågående sammanträdet fortsättande på aftonen, måtte få nedtagas.

Vad herr talmannen sålunda hemställt bifölls.

Herr statsrådet *Olsson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 86, angående försäljning av komministerbostället Klockargården nr 1 i Skinnskattebergs socken;

nr 102, angående överlåtelse till Lunds stad av vissa byggnader å förutvarande tomten för folkskoleseminariet i Lund m. m.;

nr 103, angående ombyggnadsarbeten vid karolinska mediko-kirurgiska institutet;

nr 104, angående tillbyggnadsarbeten vid kungl. biblioteket;

nr 106, angående ytterligare medel för iordningställande av trädgården vid vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte;

nr 108, angående utbyte av viss del av folkskoleseminariets i Karlstad tomtområde mot annan mark; samt

nr 109, angående förhöjt understöd åt slöjdläraren A. Larsson.

Avgåvos och hänvisades till särskilda utskottet nedannämnda motioner:

nr 207, av herr *Karlsson, John*,

nr 208, av greve *Wachtmeister* och herr *Clemetson*, samt

nr 209, av herr *Aström* m. fl.,

alla i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försvarsväsendets ordnande.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner blevo propositionerna nr 80 och 108 på begäran bordlagda, varemot de övriga nu hänvisades, nr 86 och 97 till jordbruksutskottet, nr 91, 92 och 105 till behandling

av lagutskott, nr 100—104 och 106 till statsutskottet samt nr 109 till bankoutskottet.

Anmäldes och bordlades

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare medel till uppförande av ett bangårdspostkontor i Stockholm m. m.;

nr 30, i anledning av väckt motion om anslag till en statsbana från Morjärv till hamn vid Svartholmsfjärden;

nr 31, i anledning av väckt motion om anslag till Svenska trafikförbundet; och

nr 32, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut angående anslag till fångvården; samt

första lagutskottets utlåtande nr 17, i anledning av väckta motioner angående skrivelse till Konungen om utredning rörande villkoren för att inteckning för nyttjanderätt eller avkomst må anses som förfallen.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4,20 e. m.

In fidem.
G. H. Berggren.

Tisdagen den 17 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 3,30 e. m.

Justerades protokollen för den 11 och den 13 innevarande månad.

Anmälades och bordlades

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 18, i anledning av väckt motion om sänkning av tullen å gramfoner m. m.; och

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av § 8 mom. 3 i förordningen den 6 augusti 1894 angående mantalsskrivning;

första lagutskottets utlåtande nr 18, i anledning av väckt motion angående dels omläggning av det nuvarande sättet för legala annonsers publicering, dels ändrad användning av inkomsterna av dylika annonser m. m.;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående övergångsbestämmelser i anledning av blivande beslut om uppflyttning i lönegrad av vissa tjänster, som tillhört förutvarande andra normalgraden, m. m. jämte en i ämnet väckt motion, allt i vad rör jordbruksärenden;

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående tillfälliga lönetillägg åt vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare jämte en i ämnet väckt motion, allt i vad rör jordbruksärenden;

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl. jämte i ämnet väckta motioner, allt i vad rör jordbruksärenden;

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående ordnandet av kvinnliga befattningshavares avlönings- och pensionsförhållanden jämte i ämnet väckta motioner, allt i vad rör jordbruksärenden;

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av visst område, tillhörande klockarbostället i Kopparbergs församling;

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av ett inom Vetlanda stad beläget, klockaren och organisten i Vetlanda församling på lön anslaget jordområde;

nr 25, i anledning av väckt motion om kontrollstämpling å kött av importerade levande idisslande djur; och

nr 26, i anledning av väckta motioner angående återlämnande av visst kronan tillhörigt område till Ronneby stad; samt

första kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande nr 3, i anledning av väckt motion om utsättande av partibeteckning för ledamöterna å de vid öppen omröstning använda omröstningslistorna.

Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 80, angående godkännande av en mellan Sverige och Tyskland avslutad skiljedoms- och förlikningskonvention.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 108, angående utbyte av viss del av folkskoleseminariets i Karlstad tomtområde mot annan mark.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtanden nr 29—31.

Vid föredragning av statsutskottets memorial nr 32, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut angående anslag till fångvården, godkändes den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran första lagutskottets utlåtande nr 17.

Herr *Gabrielsson* väckte en motion, nr 210, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 14 § i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring.

Motionen hänvisades till behandling av lagutskott.

Herr *Bodin* väckte en motion, nr 211, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försvarsväsendets ordnande.

Denna motion hänvisades till särskilda utskottet.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3,40 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.